

Isumaginninnermut Sulisoqarnermullu Naalakkersuisoqarfik

Utoqqarnut Tunngatillugu inissiaatit killiffiat 2020

2021

Nassuiaat

Utoqqarnut Tunngatillugu inissiaatit killiffiat 2020

Namminersorlutik Oqartussat

Isumaginninnermut Sulisoqarnermullu Naalackersuisoqarfik

Imaneq 4

Postboks 970

DK-3900 Nuuk

Kalaallit Nunaat // Grønland

isn@nanoq.gl

Oqa.. +299 34 50 00

<i>Siulequt</i> _____	5
<i>Eqikkaaneq</i> _____	6
Aningaasaliinissamut pisariaqartitsineq _____	6
Aserfallatsaaliuinermi kinguleruttut pisariaqartitsinerlu _____	6
Inissiat utoqqarnut naleqqussusaat _____	6
Nunap immikkoortuini inissat assigiinngissusaat _____	7
Innersuussutit _____	7
<i>Aallaqqaasiut</i> _____	9
<i>Inuiaqatigiit agguarnerisa ineriartornerat:</i> _____	11
Ukiut inuuffigisat agguaqatigiissinneri, inuunissallu sinnera _____	12
Nunamiit nuuttarneq _____	13
<i>Peqqissuseq utoqqalinerlu</i> _____	14
Timikkut unammilligassat _____	14
Ilisarsisinnaanermi unammilligassat _____	14
<i>Atuisut amerlassusaat- qassit kommunit neqeroorutaat atortarpaat</i> _____	15
Kommunip najugaqarfiitaanut utaqqisut suli amerlapput _____	16
Utoqqaat najugaqarfii amerlanerusut- utoqqaat amerlanerusut _____	17
Amerlanerit inissiat kommunimit neqeroorutigineqartut atortalerpaat _____	18
Utoqqarnut angerlarsimaffiit nutaat _____	18
Utoqqaat inissiaat naqqaniit sanaartukkat ikinnerit _____	18
Sapinngisamik sivilunerpaamik nammineq angerlarsimaffigisami _____	19
Qarasaasiap Pipaluk-p atorneqalernissaa _____	20
Ineqarnermut tapiissutit _____	20
Sammissassat ataatsimoorfiillu _____	21
<i>Qanoq innerinik nalunaarsuineq</i> _____	21
<i>Naleqqunnerannik nalilersuineq</i> _____	22
<i>Kalaallit Nunaanni tamarmi utoqqarnut illuutit</i> _____	23
Nuna tamakkerlugu qanoq issutsit _____	23
Nuna tamakkerlugu naleqqunnerat _____	25
Kalaallit Nunaanni siunissami sanaartornissamik pisariaqartinneqartut _____	29
Innuttaasut ineriartornerat peqqinnartumillu utoqqalineq _____	29
Utaqqisunut allattorsimaffiup sivilussusia _____	30
Siunissami sinneruttorpiaat _____	31

Sanaartugassanik pisariaqartitsinermut naatsorsuineq _____	32
Kommunit utoqqarnut aningaasartuutaat allat _____	34
Saqqummiunneqartunik inerniliineq _____	35
<i>Kommunini killiffiit _____</i>	37
<i>Kommune Kujalleq _____</i>	38
Kommuneq Kujallermi illuutit qanoq innerat _____	39
Inissiat naleqqunnerat _____	40
Kommune Kujallermi siunissami pisariaqartinneqartussat _____	41
Saqqummiunneqartunik inerniliineq _____	42
<i>Kommuneqarfik Sermersooq _____</i>	44
Kommuneqarfik Sermersuumi illuutit qanoq innerat _____	46
Inissiatit naleqqunnerat _____	46
Kommuneqarfik Sermersuumi siunissami pisariaqartinneqartut _____	47
Saqqummiunneqartunik inerniliineq _____	48
<i>Qeqqata Kommunian _____</i>	50
Qeqqata Kommunian illuutit qanoq innerat _____	51
Inissiat naleqqunnerat _____	52
Qeqqata Kommunian siunissami pisariaqartinneqartut _____	53
<i>Kommune Qeqertalik _____</i>	56
Kommune Qeqertalimmi illuutit qanoq innerat _____	57
Illuutit naleqqunnerat _____	58
Kommune Qeqertalimmi siunissami pisariaqartinneqartut _____	59
<i>Avannaata Kommunian _____</i>	62
Avannaata Kommunian illuutit qanoq innerat _____	63
Inissiat naleqqunnerat _____	64
Avannaata Kommunian siunissami pisariaqartinneqartut _____	65
<i>Innersuussutit _____</i>	67
Aserfallatsaaliineq _____	67
Tamakkiisumik aningaasaqarnermik eqqarsaatersuutit _____	68
Assigiissaarinerit _____	68
Piffissamut ungasinnerusumut pilersaarusionerq _____	69
Peqqinnissaqarfimmik suleqateqarneq _____	69
Ikorfartuineramik aaqqiissutit _____	70
Imikkoortunut allanut attuumassuteqarneq _____	70

Siulequt

Kalaallit Nunaanni utoqqarnut inissianik utoqqarnullu paaqqinniffinnik nalunaarsueqqissaarneq aallaavigalugu massakkut inissiaatigisani pitsanngorsaanissamut siunissami pisariaqartinneqartussanik nalunaarusiaq manna utoqqarnut sullissiffik tamakkiisumik takutitsivoq.

Innuttaasut akornanni utoqqaat amerliartortuarneratigut innuttaasut katitigaanerisa allanngornerannit ukiuni aggersuni sunniutissat misigiumaagassavut nalunaarusiami taamaalilluni takutinneqarpoq. Ukiuni qulini aggersuni Kalaallit Nunaata Naatsorsueqqissaartarfiani allattorsimasuutigineqartut malillugit innuttaasut 65 sinnerlugit ukiullit 1.800-nik imaluunniit 38%-mik amerliartussaapput.

Qujanartumik peqqissiaruinnarpugut, inuuniarnermilu atugassarititaasut pitsanngoriartuinnarpugut, taamaasillutalu sivisunerusumik inuusalersimalluta. Aalajangersimasumik siunnerfeqarluni utoqqartatsinnut suliniuteqarnissamut pitsaasunik periarfissaqarpugut, taamaasillutalu innuttaasut utoqqaaneruset angerlarsimaffinniiginnarnissaannut periarfississinnaavagu.

Nalunaarusiaq Naalakkersuisut utoqqarnut pilersaarusiornissaannut tunngaviulluassaaq. Utoqqaat sullinnissaannut periusissaaq aalajangersimasooq siunnerfeqartorlu, qanoq inuiaqatigiit utoqqartaqarnerulersut ingerlariaasissaannut.

Utoqqarnut periusissiaq nalunaarusiaq una peqatigalugu kommunini immikkoortunut pilersaarusiornernut kiisalu utoqqarnut paaqqinniffinnik sanaartornernut kommunit qinnutigisinnaasaanik aningaasaleeqataanissamik aaqqiisummik atorunnaarsitsissaaq, taamaalilluni taamaallaat kommuninut suliassanik isumaginniffiusunut aningaasat agguarneqartalerlutik.

Atuarluarina.

Mimi Karlsen

Isumaginninnermut Sulisoqarnermullu Naalakkersuisooq

Eqikkaaneq

Inuit siumut naatsorsornerini ukiuni qulini tulliuuttuni innuttaasut 65-it sinnerlugit ukiullit 1.800-nik imaluunniit 38%-imik amerlissasut Naatsorsueqqissaartarfiup missingiutaani takuneqarsinnaavoq. Missingiut naapertorlugu ineriartorneq tamanna ukiorpassuarni ingerlaannassaaq taamaammallu utoqqarnut tunngatillugu inissianik pilersaarusiornermi tamanna ilanngunneqartassaaq. Nunani Avannarlerni nunanut allanut sanilliullugu Kalaallit Nunaanni innuttaasut amerlanerujussuit utoqqarnut paaqqinniffinni najugaqarput, tamannalu attaveqaqatigiinnerup qanoq ittuuneranik pissuteqarnerusoq oqartoqarsinnaavoq, inoqarfinni mikinerni peqqinnissamik suliaqartunik piginnaasaqarluartunik pilersitsiniarneq ajornartorsiutaalluni, taamalu utoqqarnut angerlarsimaffiminniiginnarnissaaq toqqissisimanannginnerusinnaalluni.

Aningaasaliinissamut pisariaqartitsineq

Utoqqarnut inissianik utoqqarnullu paaqqinniffinni inissanik siunissami pisariaqartinneqartussanut takorluukkat pingasut aallaavigalugit nalunaarusiami aningaasaliinissamut ukiuni qulini tulliuuttuni pisariaqartinneqartussatut eqqoriaasoqarpoq. Takorluukkat apeqqutaallutik aningaasaliinissamut pisariaqartinneqartut nikerarput 200 mio. kr.-ngajanniit 1,9 mia. kr.-nut, takorluukkani pingasuusuni piviusorsiornerpaami inissanik 750-inik pisariaqartitsinermi 1,1 mia. kr.-it missaanniillutik.

Aserfallatsaaliuinermi kinguleruttut pisariaqartitsinerlu

Nalunaarusiap matuma suliarinerani utoqqarnut tunngatillugu inissaqartitsineq (kommunini utoqqarnut inissiaataat, utoqqaat angerlarsimaffii utoqqaallu najugaqatigiiffii) kinguaattoorneq ukiunilu qulini aserfallatsaaliinissamut pisariaqartinneqartut misissorneqarput. Utoqqarnut inissiat utoqqarnut inissiatut kiisalu kørrestolertunut inissiatut naleqqunnerat aamma nalilerneqarsimapput. Naleqqunnerat pitsaanerulersinniarlugit aningaasaliinissamut pisariaqartinneqartut aamma naatsorsorneqarsimapput.

Misissuinerup takutippaa 30 mio. kr.-nik kinguaattooruteqartoqartoq kiisalu utoqqarnut angerlarsimaffinnut, utoqqaat najugaqatigiiffiinut utoqqarnullu inissianut agguarlugit aserfallatsaaliinissamut ukiuni qulini 110 mio. kr.-nik pisariaqartitsisoqartoq. Utoqqarnut inissiat aserfallatsaaliineqartariaqarnerannut tunngatillugu siunissami aserfallatsaaliisariaqarnermut kinguaattooqqanerlu ajornerulinnginnissaanut inissiaatileqatigiiffinnit sillimmatit immikkoortinneqartut najugaqarfanni immikkoortortat assigiinngitsut akornanni agguaqatigiissillugit 160 %-imik qaffanneqartariaqarput. Ajornartorsiummut tassunga aaqqiissut Ineqarnermut Attaveqaqatigiinnermullu Naalackersuisoqarfimmi Ineqarnermut Tamakkiisumik Pilersaarutip ineriartortinneqarneranut atatillugu misissuinermut ilaavoq.

Inissiat utoqqarnut naleqqussusaat

Naleqqussusaannut tunngatillugu misissuinerup takutippaa, utoqqarnut inissiat agguaqatigiissillugit ingerlalluuartuusut inissiali arlaqartut massakkut naleqqutinngimmata pitsanngorsarneqarluarsinnaallutik. Utoqqarnut inissiat tamarmik naleqqutorujussuanngortinneqassappata 30, 8 mio. kr.-nik aningaasaliisoqartariaqartoq naatsorsorneqarsimavoq, utoqqarnullu inissiat innuttaasunit kørrestolertunit atornerqarsinnaasunngorlugit aaqqissorneqassappata qaavatigut 28 mio. kr.-nik aningaasaliisoqartariaqassalluni. Tassunga atatillugu oqaatigisariaqarpoq inissiat arlaqartut kørrestolertumut naleqqussarneqarsinnaanngitsutut nalilerneqarsimmata. Inissianik tamanik naliliinerit nalunaarusiamut ilanngussatut ilanngunneqarsimapput.

Nunap immikkoortuini inissat assigiinnigissusaat

Nalunaarusiami kommunit ataasiakkaat inissiaataat kommunikkaarlugit misissorneqarput. Misissuinermi matumani takutinneqarpoq nunap immikkoortuini annertuunik nikingassuteqartoqartoq siunissami pisariaqartinneqartut, kinguaattoornerit naleqqunnerilu eqqarsaatigalugit. Ukiut qulit ingerlaneranni aserfallatsaaliinermut, kinguaattoornernut, pitsanngorsaanernut nutaanillu sanaartornernut aningaasat pisariaqartinneqartut Kommune Kujallermi 210 mio. kr.-nit missaannit Qeqqata Kommuniani 270 mio. kr.nut nikingassuteqarput. Kommunini tamani nutaanik inissanik pilersitsinernut aningaasartuuteqarfiunerpaasussaasutut naatsorsuutigineqarpoq. Utaqqisunut allattorsimaffiit takisooruooereeneri ullumikkut ajornartorsiutaareerpoq, inuiaqatigiilli katitigaanerisa allanngoriartornerisa malitsigisaanik ajorneruliinnartussaalluni.

Kommunit tamarmik utoqqarnut politikkiminni utoqqaat sapinngisartik tamaat sivisunerpaamik namminneq angerlarsimaffimminiinnissaat anguniagaraat, soorlu tamanna nalunaarusiami 2019-imeersumi *Kalaallit Nunaanni utoqqaat inuunerat peqqissusaallu* naapertorlugu utoqqarnit kissaatigineqartoq. Utoqqaat namminneq angerlarsimaffiminni najugaqarsinnaanerannik ikorfartuineq aningaasaqarnikkut tamanna amerlanerpaatigut imminut akilersinnaaneruvoq. Utoqqarnut angerlarsimaffinni inissaq ataaseq kommuninut ukiumut 0,5 mio. kr.-it missaannik naleqarpoq. Utoqqarnut angerlarsimaffinnik ingerlatsinermut kommunini katillugit aningaasartuutigineqartut angerlarsimaffimmi ikiorteqarnermut sanilliullugu tallimariaammik annertuneruvoq.

Innersuussutit

Suliniutissatut innersuussutigineqarput

- Aserfallatsaaliineq
Aserfallatsaaliinermut aningaasat qulakkeerneqassapput kinguaattoornerlu nungutinneqarluni, inissiarsuarnik isaterisariaqarneq pissutigalugu inissaqartitsinermut apparsaasoqaaqqunagu.
- Piffissaq ungasinnerusooq eqqarsaatigalugu pilersaarusiorneg
Assersuutigalugu ukiuni qulini sanaartugassanik pilersaarusiornikkut sanaartornermik suliaqartut tunniussinnaasaminnik pilersaarusiornissamut periarfissaqassapput. Immikkoortut allat pilersaarusiornissamut periarfissaqassapput, soorlu ilinniartunik tiguserit, sulisut inissiaannik pissarsiniarnerit attaveqaaqatigiinnerlu.
- Peqqinnissaqarfimmik suleqateqarneq
Kommunini Peqqinnissaqarfimmilu utoqqarnik isumaginninnerit akornanni isumalluutunik atorluanerunissamut qanoq periarfissaqarnerusooq misissoqqissaarneqartariaqarpoq, ingerlatsinermut tunngatillugu aammali sanaartukkanut tunngatillugu.
- Ikorfartorneqarnissamik periarfissaqarneq
Kommunit Peqqinnissaqarfimmi nammineq angerlarsimaffigisami najugaqarnerup toqqissisimanartuunissaanik suliaqarnertik ingerlatiinnassavaat.
- Assigiissarinerit
Pilersaarusanik iluatsittunit atoqqineq. Atoqqiisarnikkut kukkusooqarsinnaanera annikillissassaaq pitsaanerusumillu akeqartitsilluni, sanaartortut nalorninartuinik aamma annikillisisinnaassammata.
- Nutaamik sanaartornermi tamakkiisumik aningaasaqarneq eqqarsaatigalugu
Illuliornermut aningaasartuutit ilai kisimik sanaartornermut atorneqartarput. Atortunik periutsinillu eqqortunik toqqaanikkut siunissami sipaartoqarsinnaavoq. Eqqortumik

aaqqissuussinikkut ulluinnarni ingerlatsinermut aningaasartuutiniq sipaartoqarsinnaavoq,
eqqiaanermut, pedelimut sulisunullu aningaasartuutit ilanngullugit.

Aallaqqaasiut

Maannakkut utoqqarnut inissiatigisat qanoq innerat, innuttaasullu agguataarneqarnerata qanoq isikkoqalernissaa najoqqutaralugu, misissukkap siunnersuutigaa aalajangersimasumik iliuusissat ukiuni qulini tulliuuttuni utoqqaat najugaqarfiinut aserfallatsaaliisoqarnissaanut ilaartuisoqarnissaanut aamma suliap ingerlannissaanik iliuusissat.

Utoqqarnik paaqqinniffinnut tunngasut Utoqqarnik paaqqinniffiit il.il. pillugit Inatsisartut peqqussutaat nr. 11 ulloq 30. oktober 1998-imeersumi malittarisassioqarsimapput, kommunini utoqqarnik paaqqinniffinnik sanaartornernut ingerlatsinernullu aningaasartuutit kommuninit ataasiakkaanit isumagineqartussaallutik. Kommuninili utoqqarnik paaqqinniffinnik sanaartornernut Nunatta karsia ullumikkut tapiissuteqarsinnaavoq¹ tamannalu isumaginninnermi sanaartukkanik ineriartortitsinissaq pillugu kaajallaasitaq normu 213, 30. november 1993-imeersoq naapertorlugu pisarpoq, aningaasat amerlassusaat ukiumoortumik aningaasanut inatsimmi inaarutaasumik aalajangerneqartarluni. Aningaasanut Inatsit aqqtugalugu aningaasaliissutinit 50% tikillugu tapiissuteqartoqarsinnaavoq. Siornatigut suliniutaasarsimasut aningaasaleeqataaffigineqarsimasut 25%-imit 50%-imut aningaasaleeqataaffigineqartarsimapput. Inatsisartut peqqussutaanni allassimavoq, kommunini utoqqarnik paaqqinniffinni inissat pisariaqartinneqartut pigineqarnissaat kommuninit ataasiakkaanit akisussaaffigineqartoq.

Kommunit sanaartornerannik Namminersorlutik Oqartussat aningaasaleeqataasarnerannik aningaasaliinissamat aaqqiissutit nalinginnaasumik atorunnaarsinneqariartorput, Naalakkersuisut kommunillu akornanni missingersuusiortarnermut nutaamik isumaqatigiissutigeqqammerneqartumi isumaqatigiissutigineqarmat ingerlatsinermut suliassat taakkunungalu atatillugit sanaartornissamat aningaasartuutit oqartussamit ataatsimit isumagineqassasut. Tamassuma malitsigisaanik ingerlatsinerit sanaartorerillu akornanni avitsilluni aningaasaliinermut aaqqiissuteqarnerit immikkuullarilluinnartumik pissuteqarluni aatsaat pisinnaassapput. Avitsilluni aningaasaliinermut aaqqiissutit aningaasaqarnermut pilersaarusionermullu nalinginnaasumik tulluutinnginnerannik tamanna pissuteqarpoq. Utoqqarnut tunngatillugu nuna tamakkerlugu periusissiap immikkoortumilu pilersaarutip timitalimmik aningaasaqarnikkullu pilersaarusionerluarnerunissaannut kommuninilu suliassanik isumaginnilluarnerunissamat tunngaviusinnaapput. Utoqqarnut paaqqinniffinnik aserfallatsaaliineq kommuninit aamma akisussaaffigineqarpoq. Namminersorlutilli Oqartussanut taperneqarnissamik qinnuteqartoqarsinnaanani. Utoqqarnut inissiat INI A/S-imit Iserit A/S-imiilluunniit ingerlanneqarput, pisariaqartinneqartunik aserfallatsaaliinerit qulakkeerniarlugit aningaasanik immikkoortitsisartussaallutik.

Nalunaarusiami taaguutit tulliuuttut imannak atorneqarput:

- Utoqqaat angerlarsimaffiat: Utoqqarnut paaqqinniffik nammineq angerlarsimaffeqaannarnermi ikorfartorneqarnerup saniatigut ikorfartorneqarnerunissamik pisariaqartitsisunut; paaqqutarineqarneq nalinginnaasumik najugaqartumut ataatsimut sulisoq ataasiuvoq.
- Paaqqutarineqarluni angerlarsimaffik: Utoqqarnut paaqqinniffik utoqqaat angerlarsimaffianni ikorfartorneqarnerup saniatigut ikorfartorneqarnerunissamik pisariaqartitsisunut; paaqqutarineqarneq nalinginnaasumik najugaqartumut ataatsimut sulisoq ataasiuvoq

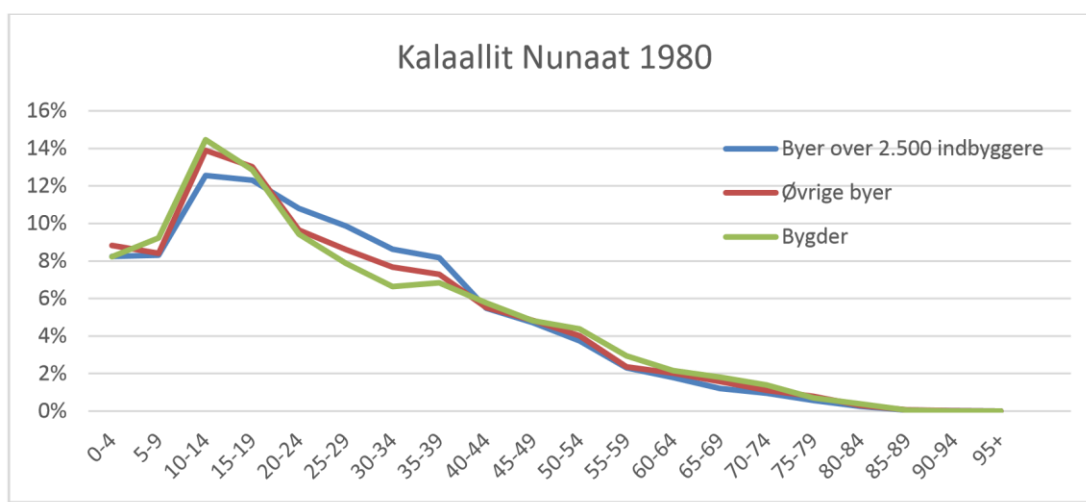
¹ Utoqqarnik paaqqinniffiit matumunnga atatillugu tassaapput aalajangersimasunik sulisulinnik utoqqaat angerlarsimaffiat, paaqqutarineqarluni angerlarsimaffik kiisalu utoqqaat najugaqatigiiffii.

(paaqqinninnermut). Nassuiaammi matumani utoqqaat angerlarsimaffii paaqqutarineqarlunilu angerlarsimaffiit ataatsimut utoqqaat angerlarsimaffiisut oqaasertaqartinneqarput.

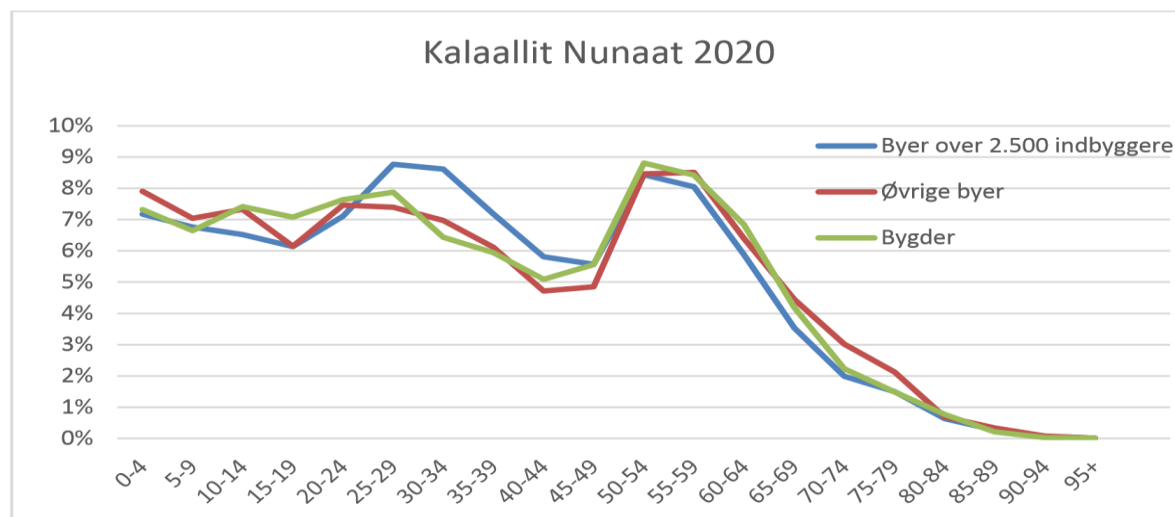
- Utoqqaat najugaqatigiiffii = utoqqarnut najugaqatigiiffik: Inissiaq attartortagaq utoqqarnit arlalinnit najugaqatigiiffigineqartoq; tamanna utoqqarnik najugaqartunik paaqqinninnerunissamik pisariaqartitsisoqartillugu sumiiffiit ilaanni utoqqaat angerlarsimaffeeraattut paaqqutarineqarluniluunniit angerlarsimaffeeqqatut atorneqartarput. Nassuiaammi matumani utoqqarnik paaqqinniffinni, utoqqaat angerlarsimaffianni paaqqutarineqarlunilu angerlarsimaffinni utoqqaat najugaqatigiit ilanngunneqarput.
- Utoqqarnut inissiat: Utoqqarnut inissiaq inissiaavoq attartortinneqartartoq nalinginnaasoq, taamaammallu immikkut inissiaq suussusilerneqarsimanani. Utoqqarnut inissiat taamaammatt najugaqarfinni malittarisassanut atuuttunut ilaapput, assersuutigalugu inissiaqarfiup malittarisassaanut. Utoqqarnut inissiaq kommunemit immikkoortinneqarsimasoq utoqqarnut inissiatut taaneqartarpoq, taakkunanilu najugaqartut immikkut pisariaqartitaannut naleqqussagaasimasinnaallutik, soorlu isaarissamut tummeraqanngitsut, matumut tummeraqanngitsut il.il. Utoqqaat inigisaminni nalinginnaasumik najugaqarsinnaajunnaaraangata utoqqarnut immikkut utaqqisunut kommunit innersuussisarput. Kommunit ilai utoqqarnut inissialiorsimapput utoqqarnut angerlarsimaffinnut atassutilinnik, najugaqartut taamaalillutik utoqqarnut angerlarsimaffinni atuisinnaallutik atugassarititaasunillu naleqquttumik ataqatigiissaarisooqarsinnaalluni.
- Utoqqaq: Nalunaarusiami matumani utoqqaq tassaavoq inuk 65-it sinnerlugit ukiulik. Inuusarnerup sivitsoraluttuinnarnera ilutigalugu taamalu innuttaasut 65-it sinnerlugit ukiullit inuuniarnerat pitsanngoriartortillugu, piffissaliunneqartunut siuliinut sanilliullugu siunissami ukiumut killiliunneqarsimasup qaffannissaa pissusissamisusaaq. Soraarnerussutisiaqalernissamut ukioritinneqartoq ilaatigut 1. januaari 2017-imi 66-imut allanngortinneqarpoq 1. januaari 2021miillu soraarnerussutisiaqalernissamut ukioritinneqartoq 67-inut allanngortinneqassalluni.

Inuiaqatigiit agguarnerisa ineriartornerat:

Inuusarnerup agguaqatigiissillugu sivisussusaa² piffissami 1978-82-imi 2011-15-ip tungaanut angutinut arnanullu sivitsorsimavoq. Arnanut ukiunik arfineq marlunnik sivitsorsimavoq (67-iniit 74-inut) angutinullu ukiunik qulinik (59-iniit 69-inut). Inuusarnerup sivitsoriartornera ilutigitiillugu 1960-ikkunni inunngortut maanna 65-inik ukioqangajalerput. Taamaattumik innuttaasut katitigaanerat ukiuni kingullerni allannguuteqangaatsiarsimavoq, tamannalu takusassiani 1-imi 2-milu takutinneqarpoq. Aammattaaq illoqarfinni anginerusuni, illoqarfinni allani nunaqarfinnilu taama pisoqariartornera takuneqarsinnaavoq. Grafilli takutippaat, illoqarfinni anginerusuni 25-39-inik ukiullit ukiumi 1980-imi amerlanerussuteqalaartut, taamatuttaarlu inuit 25-iniit 49-inut ukiullit kisitsisini ukiumi 2020-meersunit illoqarfinni anginerusumeersunit amerlanerussuteqartut.

Figur 1 Innuttaasut 1980-imi agguataarnerat, aallerfik Naatsorsueqqissaartarfik

Figur 2 Innuttaasut 2020-mi agguataarnerat, Aallerfik Naatsorsueqqissaartarfik

Takusassiami 3-mi innuttaasut 65-it sinnerlugit ukiullit 2050-ip tungaanut missingersorneri takutinneqarpoq. Ukiut utoqqaliarsaalernermut tunngasunut atatillugu naatsorsuutigineqarpoq, ukiumi

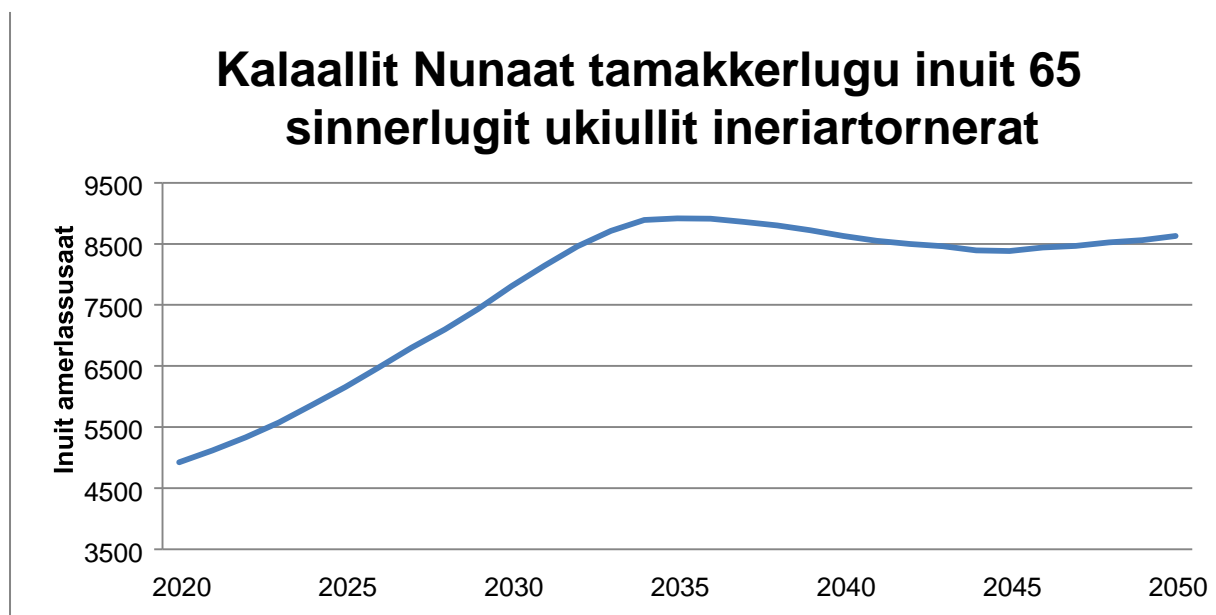
² Aallerfik Naatsorsueqqissaartarfik – inuusunut nalunaarsuusuaq, agguaqatigiissillugu inuusarneq.

2035-imi 65-inik ukioqalereersut 8.919-inut amerlissasut qaffasinnerpaaffimmiissasullu. Ukiumut 2020-imut naleqqiullugu marloriaatinngungajassimavoq, tassani inuit 65-ileereersut 4.926-iummata. 2035-imit utoqqaat amerlassusaata allanngungaanginnissaat naatsorsuutigineqarpoq.

75-it sinnerlugit ukioqatigiiaat amerlassusaasa uniiminnginneranni 2044-p tungaanut amerliartussapput. Kisitsisillu ukut qulit sinnerlugit missingersuusioreaanni nalorninartorujussuupput. Taamaammat nalunaarusiami inissat pisariaqartinneqartut amerlinissaannik nassuiaatiginerani ukiunik qulinik missingersuusiornissaq aallaavigineqassaaq. Taamaammat eqqaamaneqassaaq utoqqaat amerlassusaat ukiut qulit sinnerlugit amerliartortuassammata, qanorli amerlitigilissanersut kommunitiluni ineriartornerup taassuma qanoq agguataarnissaa nalornarluni.

Ukiut inuuffigisat agguaqatigiissinneri, inuunissallu sinnera

Ukiut inuuffigisat agguaqatigiissinnerisa ukiuni 2036-40 missingiunneqarneranni angutit 74,3-nik agguaqatigiissillugu ukioqartarnissaat missingiunneqarpoq (massakut 68-it) arnallu 78,5-it (massakut 73it). Islandimut 2016-imut sanillersuukkaanni angutit agguaqatigiissillugit 80,4-nik ukioqalerput arnallu 84,1inik ukioqalerlutik³. Taamaalilluni peqqinnerusumik inooriaaseqarnerup annertusigaluttuinnarneratigut inuunermi ukiorineqartut agguaqatigiissinnerisa qaffakkiartuaaginnarnissaanut periarfissaqarpoq. Kisitsisinili isiginiarneqassaaq inuusuttut akornanni imminut toquttarneq qaffasimmat, tamannalu naatsorsueqqissaarnernut sunniuteqarnerulluni, inuunermi ukiorineqartut agguaqatigiissinnerat Islandimisut qaffasitsigilissappat imminut toquttartut ikilisariaqassapput.

Figur 3 2020-mit 2050-imut innuttaasut amerlassusissaat, Aallertfik Naatsorsueqqissaartarfik

Inuunermi ukiorineqartartut agguaqatigiissinnerisa maannamut ineriartornerata takutippaa innuttaasut siusinnerusumut sanilliullugu siviunerusumik peqqissuusartut taamaamallu innuttaasut 65-it sinnerlugit ukiullit amerlanerujartortut namminneq angerlarsimaffimmini najugaqaannarsinnaalissasut. Taamaammat utoqqarnik nassuiaatit ukiuni aggersuni

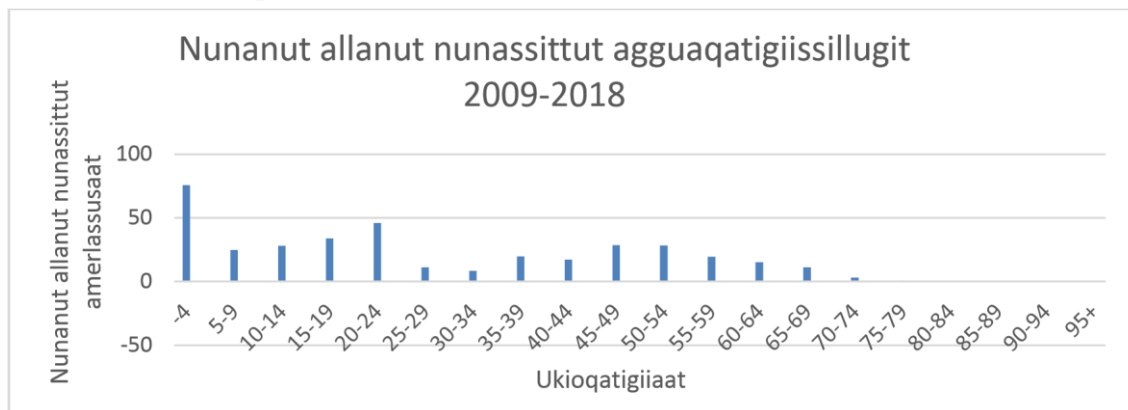
³ <https://data.oecd.org/healthstat/life-expectancy-at-birth.htm>

nikisinneqarnissaat tunngavissaqarpoq. Naatsorsueqqissaartarfiup innuttaasut amerlassusissaannik naatsorsuinerani 2020-mi 65-inik ukiullit angutit ukiuni 13,4-ni suli inuusussaasut arnallu ukiuni 15,0-ni suli inuusussaasut naatsorsuutigineqarpoq. 2030-imi 65-inik ukiullit angutit ukiuni 14,3-ni inuusussaasut arnallu ukiuni 16,0-ni inuusussaasut naatsorsuutigineqarpoq. Imaappoq, taamannak naatsorsuinermi agguaqatigiisillugu 65-inik ukiullit ukiut qulit qaangiuppata ullumikkut 65-inik ukiulinnut sanilliullugit ukiumik ataatsimik inuunertunerussapput.

Ukiuni qulini pisariaqartinneqartut naatsorsorneranni peqqinnartumik utoqqaliartornermik takorluuinerit sillimaffigineqassapput, inissanik pissariaqartinneqartunik naatsorsuinermi ukioqatigiiaanut + 65-inut taarsiullugu ukioqatigiiaat +66-it +67-illu isiginiarneqassallutik. Eqimattat suliffeqarnerup avataaniissimasunut (ukiut +65) maannamut sanilliullugit innuttaasut sulisinnaasut amerlassusaat ikiliartorput. Tamanna aaqqissuusaaanermik allannguinnikkut naaperiarneqarpoq, ilaatigut soraarnerussutisiani⁴, soraarninngortarnerup 2017-imi 66-inik ukioqarnermiit 2021-imi 67-inik ukioqarnermut qaffanneqarluni.

Utoqqalinersiaqarneq pillugu Inatsisartut inatsisaannik allannguut Inatsiartut inatsisaanni nr. 35 28. november 2019-imeersumi soraarnerussutisiani ilanngaaffigineqarnani saniatigut isertitaqarnerusinnaanissamik atugassarititaasut annertusineqarput, utoqqaat soraarninngoreersut piginnaasaminnik tunniussaqaqarnissaannut tunngavissaqartitsisoqalerluni.

Nunamiit nuuttarneq

Figur 4 Kisitsisit Kalaallit Nunaanni inunngorsimasut nunani allani nunassittut Kalaallit Nunaannut nunassittunik ilanngarlugit amerlassuseraat. Aallerfik Kalaallit Nunaanni Naatsorsueqqissaartarfik

Utoqqaat Kalaallit Nunaanni inunngorsimasut ikittuinnaat Kalaallit Nunaannit nuuttarput. Inuit 65-it sinnerlugit ukiullit Kalaallit Nunaannit nuuttut agguaqatigiisillugit ukiumut 14-iupput. Takusassiami 4-mi takuneqarsinnaavoq Kalaallit Nunaannit nuuttut Kalaallit Nunaannut nuuttunik ilanngaraanni 54-inik ukioqalereermermit ikiliartulereertarput 70-illu sinnerlugit ukioqalereerlutik nuuttartut takussaanningajavillutik. Ukiuni qulini kingullerni Kalaallit Nunaanni inunngorsimasut 70-it sinnerlugit ukioqartut 60-it nuna qimallugu nuussimapput. Taamaammat utoqqarpasuit Danmarkimi pitsaanerusumik aningaasaqarneq (soraarnerussutisiat amerlanerusut inuuniarnermullu aningaasartuutit appasinnerusut) pitsaanerusumillu peqqinnissaqarfeqarneq pissutigalugit nuuttarnerannik isumaqarneq ilumuunngilaq.

⁴ Utoqqalinersiaqarneq pillugu Inatsisartut inatsisaat nr. 20, 23. november 2015-meersoq

Peqqissuseq utoqqalinerlu

Innuttaasut akornanni utoqqaat amerlanerungaatsialertussaanerat pissutigalugu ajornartorsiutit nassatarineqartussat passussinnaanissaannut inuiaqatigiit inissaqartitsinerlu aaqjissorneqassapput.

Timikkut unammilligassat

20-t qiteqqunneraniit inuup nukii saarngilu nungukkiartulereertarput. 80-it missaannik ukioqaleraanni nukiiit agguaqatigiissillugit 30 %-it missaat annaaneqarsimasarput. Angutit 20-t qiteqqunnerannit saarngup procentiata affaanik ukiumut annaasaqartalerarput arnat 1 procentip missaanik annaasaqartartut. Nukinnik saarnginillu annaasaqartarnej ukiut ingerlaneranni timikkut pisinnaasanut sunniuteqassapput namminerlu inigasami najugaqarluni nammineersinnaanermut killiliisinnaallutik. Ineriartorneq tamanna timigissarnikkut nerisatigullu unikaallatsinneqarsinnaavoq, taamaammallu peqqissumik inooriaaseqarnej pillugu paasissutissiineq periarfissaqarnerlu ataasiakkaanut nammineq inigisamiiginnarsinnaaneranut aalajangiisuullutik.

Ukioqqortusiartornermi gigteqalersinnaaneq aamma annertusiartortarpoq arnallu eqqugaanerusalutik. Gigti timikkut pisinnaasanut aamma sunniuteqarpoq taamalu inigisap aaqjissuunneqarneranut ikiorsiissutinillu pissarsisinnaanernut immikkut piumasaqaateqarluni.

Ilisarsisinnaanermi unammilligassat

Puigorneq ukiunik pissuteqartumik aamma nappaataavoq, ataasiakkaallu namminneq angerlarsimaffiminniiginnarsinnaanerannut ikorfartorneqartariaqarnerannullu sunniuteqartorujussuulluni. Kalaallit Nunaanni innuttaasut puigornermik nappaatillit pillugit nutartikkanik kisitsiseqanngilaq. Puigortunngortut pillugit nassuiaammi⁵ 2012-imeersumi kommunit paasiniaavigneqarneranni innuttaasut 254-it annikittumik annertuumilluunniit puigornermik nappaateqartut nalunaarsorneqarsimapput. Nassuiaammi tassani eqqoriarneqarpoq inuit 2040-mi puigornermik nappaateqartut 400 – 800-ut akornanniissasut. Danmarkimi Videnscenter for Demens allapput 60-64-inik ukioqatigiinni 1-2 %-ii puigortunngortartut. 90-it sinnerlugit ukiulinni angutit 24 %-ii arnallu 45 %-ii puigortunngortarlutik. Puigorneq tarnikkut pissuserisanik allangortitsisarpoq isumatsannermik puffaqqajaanermillu ersiuteqarsinnaalluni, taamaammallu utoqqarnut angerlarsimaffiit aaqjissornissaat naleqqutinngilaq, puigornermik nappaateqartut sullinniakkallu allat najugaqatigiisinneqarnerat pissutaalluni sullinniakkat sulisullu akornanni eqqissiviilliornermik atugarliornermillu pilersitsisarpoq.

Naalaakkersuisut utoqqarnut periusissiaanni 2012-imeersumi utoqqarnut paaqqinniffinni immikkoortut assersukkat pilersinneqarnissaat anguniarneqarpoq, kommuninilu piviusunngortinniarneqarlutik. Paamiuni utoqqarnut angerlarsimaffittaami puigornermik nappaateqartunut immikkoortumik aaqjissuisoqarsimavoq, soorlu aamma Aasianni utoqqarnut angerlarsimaffiup ilassutissaani puigornermik nappaateqartunut immikkoortumik sanaartortoqartoq, 2020milu aningaasanut inatsimmi Sisimiuni Maniitsumilu puigornermik nappaateqartunut immikkoortussanik pilersaarusiortoqarnissaanut immikkoortitsisoqarsimalluni. Innuttaasunut puigornermik nappaateqartunut inissianik utoqqarnullu angerlarsimaffinnik aaqjissuineq immikkut piumasaqaatitaqarpoq, Kalaallit Nunaannullu naleqqussakkanik sulissutigineqartuarlutillu ilisimasanik

⁵ Puigortunngortut pillugit nassuiaat, 2012 Peqqissutsimut Naalakkersuisoqarfik

pilersitsiuartoqassaaq. Statens Byggeforskningsinstitut puigornermik nappaateqalersimasunut paaqutarineqarluni ineqarfinnik aaqissuussinissamut ilitsersuusiorsimavoq⁶.

Inuusuttunut sanilliullugit utoqqaat nappaatigigajuttagaat allat tassaapput sukcorneq uummallunnerlu, taakkuli immi inigisamut piumasaqaatitaqanngillat qanittumili peqqinnissaqarfimmik ingerlalluartumik peqarnissaanik piumasaqaatitaqarput.

Atuisut amerlassusaat- qassit kommunit neqeroorutaat atortarpaat

Kalaallit Nunaanni utoqqarnut paaqqinniffinnik atuisut 11,6 %-iupput, imaappoq innuttaasut 65-it sinnerlugit ukiullit 11,6 %-ii utoqqaat najugaqatigiiffiini utoqqarnulluunniit angerlarsimaffinni najugaqarput. Utoqqarnut inissianiittut 8,5 %-iupput. Atuisut tassaapput innuttaasut 65-inik qummullu ukiullit kommunit utoqqarnut inissianik neqeroorutaannik atuisut, Kalaallit Nunaanni innuttaasut 65-inik sinnerlugillu ukiulinnut tamakkiisunut sanilliullugit.

Kommunini tamani atuisut tamakkiisumik amerlassusaat

Aallerfiit: Kommunit, INI, ISERIT Naatsorsueqqissaartarfimmiillu inuit amerlassusaat 2018

Figur 5 Innuttaasut 65-it sinnerlugit ukiullit utoqqarnut paaqqinniffinniittut, utoqqaat najugaqatigiiffiiniittut utoqqarnulluunniit inissianiittut amerlassusaat

Kalaallit Nunaanni atuisut amerlassusaat Nunani Avannarlerni nunanut allanut sanilliullugit amerlasoorujussuupput, Tabeli 1 takuuk. Kisianni aamma Savalimmiuni Islandimilu atuisut amerlapput.

⁶ SBI-innersuussut 263 "Inunnut puiguttunngortunut inuit – sukumiisumik assersuut"

	Danmark	Savalimmiut	Finland	Island	Norge	Sverige	Kalaallit Nunaat
ukioq	2016	2013	2015	2014	2016	2016	2018
Atuisut amerlassusaat 65+-it atuisut	3,9%	9,5%	5,1%	8,0%	7,3%	4,7%	11,6%

Tabel 1 Nunani Avannarlerni utoqqarnut paaqqinniffinnik atuisut amerlassusaat, aallerfik Nordic Medico-Statistical Committee (NOMESCO)

Utoqqarnut inissianut tunngatillugu Danmarkimit kisitsisit 2015-imeersut nassaarineqarsimapput, utoqqarnut inissianut utoqqarnullu paaqqinniffinnut inissinneqarsimasut katillugit 67.206-iullutik, taamaalinerani 6,2 %-iullutik, tamannalu Kalaallit Nunaanni kisitsisinut qanilluni.

Nunani Avannarlerni nunanut allanut sanilliullugu Kalaallit Nunaanni utoqqarnut paaqqinniffinni inissat NUnani Avannarlerni nunanut sanilliullugit sooq amerlanerunerat misissorneqarsimanngilaq. Nalunaarusiami *Kalaallit Nunaanni utoqqaat inuunerat peqqissusaallu*⁷ nassuiarneqarpoq nunaqarfinni paaqqutarineqarluni angerlarsimaffinni utoqqarnullu inissiat amigaataanerat pissutigalugit utoqqaat ilaat pisariaqartitaminnut naleqquttumik inissarsiniarlutik nuuttariaqartartut.

Nassuiaataasinnaasut allat:

- Inoqarfinni mikinerusuni timikkut ajoquteqalersimagaanni aqquserngit nunallu ilusaat tikikkuminaassinnaasarput.
- Kalaallit Nunaanni ukiut inuuffigisat nunanut allanut sanilliullugit appasinnerupput, taamaammallu innuttaasut 65-it sinnerlugit ukiullit Nunani Avannarlerni nunani innuttaasunut sanilliullugit peqqissusaat ajornerusimassallutik.
- Paaqqinniffinnut inissiipallattarneq peruserineqarsinnaavoq imaluunniit utoqqaat paaqqutarineqartariaqarnerat annertusinnaalluni
- Pinaveersaartitsinernik iliuseqartoqartariaqarpoq, soorlu sungiusarnissamat ikiuutinullu periarfissaqalerluni.
- Utoqqaat paaqqinniffinni ataatsimoorneq ujartortarpaat, nunami nuttarneq annertummat taamalu ilaqtat suliffik ilinniarnissarlunniit pissutigalugit aallarsimasinnaallutik.

***Kommunip najugaqarfii*taanut utoqqisut suli amerlapput**

Nalunaarutip matuma suliarineqarnerani innuttaasut 2018-imi ukiaaneraniit 2019-imi ukiaaneranut utoqqisuniittut pillugit kommunini sullissisunut paasisutissanik piniartoqarsimavoq, taakkulu tabeli 2-mi takuneqarsinnaapput. Inissat amerlassusaat kommuninit aamma nalunaarutigineqarsimapput.

⁷ Kalaallit Nunaanni utoqqaat inuunerat peqqissusaallu, Statens Institut for Folkesundhed 2019

	Utoqqarnut inissiat	Utoqqarnut angerlarsimaffiit	Utoqqaat najugaqatigiiffii	Puigortunngortunut inissat
Inissat amerlassusaat	407	515	40	82 ^B
Utaqqisut 2018	339	161	5	14
Utaqqisut 2019	342	176	-	44

Tabel 2 Utoqqarnut paaqqinniffinnut utoqqaallu inissiaannut inissat utaqqisullu – nuna tamakkerlugu

Tabel 2- takutippaa, utoqqarnut inissianut utoqqarnullu angerlarsimaffinnut inissat amigaataalereersimasut, 2018-imiillu 2019-imut inissianut assigiinngitsunut innuttaasut utaqqisuniittut amerleriarsimasut, utoqqaat najugaqatigiiffii minillugit taakkununga 2019-imi utaqqisuniittoqanngimmat. Inuiaqatigiit ineriartorneranni utoqqaat amerliartornerannut tamanna tulluuppoq, siunissamilu ineriartorneq taamaaginnarnissaa naatsorsuutigineqarsinnaalluni najugaqarfissatut neqeroorutit amerlineqanngippata namminerluunniit angerlarsimaffimmiinnarnissamut periarfissaliisoqanngippat.

Utoqqaat najugaqarfii amerlanerusut- utoqqaat amerlanerusut

Inissanut neqeroorutit utoqqarnullu paaqqinniffiit pillugit nassuiaammi 2008-meersumi allassimavoq taamani utoqqarnut inissiat 214-iusimasut utoqqarnullu angerlarsimaffinni inissat 395-iusimasut (tabeli 3 takuuk). 2019-imi utoqqarnut inissiat katillugu 407-iupput 193-inik amerlisimallutik, 2008-mut assersuullugu 89%-imik qaffassimalluni. 2019-imi utoqqaat inaanni inissat 515-iusutut nalunaarsorneqarsimapput, inissallu 113-ininik amerlisimallutik, 29%-imik tamanna qaffanneruvoq.

Utoqqaat ataatsimut najugaqarfiini inissat 16-inik ikilisimapput, 56-init 40-nut. Appariaammut tassunga nassuiaatissaavoq Tasiilami utoqqaat najugaqatigiit nassuiaammi utoqqarnut angerlarsimaffittut taaneqarsimammat. Utoqqarnut angerlarsimaffinnut utaqqisuniittut 17 %-imik amerleriarsimapput, utoqqarnut inissianut utaqqisut 42 %-imik amerleriarsimasut, naak ukiuni qulini kingullerni utoqqarnut inissiat marloriaatinngungajassimagaluartut. Piffissami tassani innuttaasut 65-it sinnerlugit ukiullit 33 %-imik amerleriarsimapput.

	Utoqqarnut inissiat	Utoqqarnut angerlarsimaffiit	Utoqqaat najugaqatigiit
Inissat amerlassusaat 2008	214	395	56
Utaqqisut 2008	241	188	16

Tabel 3 2008-miit inissanik utoqqarnullu inissatut neqeroorutinnut utaqqisunik nalunaarsuineq

Innuttaasut 65-it sinnerlugit ukiullit utoqqarnut inissiani ineqartut imaluunniit utoqqarnut inissianut utaqqisuni allattorsimaffimmiittut 2008-mi 18,3%-mik, 12,7%-mut 2009-mi apparsimapput. Taassuma illuatungaani

⁸ Puigortunngortunut inissat utoqqarnut angerlarsimaffinni inissanut ilaatinneqarput.

innuttaasut utoqqarnut inissianut utaqqisuniittut imaluunniit utoqqarnut inissianiittut 2008-mi 12,7%-miit, 2009-mi 15,7%-mut qaffassimapput.

Amerlanerit inissiat kommunimit neqeroorutigineqartut atortalerpaat

Ataatsimut isigalugu inissiat tamalaat amigaatigineqarput, taassumalu takutippaa nammineq illugisami najugaqaannarnissamut neqerooruteqarsinnaaneq killeqartoq. Taassuma qaffannerup pissutigisinnaavaa "utoqqaliartorneq peqqinnartoq" tassani piffissami sulii pilersimannginnera. Periarfissaq alla tassaasinnaavoq, kommunit nalilersuisarfii allanngorsimasut, tamannalu kommunit oqaloqatiginerini takutinneqanngilaq.

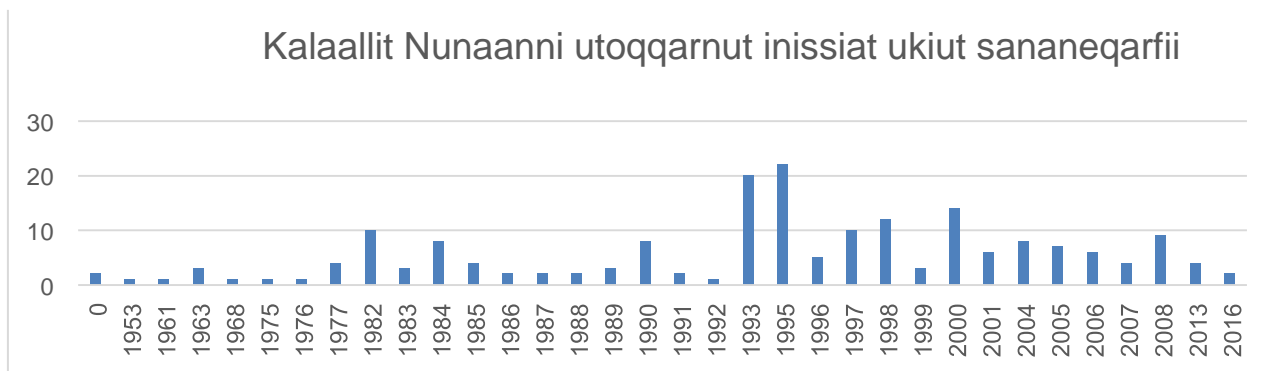
Utoqqarnut angerlarsimaffiit nutaat

Utoqqarnut angerlarsimaffimmik Paamiuni sanaartortoqaqqammerpoq, Nanortalimmi alliliisoqarluni, Aasianni alliliinissaq eqqartorneqarluni Narsamilu sanaartortoqarluni. Sisimiuni Maniitsumilu puigortunngortut immikkoortuanik alliliisoqarnissaata pilersaarusionera aamma aallartinneqarpoq. Upernavimmi utoqqarnut angerlarsimaffiup allilernissaanut aningaasaleeqataanissamut aamma neriorsuuteqartoqarsimavoq. Suliniutit siuliani taaneqartut tamarmik Namminersorlutik Oqartussanit 50 %imik aningaasaleeqataaffigineqarlutik aallartinneqarsimapput Isumaginninnermi sanaartukkanik ineriartortitsinissaq pillugu kaajallaasitaq nr. 213 naapertorlugu. Kontumi pingaarnermi aningaasaatigineqartunit amerlanerusunik suliniutinik aallartitsinissamut qinnuteqaatinik arlalinnik Namminersorlutik Oqartussat ukiut tamaasa tigusaqartarput, (AIS 2021-imi tassunga 15,8 mio. kr.-nik immikkoortitsisoqarsimavoq) taamaammallu kommunit qinnuteqaataat pisariaqartitaannillu naliliinerit tunngavigalugit pingaarnersiuiikkut aningaasanut inatsimmit tapiissutit agguarneqartarput.

Utoqqaat inissiat naqqaniit sanaartukkat ikinnerit

Utoqqarnut inissiatut b-normut 190-it misissuineri matumani nalunaarsorneqarsimasut takutippaat 2007miilli utoqqarnut inissiat nutaat 110-t b-normunut 22-nut agguarneqarsimasut sanaartorneqarsimasut. Inissiat arlaqartut allanngortinneqarsimasinnaapput, 2008-mi nalunaarsukkani utoqqarnut inissiat 191-it ilanngunneqarsimammata. Utoqqarnut inissiat pillugit paasissutissanik piniarnermut atatillugu inissiat qanga utoqqarnut inissiannngortinneqarsimanersut apeqqutigineqanngilaq. Inissianili allanngortiterisoqangaatsiarsimanersoq taamaassimappallu qanga pisimanersoq apeqqutigineqarpoq. Ilanngullugu ilisimatitsissutigineqarsinnaavoq 2008-miit utoqqarnut inissiat nutaat taamaallaat 54-it sananeqarsimammata, taamaammallu utoqqarnut inissialiorneq unissimarpasippoq. Kommuninilli ataasiakkaanik missingersuutininik 2020-mi isumaqatigiissuteqarnerni allassimavoq utoqqarnut inissiat sumiiffinni arlalinni sanaartorneqartut.

Utoqqarnut inissiat ukiut sanaartorneqarfii agguaqatigiissikkaanni 1993-imi sanaartorneqarsimapput sanaartukkanut tamarmiusunut 1992-iusoq – utoqqarnut angerlarsimaffiit utoqqaallu najugaqatigiiffii agguaqatigiissitsinermi apparsaataalaarput.

Figur 6 B-normut, utoqqarnut inissiatallit nalunaarsorneqarsimasut ukiut sananeqarfii. B-normut ilai arlalinnik utoqqarnut inissiaartaqarput. Inuit ataasiakkaat sananeqarfii qanga sananeqarsimaneri nalunaarsorsimangillat, "0"-imik nalunaarsugaapput.

Sapinngisamik sivilisunerpaamik nammineq angerlarsimaffigisami

Nuna tamakkerlugu kommuninilu ataatsimut anguniagarineqarpoq⁹, utoqqaat sapinngisamik sivilisunerpaamik namminneq angerlarsimaffimmiinnissamik kissaateqarnerannik ikorfartuinissaq. Tamassumunnga pissutaavoq utoqqaat sapinngisamik sivilisunerpaamik toqqissisimaffiminni najugaqaannarnissaannik kissaateqarneq, kisiannili aamma aningaasaqarnikkut kommuninut naleqqunnerpaammat qulakkiissallugu utoqqaat sapinngisamik sivilisunerpaamik namminneq angerlarsimaffimmiinnarnissaannut pisariaqartitaannik ikorfartussallugit. Nalunaarusiami *Kalaallit Nunaanni utoqqaat inuunerat peqqissusaallu 2019*-imeersumi aamma erseqqissarneqarpoq utoqqarnut amerlanerpaanut sapinngisamik sivilisunerpaanut namminneq angerlarsimaffimmiinnarnissaq kissaatigineqarlunilu pingaarnerutinneqartoq.

Nammineerluni inuunissamut inigisaq killilersuissanngippat, utoqqaq sapinngisani tamaat nammineerluni nerisassiorlunilu inuttut eqqiluisaartassaaq inigisamilu suliassanik allanik suliqaarluni. Nammineerluni aamma niuerniarlunilu inigisap avataani pisunut ornigussinnaasariaqarpoq. Utoqqaap nikissinnaanerunissaanut ikiuutaasussanik atortulersuillunilu aqqqissuussinissamut kommunip periarfissiinissaa pingaaruteqarpoq.

Innarluutilinnut inatsit nutaajunerpaami¹⁰ 2019-imeersumi ikiuutitut periarfissaqarnissamut utoqqaat inatsimmi pissusissamisuumngitsumik ilanngunneqarsimannginnerat allanngortinneqarpoq. Siornatigummi innuttaasut 60-it tikillugit ukiullit annertunerusumik innarluutillit kisimik ikiorneqarnissamut pisinnaatinneqarsimapput innuttaasunullu 60-ileereersimasunut malittarisassaqaarnani.

Kommunit tamarmik ikiuutitut qitiusoqarfeqarput, timikkut pisinnaasat utaqqiisaasumik ataavartumilluunniit annikillisismaneranni ikiuutitik atortoqarsinnaalluni. Nammineq angerlarsimaffigisami allanngortitsinernut annikinnerusunut aamma tapiissuteqartoqarsinnaavoq. Pisariaqartumik suliniuteqarnissamut aningaasatigut imminut akilersinnaanngilaq, maani nunami silap pissusaa nunallu isikkua arlalitsigut killilersuisarmata, inissiammi inissisimaffiini aqquserngit

⁹ Qeqqata Kommunia: Suleqatigiinnissamut isumaqatigiissut 2017-21, Kommuneqarfik Sermersooq; Utoqqarnut immikkoortumut pilersaarut, Kommune Kujalleq; Kommunemut pilersaarut 2017- 2028, Avannaata Kommunea aamma Kommune Qeqertalik; Qaasuitsup utoqqarnut politikkaa, Naalakkersuisut Utoqqarnut politikkiat 2012-15 kiisalu Naalakkersuisut utoqqaat ineqarnikkut atugarisaat ineqariaasaallu pillugit nassuiaat 2016

¹⁰ Inuit innarluutillit tapersorneqarnissaannut Inatsisartut inatsisaat nr. 13, 12. juni 2019-imeersooq

sivingavallaarneri ukiumilu quasarpallaarneri pissutigalugit tikinneqarsinnaajunnaartarmata. Innuttaasut timikkut pisinnaasakinnerulersimasut najugaqarfigisinnaasaat eqqarsaatigalugit inissiat amerlanerusut siunissami sanaartorneqartarnissaat ukkatarineqarnerusariaqarpoq. Tamanna inissianik sanaartornermut inissianullu immikkoortumut pilersarusiornermut kalluaavoq.

Toqqissisimasumik inuuneqarnissap qulakkeerneqarnissaa eqqarsaatigalugu nerisassanik pajunneqarsinnaanissaq periarfissaassaaq, angerlarsimaffimilu sullissisumit akulikitsumik eqqiaanermut inuttullu eqqiluitsuunermut ikiorneqarsinnaanissamut periarfissaqartariaqarpoq. Kommunit pisussaaffigineqarpoq¹¹ innuttaasunut pisariaqartitsisunut angerlarsimaffimmi sullissisoqartitsinissamut. Angerlarsimaffimmi sullissisup neqeroortigisinnaasai kommunimit kommunimut nikingassuteqarput, aamma kommunit iluanni illoqarfimmiit illoqarfimmut/nunaqarfimmut. Illoqarfiit ilaanni ulloq unnuarlu angerlarsimaffimmi sullissisoqarsinnaavoq, akerlianilli nunaqarfinni najukkami angerlarsimaffimmi sullissisoqarniarneq ajornakusoortorujussuulluni, paaqqutarineqarnissamut pisariaqartitsinerup nalileneqarnerani tamakkiisumik sulisoqartitsisoqarsinnaangimmat, taamalu sulisut sulisoriinnarnissaat ajornakusoorluni.

Toqqissisimasumik inuuneqarnissamut peqqinnissaqarfimmit pitsaasumik ikiorneqarsinnaanermik nassataqarpoq, tamannalu aamma inoqarfimmit inoqarfimmut assigiinngiaarluni. Inoqarfinni mikinerusuni peqqinnissamik suliaqartumit ikiorneqarsinnaaneq qaffasippallaanngilaq, nammineq angerlarfigisami najugaqarnissamut tamanna aporfiusinnaavoq illoqarfinnilu anginerusuni ikiorneqarluarnerunissamut periarfissaqarmat tamanna pillugu taakkununga ujartuinissamik nassataqarpoq. Inoqarfiit ilaanni peqqissaaviit inuttassarsineqarsinnaasangillat tamannalu innuttaasunut ikiorneqarnissamik akuttunngitsumik pisariaqartitsisunut toqqissisimanarnanilu pisarissersuutaavoq.

Qarasaasiap Pipaluk-p atorineqalernissaa

Inoqarfinni mikinerusuni peqqinnissamik suliaqartunik sulisussaaleqineq iluarsiiiffiginiaarlugu ”Pipaluk” ukiut ingerlaneranni inerisarneqarluni atulersinneqarsimavoq. Pipaluk qarasaasiaavoq nappaatip suussusersinissaanut arlalinnik sakkulersorneqarsimasoq. Pipaluup ilaatigut imarai otoskop, EKG-apparati, aap naqitsineranik uuttortaat videumillu assilliissut, paasissutissat qarasaasiamit toqqorneqartarput napparsimmavinnullu peqqissaavinnullu nassiunneqartarlutik. Ungasianiit nakorsartitsinissamut periarfissaq aamma ineriartortinneqarsimavoq. Atugarissaarnermi teknikkikkut aaqqiissutit taamaattut atulernissaannut sivisuumik sungiussiniartoqarsimavoq maannalu tamakkiisumik atulersussanngungajalerluni. Tassunga atatillugu pingaaruteqarpoq eqqaassallugu, ungasianiit nakorsartitsisarnerup suliassat utoqqarnut paaqqutarinninnissamut tunngasut sularisinnaangimmagit, kisiannili paaqqutarineqarnissamut pisariaqartitsilerpallaannginnissamut ikiuutaalluarsinnaalluni.

Ineqarnermut tapiissutit

Nammineq angerlarsimaffigisami najugaqaannarnissamut akissaqarnissaq eqqarsaatigalugu ineqarnermut tapiissutinik tunniussisoqartarpoq, inatsisitigut Inissiani attartortittakkani ineqarnermut tapiissutit pillugit Inatsisartut inatsisaannut allannguut nr. 32, 23. november 2017-imeersumi periarfissinneqarmat, pingaartumik utoqqarnut aapparisaq toquneratigut kisimiilersunut,

¹¹ Innunat innarluutilinnut ikiuinissamut Inatsisartut inatsisaat nr. 13, 12. Juni 2019-imeersoq

¹¹ Pisortanik ikiorsiissutit pillugit Inatsisartut peqqussutaat nr. 15, 20. november 2006-imeersoq

toqqissimasumik ineqarnikkut atugassaqartitsinissamik, apparisap toquneranit avinnermiluunniit qaammagini arfinilinni ineqarnermut tapit attanneqarsinnaasunngorlugit qulakkeerinnittoqarluni.

Sammisassat ataatsimoorfillu

Naggataatigut sammisassanik isumaqarnerusunik neqerooruteqartoqartalissaaq, ataatsimoorfiusunullu akulerussinnaanissamut periarfissaqalissalluni. Utoqqaat illersuisuata oqariartuutigisaatut amerlasuunut ajornartorsiutaasarpoq utoqqaat illuini sammisassaqarfiusunut ilanngussinnaanissap killeqartinneqartarnera. Illoqarfinni anginerusuni amerlanerni utoqqarnut peqatigiiffeqarpoq utoqqarnullu isumalioqatigiiffeqarluni kommuninik suleqateqarnissaminnik atorfissaqartitsisunik, sammisassanut atortorissaarutinullu. Inissianik sanaartornissamut pilersaarusiortoqarnerani eqqarsaatigineqassaaq, utoqqaat sammisassat tungaasigut amigaatigisaasa matussuserneqarnissaat, tassani utoqqaat timiminnik aalatitsinerunissaminnut pisariaqartitaat eqqarsaatigalugit.

Qanoq innerinik nalunaarsuineq

Isumaginninnermut Inatsisinillu Atuutsitsinnermut Naalakkersuisoqarfik kommunini utoqqarnut inissianik nalunaarsuisimanerat 2017-imeersoq naapertorlugu piffissami 2017 – 2019 utoqqarnut inissiani utoqqarnullu paaqqinniffinni tamani qanoq issutsinik nalilersuisimavoq. Nalunaarsuinerup kingornanikittoqarsimasinnaanera avaqqunneqarsinnaanngilaq. Inissiat annertussusaat (bruttoetagemeter) katillugit 50.000-it b-normunut 220-nut agguarneqartut nalunaarsorneqarsimapput.

Nalunaarsuinerit Facility Management system atorlugu ingerlanneqarsimapput, qanoq issutsinik nalunaarsuineq maannamut kinguaattoorfiusunut ukiunilu qulini pisariaqartumik aserfallatsaaliinernut naatsorsuutigineqartunut agguataarneqarsimapput. Nalunaarsuinerit kommuninik digitalinngorlugit pineqarsinnaassapput systemimillu aserfallatsaaliillutillu nutarterisinnaassallutik.

Illuutinut paasissutissat nutarterneqarsimajuannarnissaat illuutillu qanoq issusaannik kommunit tamakkiisumik takunnissinnaalernissaat ingerlaavartumillu aserfallatsaaliinissamut ukiunut qulinut pilersaarutinik tunniussisinnannissaat siunertarineqarpoq. Nalunaarsuineq nuna tamakkerlugu inissianik illuutinillu nalunaarsuinerat naapertorlugu ingerlanneqarsimavoq, tamannalu tunngaviumik paasissutissanik aaqqiissummi suliarineqaleruttorpoq, taamalu paasissutissat siunissamut eqqanaarneqassallutik.

Illuutip qanoq innera naleqqunneralu pillugit tamakkiisumik takutitsisunik B-normunut tamanut nalunaarusiortoqarsimavoq. Nalunaarusiamut matumunnga qanoq issutsinut nalunaarusiamut assersuut ilanngussaq 6-itut ilanngunneqarsimavoq.

Qanoq issutsinik nalunaarsuinikkut aserfallatsaaliinissamut massakut kinguaattooqqanermik tamakkiisumik takunnissinnaanermik pilersitsivoq inissianullu tamanut aserfallatsaaliinissamut ukiunut qulinut pilersaarutinik nalunaarsuisoqarluni.

Qanoq issutsinik nalunaarsuineri illuutinik ataasiakkaanik nalilersuinerup saniatigut avatangiisinut mingutsitsisoqarneranik pasitsaassisoqarnerani avatangiisinik misissuisoqarpoq, illuutillu sanaartorneqarneri pillugit nalunaarsuisoqarsimavoq, tassunga ilanngullugit teknikkikkut atortulersuutit, sananeqaatai kiisalu qaavisigut atortut, digitalimillu illuutit titartarneqarsimallutik. Inissiat ataasiakkaat utoqqarnut inissiatut naleqqunnerat eqqarsaatigalugit naleqqunnerannik aamma nalilersuisoqarsimavoq.

Ukiuni qulini aserfallatsaaliinissamut pisariaqartinneqartut naatsorsornissaannut illuutit ilai tamarmik nalunaarsorneqarsimapput, aserfallatsaaliuineqarnissamut akuttussusilikkamik aalajangersorneqarsimallutik. Assersuutigalugu silataanni ukiut tallimakkaarlugit qalipanneqartarnissaat naatsorsorneqarsimavoq, matut silarliit ukiuni 20-ni atasinnaanerit naatsorsuutigineqarpoq qalissiarsuit ukiuni 25-ni il.il. Nuna tamakkerlugu akit assigiimmik akeqartinneqarput, tassa imaappoq sumiiffinnut mikinerusunut assartuinermi aningaasartuuteqarnerunerup, akinulluunniit sunniutaasinnaasut allat nassatarisaannik najukkani akit assigiinngiiaanerit ilanngullugit naatsorsorneqanngillat.

Ukiuni qulini aserfallatsaaliinissamut kinguaattooqqanerit nalinginnaasumik atuinermit pisariaqartumik aserfallatsaaliugassaapput, allanngortitsinerit, nutarsaanerit, aserorterisoqarsimanerup kingorna iluarsaassinerit, qerisoorluni qaartoornerit allaniillu pinasuartumik takkussinnaasut ilanngunneqarsimanngillat taamaammallu pisariaqartitsineq naapertorlugu ilanngunneqassallutik. Eqitsitsinernut, naatsorsuutininut suliasallu naammassinissaannut malitseqartitsinernut aningaasartuutit aamma ilanngunneqassapput. Illuutit qanoq sivistigisumik atasinnaanerit naatsorsorneqarsimanngillat, taamaammallu inissiat aserfallatsaalinerit qaqugu imminut akilersinnaajunnaassasoq pillugu aalajangiiffigineqarsimanani.

Naleqqunnerannik nalilersuineq¹²

Pissutsinik nalunaarsuinerit saniatigut utoqqarnut inissiat aamma utoqqarnut inissiatut naleqqunnersut nalilersorneqarput. Utoqqarnut angerlarsimaffiit utoqqaallu najugaqatigiiffii naleqqunnersut nalilersorneqanngillat tamakku sanaartukkat assigiimmik isigineqarnissaat ajornartutut nalilerneqarmat.

Suleqatigissitap Namminersorlutik Oqartussanit, kommuninit INI A/S-imillu ilaasortaqaqtup utoqqarnut inissiat pitsaassusaannut piumasaqaatit suunerinik nalilersorneqartassanersut aalajangersorpaat. Uuttuutit assigiinngitsut 37-iupput, pingaarnertut inissiamut isertarfimmumut, perusuersartarfimmumut uffarfimmullu, init annertussusaat kiisalu torsusamat matullu silissusaanut attuumassuteqartut. Inissiap naleqqunnerannik nalilersuineq marlunnut avinneqarpoq, inissiaq pingaarnertut utoqqarnut nalinginnaasumik ingerlasumut nalilerneqarluni, tullertullu kørlestolemik atuisoq/innarluutilimmumut inissiaq aallaavigalugu nalilerneqarluni. Utoqqarnumut inissiap naleqqunnera taamaallaat inissiap qanoq aaqqissorneqarsimanerannik nalilerneqartarpoq, taamaammatt utoqqaat pitsaasumik inuuneqarnissaannut pingaarutilimmik aamma uuttuutaasut, soorlu allat taatsimooqatigilernissaannut periarfissaqarnera, tamanut angallassissutinut atuisinnaaneq kiisalu angerlarsimaffimmi sullissisumik peqqinnissaqarfimmillu atuisinnaaneq isummerfigineqaratik. Naleqqunneranut innuttaasup timikkut ajornartorsiutai aallaavigineqarput innuttaasut ilisarsinnaanermik innarluuteqartut, soorlu puigortunngornermik, pineqanngillat.

Inissiat utoqqarnut inissiatut innarluutilinnulluunniit inissiatut naleqqunnerat 1-imit 10-mut nalilerneqarsinnaapput. Kisitsinngorlugu naliliinerup saniatigut utoqqarnut inissiap naleqqunnerata 10mik nalilernissaanut aamma naatsorsuisoqarsimavoq. Inissiali tamarmik 10-mik nalilernissaanut aningaasaqarnikkut imminut akilrsinnaanngilaq, assersuutigalugu illuutit aaqissugaanerisa ilaannut annertuumik allannguisoqartariaqarsinnaasarmat. Taamaammatt imminut akilersinnaasumik

¹² Ilanngussaq 6 takuuk – tassani utoqqarnut inissiat naleqqunnersut pillugit nalilersorneqartarnerinut naatsorsueriaaseq misissorneqarpoq.

pitsanngorsaaniissamat aningaasaqarnikkut missingersuusiortoqarsimavoq taamaaliornikkullu inissiaq qanoq nalilerneqassanerani siunnersuuteqartoqarluni.

Taakku tikkuussissutaapput pitsanngorsaaniissamat innersuussutitut t taamaallaallu nalilersuinermit isiginiarneqarput:

- Isaarissamat tummeqqat
- Tummeqqat silissusaat
- Inissiamut qullilersorneq
- Matup silarliup silissusaa
- Perusuersartarfimmut matu silammut ammartartoq/matu illersittagaq
- Kuutsitsivigineqarluni uffarfik sinilerneqanngitsoq suluusaqanngitsorlu
- Matut alloriusaannik 25 mm-init portunerusunik piiaaneq
- Inissiap iluani matut silissusaat

Inissiaq kørrestolertumit atorneqassappat pitsanngorsaanerit allat suut aallartinneqassanersut aamma naatsorsorneqarsimavoq (innarluutilinnit atoruminartumik). Inissiap 10-mik nalilerneqarnissaa kisimi matumani aallaavigineqanngilaq, pitsanngorsaanerilli suut innersuussutigineqarsinnaanersut. Inissiap sivingasumi atugassarititaasulluunniit ima aaqqissorneqarsimappata, inissiap innarluutilinnut naleqqussarnissaa aningaasaqarnikkut imminut akilersinnaanani, taava inissiap innarluutilimmut naleqquttumik atorneqarsinnaasungortinnissaanut akimik naatsorsuisoqanngilaq.

Kalaallit Nunaanni tamarmi utoqqarnut illuutit

Aallarniutigalugu aserfallatsaaliinermit, pitsanngorsaanermit nutaanillu sanaartornernut nuna tamakkerlugu pisariaqartinneqartut ataani tullerriarneqassapput. Kommunit tamarmik immikkut immikkoortuni tulliuttuni sammeneqassapput, kisitsisit tunuanni nalunaarsuinerit isiginiarneqassallutik.

Nuna tamakkerlugu qanoq issutsit

Nuna tamakkerlugu qanoq issutsinik nalunaarsuinerit takutippaat, illuutit pitsaasumik aserfallatsaaliineqarsimasutut pitsanngorsarneqassappata 30,1 mio. kr.-nik kinguaattooruteqarfiusoq. Inissiat suussusaannut agguarlugit m²-imut agguaqatigiissillugit 567 kr.-uvoq. Utoqqaat najugaqatigiiffii ajornerpaajupput m²-imut 984 kr.-iulluni, kisianni utoqqaat najugaqatigiiffii m²-it tamakkiisut 5 %-it ataappaat ataatsimoortumillu naliliinermit annikitsunnguulluni. Utoqqaat angerlarsimaffii pitsaanerpaajupput, inissiat pitsaasumik aserfallatsaaliineqarsimasutut inissinnissaannut m²-imut 546 kr.-iulluni.

Najugaqariaaseq	Kinguaattoornerit katillugit	Aserfallatsaaliinerit katillugit	Illuutit amerlassusaat	m ² -t katinne-	Inissiat amerlassusaat	m ² -mut kinguaattoorneq	m ² -mut aserfallatsaaliineq
rat							
Utoqqarnut angerlarsimaffik	16	46	22	29.617	515	546	1.555
Utoqqarnut inissiaq	12	61	191	21.944	407	563	2.777
Utoqqaat najugaqatigiit	2	3	7	1.682	40	984	2.018

Kisitsisit tamakkerlugit	30	110	220	53.243	962	567	2.074
-----------------------------	----	-----	-----	--------	-----	-----	-------

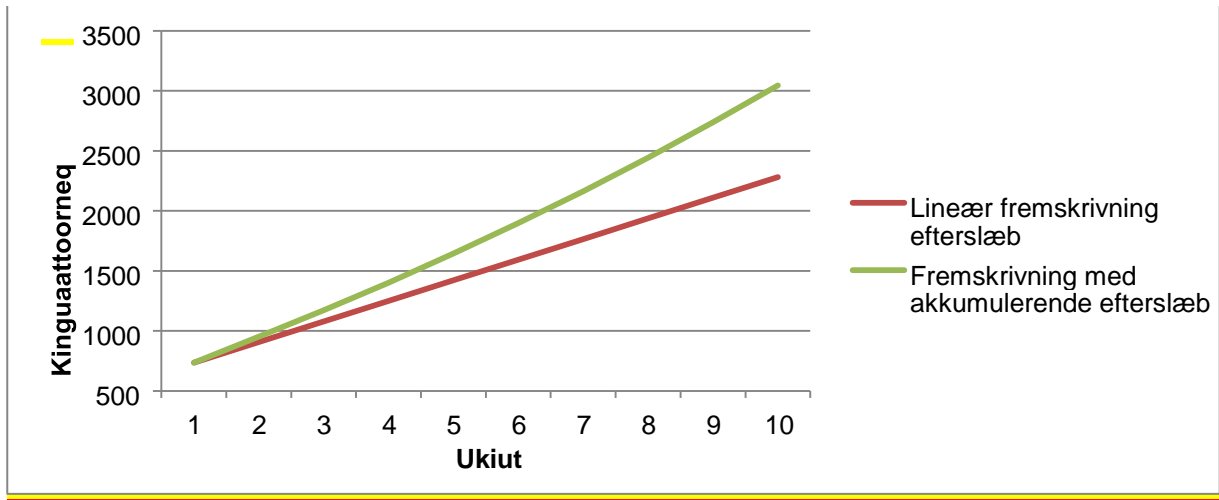
Tabel 4 Nuna tamakkerlugu aserfallatsaaliinissamut kinguaattoornerit pisariaqartullu. Kisitsisit koruuniupput

Aserfallatsaaliineq ukiunut qulinut tullernut naatsorsorneqarsimavoq massakkullu illuutini suliassat ingerlanneqartussat aallaavigneqaratik. Ukiuni qulini tulluuttuni katillugit 110 mio. kr.-it aserfallatsaaliinermut aningaasartuutigineqassapput. Tamanna 2017-imi akit naapertorlugit m2-imut agguaqatigiissillugu 2.074 kr.-iulluni, pisariitsumik agguaqatigiissikkaani ukiumut m2-imut 207 kr.-iulluni. Sanilluutissagaanni inissiatileqatigiiffinni Iserimmi Ini A/S-imilu najugaqarfiit akimorlugit m2-imut 120 kr.nik 106 kr.-nillu illuartitsisarput.

Utoqqarnut paaqqinniffinnik aserfallatsaaliinermut kommunit immikkoortitsisarput immikkulli utoqqarnut paaqqinniffinnut aningaasat qanoq amerlatigisut immikkoortinneqarsimanersut ilisimatitsissutigineqanngilaq.

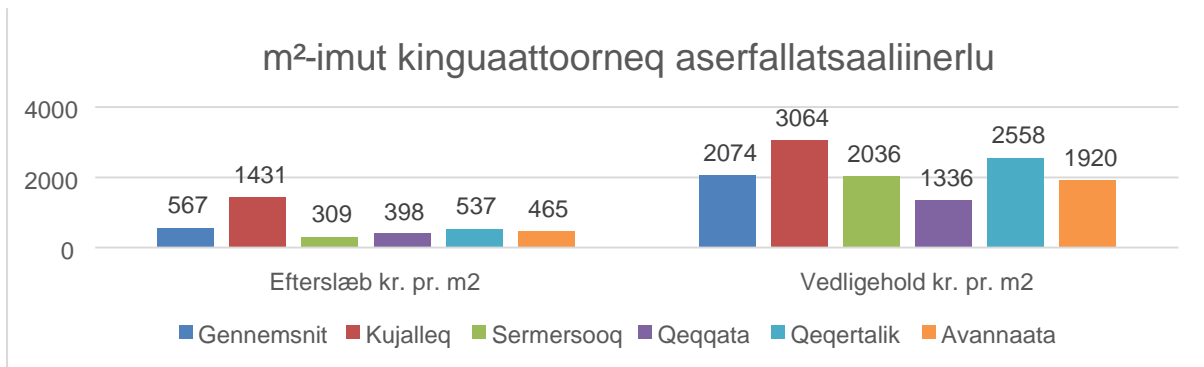
Aningaasat immikkoortinneqartartut aserfallatsaaliinissamullu pisariaqartinneqartut nikingassuteqarmata kinguaattoorneq piffissap ingerlanerani annertusiartussaaq. Tamanna takusassiaq 7-imi takutinniarneqarpoq. Takusassiami aallarniutigineqarpoq inissiamut attatugassamut 563 koruunimik kinguaattoorneq ukiumilu siullermi ukiumi tassani aserfallatsaaliinissamut pisariaqartinneqartumut kinguaattoorneruvoq INI A/S-imilu ukiumut immikkoortinneqartut (277,7 – 106) katillugit 172 koruuniupput. Ukiut tamaasa 172 koruunit taakku qaanut ilineqarpata inernera aaqqiineq pissusiulersut tunngavigalugittakusassiami aappaluttumik titarnermi takuneqarsinnaavoq. Kinguaattoornerilli ajoqutinik malitseqassapput, kinguaattoornernik piffissap ingerlanerani suli annertunerulersitsisussanik.

Assersuutigalugu qalissarsuit nungullarsimasut nassatarisaannik imeq qaliani sannaanut seerisinnaavoq aannermik oqummillu nassataqarsinnaasumik, taamaalilluni aserfallatsaalisassaq annertunngitsoq suliassarujussuannorsinnaalluni. Tamanna takusassiami qorsummik titarnilerlugu takutinneqarpoq, assersuummik takutitsinissaq pequtugalugu siumut naatsorsuinerlut 5 %-imik amerlisarneqarluni. Aaqqiineq pissusiulersut tunngavigalugitkinguaattoorneq ukiut qulit qaangiuppata INI A/S-imi utoqqarnut inissiamut nalinginnaasunut kvadratmeterimut 2.300 kr.-it missaannik akeqassaaq assinganillu ukiumut 5 %-imik qaffakkiartortumik naatsorsuigaanni INI A/S-imi utoqqarnut inissiamut nalinginnaasumut kvadratmeterimut 3.000 kr.-inik kinguaattooruteqassalluni.

Figur 7 Kinguaattoornerup qaffakkiartorneranik naatsorsuineq

Kommunit akimorlugit assersuutigineqarnerat takusassiami 8-imi 9-milu takuneqarsinnaavoq, Kommune Kujalleq m²-imut kinguaattooruteqarnerpaasoq siunissamilu siunissamilu m²-imut aserfallatsaaliinerpaassangatinneqarluni, kommuninut allanut sanilliullugu agguaqatigiissillugu m²-imut kinguaattoorutai pingajorarterutaanit amerlanerullutik.

Figur 8 Kommunikkuutaartumik ukiuni qulini kinguaattoornerit aserfallatsaaliinerillu agguarnerat

Nuna tamakkerlugu naleqqunnerat

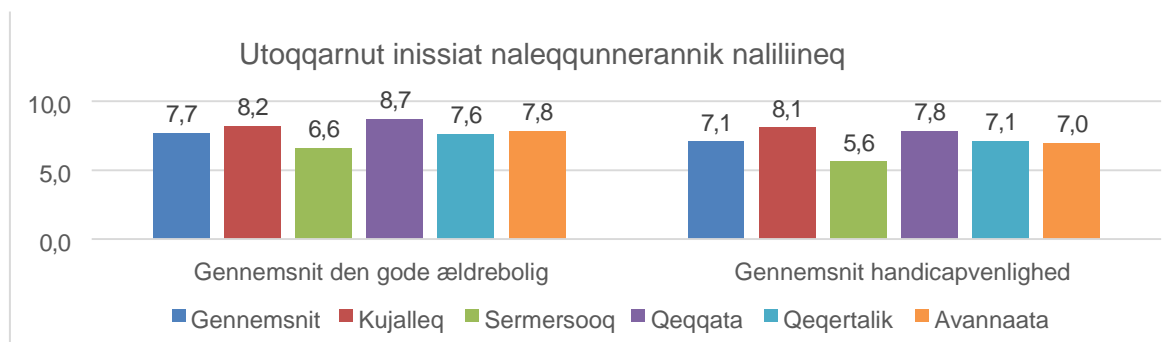
Inissiat utoqqarnut kommuninut innersuussutigineqartartut naleqqunnerat agguaqatigiissillugit 7,7 nalilerneqarput, inissiaq ajornerpaamit 4,1-imik nalilerneqarsimalluni pitsaanerpaarluni 9,7-imik nalilerneqarsimalluni. Agguaqatigiissillugit 7,7-imik naliliineq aallaavigissallugu ajunngilaq, inissiali appasissumik nalilerneqarsimasut pitsanngorsarnissaannut inissaqarluni. Inissiat tamarmik 10,0-imik nalilerneqassappata tamanna katillugit 31 mio. kr.-nik akeqassaaq. Aningaasat amerlanngitsut atorlugit naliliineq agguaqatigiissillugu 8,3-mukartinneqarsinnaavoq, katillugit 3,3 mio. kr.-qassalluni.

Assinganik innarluutilinnut atoruminarneranik agguaqatigiissillugu naliliineq 7,1-imiippoq, inissiaq ajornerpaaq 2,9-mik nalilerneqarsimalluni pitsaanerpaarluni 9,6-imik nalilerneqarsimalluni. Inissiat 32-t imaluunniit inissiat 17 %-ii innarluutilinnut atoruminarsarnissaat piviusorsiuunngillat.

Naleqqunnerannut naligitinneqartut	
Utoqqarnut inissiamik pitsaasumut agguaqatigiissillugu naliliineq	7,7
Aningaasat ikinnerit atorlugit naliliinermut nutaamut katillugu akia	3,3 mio. kr.
Aningaasat ikinnerit atorlugit pitsaanerusement agguaqatigiissillugu naliliineq	8,3
Inissiap 10-mik nalilernerqarnissaanut katillugu akia	30,8 mio. kr.
Innarluutilinnut tulluarsaanermut agguaqatigiissillugu naliliineq	7,1
Innarluutilinnut tulluarsaanermi naliliineq pitsaanerulersinniarlugu katillugu akia	27,7 mio. kr.

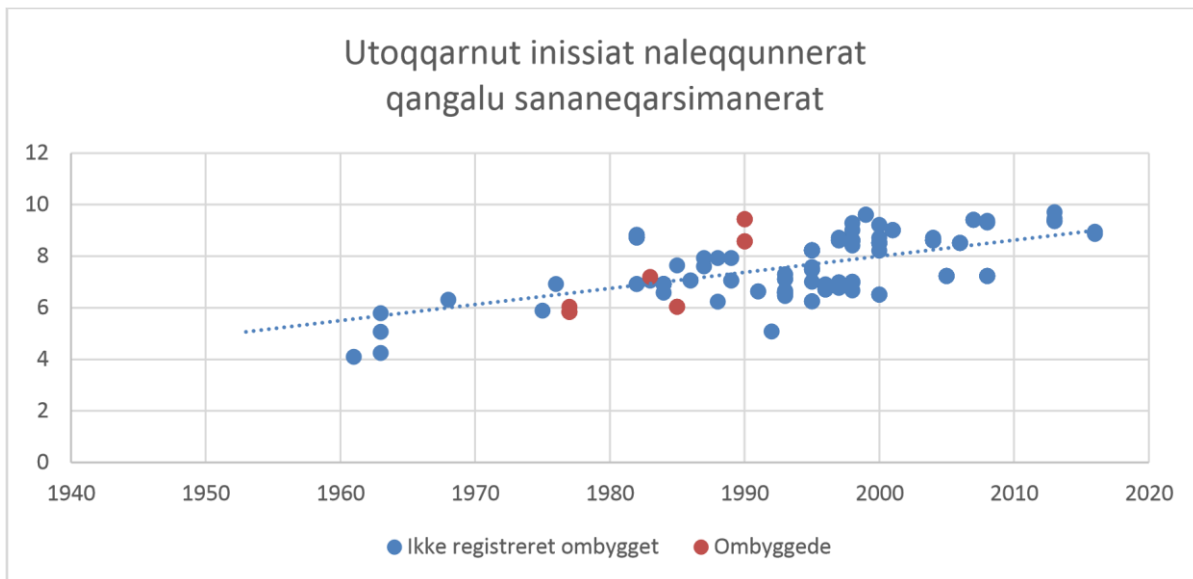
Tabel 5 Naleqqunnerat nuna tamakkerlugu

Kommunit akornanni assersuussinermi takuneqarsinnaavoq utoqqarnut inissiat pitsaanerpaat Qeqqata Kommunianiittut, utoqqarnut inissiatut naleqqunnerannik naliliilluarfiunerpaallutik. Kommune Kujallermit utoqqarnut inissiat innarluutilinnut naleqqunnerpaajupput. Kommuneqarfik Sermersuumi utoqqarnut inissiat naleqqutinnginnerpaajupput. Avaqqunneqarsinnaangilarlu inissiat appasinnerpaamik nalilernerqarsimasut ilaat najugaqartunut ajunngilluinnarmata. Inissiap aaqqissugaalluannginna inunnik attaveqarsinnaanermik, peqqinnissaqarfimmut qanittumiinneranik allanilluunniit ataasiakkaanut naleqarluartunik illuatungilerneqarsinnaagunarpoq.

Figur 9 Kommunit akornanni naleqqunnerat

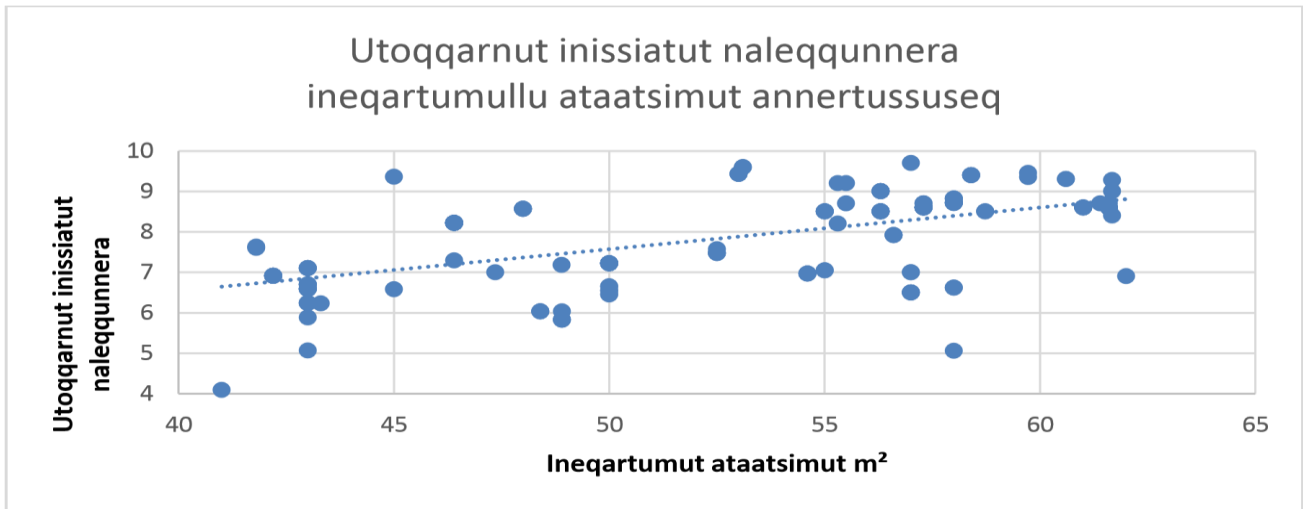
Takusassiami 10-mi takuneqarsinnaavoq utoqqarnut inissiat naleqqunnerat qanga sananeqarsimaneranut attuumassuteqartorujussuusut, illuutilli ataasiakkaat takussutissiinermi allaanerungaatsiarput. Siunnerfimmu ilaatigut naleqquppallaangitsunik 1990-ikkut qiteqqunnerata tungaanut sanaartortoqarsimarpassippoq. Illuutini 191-iusuni 16-it qanga allanngortinneqarsimanerat nalunaarsorneqarsimavoq. Taakku ukiumi sanaartorneqarfianni takusassiami allatulli nalunaaqutserneqarsimapput allamilli qalipaateqartinneqarlutik. Illuutit qanoq allanngortinneqarsimanersut nalunaarsuivinni allassimangillat, taamaammatt inissiat utoqqarnut inissiassanngorlugit pitsanngorsarneqarsimanersut ilisimaneqarani. Illuutit allanngortinneqarsimasut siornatigut qanoq nalilernerqarsimanersut aamma ilisimaneqanngilaq, illuutilli arfineq marluinnaat 1990-imi sanaartorneqarsimasut akunnattumik naliliinermi qaffasinnerulaaginnartumik nalilernerqarsimapput. Illuutit sisamat 1977-imi sanaartorneqarsimasut 2003-mi allanngortinneqarsimapput. Illuutit sinneri 2011mit 2013-imut allanngortinneqarsimapput.

Figur 10 Sanaartorneqarfisa utoqqarnullu inissiatut naleqqussusiisa ataqtigiinnerat.

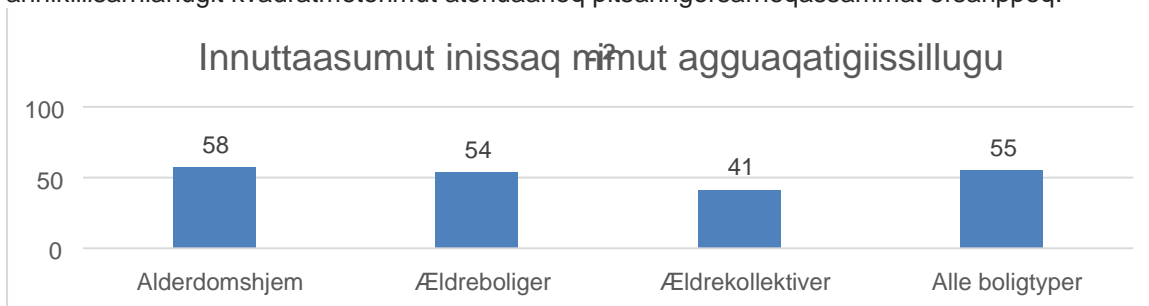
Takusassiaq 11-mi takuneqarsinnaavoq najugaqartumut ataatsimut annertussutsip atorneqarsinnaasup nalilerneqarnera, matumanilu piimaartussamik takussutissaqarnera aamma takuneqarsinnaavoq. Annertussuseq najugaqartumut ataatsimut 50 m²-t ataakkaangagit agguaqatigiissillugu naliliineq 7,1-imiippoq najugaqartumullu ataatsimut 50 m²-t sinneraangagit 8,4-miilluni. Piimaartussamik titarnermik nassuiaasinnaaneq ukioq sananeqarfianut sanilliullugu pitsaavallaangilaq. Imaappoq utoqqarnut inissiap anginera immiini naleqqunneranik naliliinermi qaffasinnerulersitsingilaq, inissiali eqqortumik aaqqissuunneqarnissaanut eqqarsarluarnissaq pisariaqarpoq.

Takusassiami 11-mi inissiat tamarmik 62 m²-nit anginerupput inissiallu 40 m²-mit mikinerusut peerneqarsimallutik, illuutini anginerusuni allatut atugassanik inissaqartitsisoqarsinnaammat, inissiali mikinerusut ataasiakkaat ataatsimik initaqarput marlunnilli najugaqarfigineqarlutik, taamalu najugaqartumut ataatsimut annertussuseq annikinnerulluni. Pigisanit mikinerpaat anginerpaallu peernerisigut pigisanit 90%-it kiserngorupput.

Figur 11 Najugaqartumut ataatsimut annertussutsip atornerqarsinnaasup nalilerneqarnera.

Utoqqarnut inissiat najugaqartumut ataatsimut agguaqatigiissillugu 54 m²-uvoq, inissiallu nutaajunerusut pisoqaanernit anginerusarnerat takussutissaqarluni. Inissiat akornanni inissiat marlunnit avinneqartarput. Inissiat suussusaat najugaqartumut ataatsimut annikinnerpaajusut utoqqaat ineqatigiiffiniipput najugaqartumut ataatsimut 41 m²-ulluni. Tupaallaatigineqartumik utoqqarnut angerlarsimaffinni najugaqartumut ataatsimut m²-t annertunerpaapput. Utoqqarnut angerlarsimaffinni annertussutsinut allaffiit, ulluunerani ornittakkat, sungiusarfiit, igaffiit, errorsisarfiit angerlarsimaffinnillu sullissisunut init ilaapput, taamalu m²-t annerannut pissutaasinnaallutik. Utoqqarnut angerlarsimaffiit nutaajunerujartortillugit najugaqartumut ataatsimut aamma anginerujartorput. Utoqqarnut angerlarsimaffik nutaajunerpaaq 24-nik inissalik Kommuneqarfik Sermersuumit Paamiuni sanatinneqartoq najugaqartumut ataatsimut 81 m²-nik inissaqartitsivoq. Paamiuni inissiaq ataaseq ilanngaateqanngitsumik 35 m²-it missaaniippoq, najugaqartoq nammineq uffarfeqarluni. Inimut ataatsimut taamaalilluni ikorfatut atorlut, tassaasut torsuusat, kaffisortarfik, sulisunut atorlut, init iluarsaassiffiit, ataatsimut init ataatsimullu igaffiit, 46 m²-upput. Pisariaqartitsineq annertunerujartortillugu siunissami iliuuseqarnernut sanaartornermut aningaasartuutit annikillisarilarlugit kvadratmeterimut atorluaneq pitsanngorsarneqassammat ersarippoq.

Figur 12 Inissiap suussusaanut agguarlugit innuttaasup ataatsip m²-mut inissaa. Utoqqarnut angerlarsimaffinnut utoqqaallu najugaqatigiiffiinit tunngatillugit m²-mut inissami allaffiit, ataatsimoorfiit immaqalu sungiusarfiit ilaapput

Utoqqaat najugaqatigiiffiit utoqqaallu angerlarsimaffiit oqaatigineqareersutut naleqqunnerannik naliliisoqarsimanngilaq. Nalunaarusiami *Kalaallit Nunaani utoqqaat inuunerat peqqissusaallu* utoqqarnut paaqqinniffinni najugaqartut naammagisimaarinninnerannik aperineqarsimapput, amerlanerillu paaqqinniffimmi najugaqarnertik naammagisimaarpaat. Sulisunit ikiorneqarsinaaneq kiisalu inussiorsinnaaneq sammisassallu pitsaasutut immikkut oqaatigineqarput.

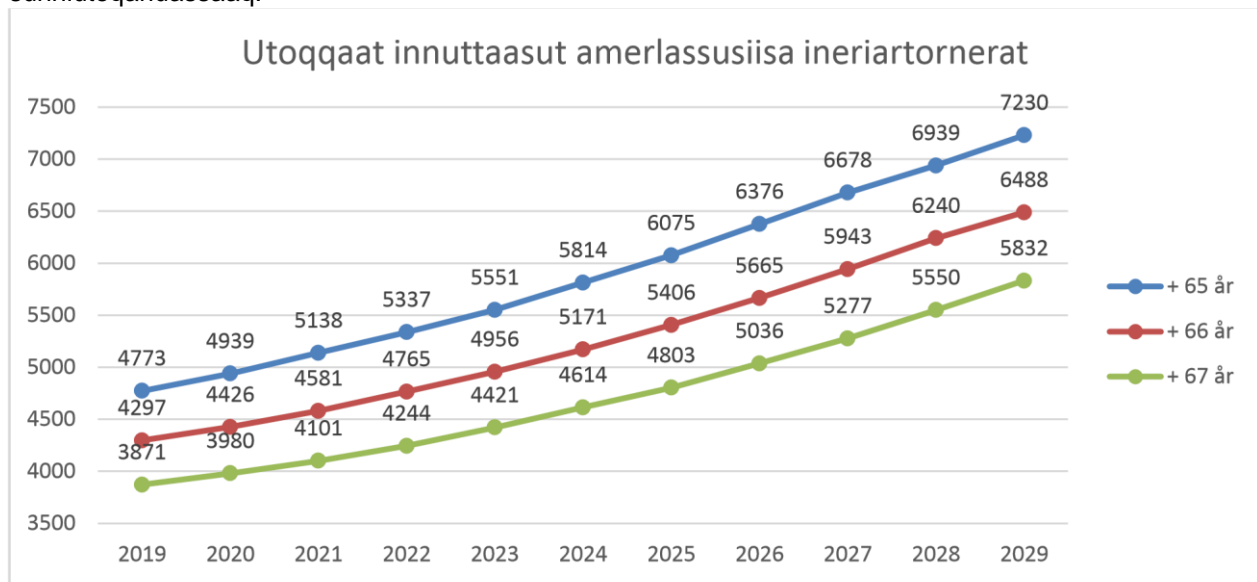
Kalaallit Nunaanni siunissami sanaartornissamik pisariaqartinneqartut

Utoqqarnut angerlarsimaffinni inissat siunissami pisariaqartinneqartut naatsorsorneranni innuttaasut ineriartornissaannut naatsorsuutigineqartut kiisalu inissaqartitsinissamut naatsorsuutigineqartut uuttuutitut pingaarnertut ilanngunneqarsimapput. Utoqqaat utoqqarnut inissiamik utoqqarnulluunniit paaqqinniffimmi inissamik neqeroorfigineqarnissamik pisariaqartitsisut amerlassusaat allanngujitsuunngilaq, allanillu sunik periarfissaqarneranik sunnerneqangaatsiarluni. Matuma ataani periusissamik sorlermik aalajangiineq tunngavigalugu ineriartornerit qanoq issanerannik takorluukkat pingasut saqqummiunniarneqartut.

Innuttaasut ineriartornerat peqqinnartumillu utoqqalineq

Kalaallit Nunaanni innuttaasut 65-it sinnerlugit ukiullit ukiut qulit ingerlaneranni 2.047-nik amerleriarnissaannik takutitsisumik takusassiaq 13-imi takutinneqartut ineriartornerup qanoq isikkoqassaneraniq Kalaallit Nunaanni Naatsorsueqqissaartarfik suliaqarsimavoq, tamannalu 43 %-mik amerleriarnaruvoq. Naatsorsueqqissaartarfik naapertorlugu ukiut qulit qaangiuppata 65-inik ukiullip inuuffissaa angutinut arnanullu ukiup ataatsip missaanik sivitsorsimassaaq, taamaammat innuttaasut peqqinnerulersimanissaat naatsorsuutigisariaqarpoq (peqqinnartumik utoqqalineq). Imaassangatinneqarpoq, innuttaasut peqqinnerulerpata, innuttaasut ikinnerit paaqqinnittarfimmiinnissamut utoqqarnulluunniit inissiamut ukiut qulit qaangiuppata innersuunneqarnissamut pisariaqartitsissasut. Peqqinnartumik utoqqalineq matumani ilanngukkaanni ukiorisallu amerlassusaat +66-imut inissillugu, ukiut qulit ingerlaneranni pisariaqartitsisut 1.467-inut naatsorsorneqarsinnaapput. Ikileriarneq naatsorsuullugu 2.047-inik. Peqqinnartumik utoqqalineq 65-inik ukiullit suli inuuffissaannut ilimagisamit sunniuteqarneruppat ukiorisallu amerlassusaat +67-inut inissillugit, ukiut qulit ingerlaneranni pisariaqartitsisut 777-inut naatsorsorneqassapput.

Utoqqarnut inissianik neqerooruteqarsinnaanissamut siunissami pisariaqartinneqartunut tunngatillugu sivirusunerusumik peqqissuunissarput sulissutigissallugu aningaasaqarnikkut taamaammat sunniuteqarluassaaq.

Figur 13 Utoqqaat peqqinnartumik peqqinnangitsumilluunniit utoqqaliartortut amerlassusiisa ineriartornerat – nuna tamakkerlugu, aallerfik Naatsorsueqqissaartarfik

Utaqqisunut allattorsimaffiup sivilissusia

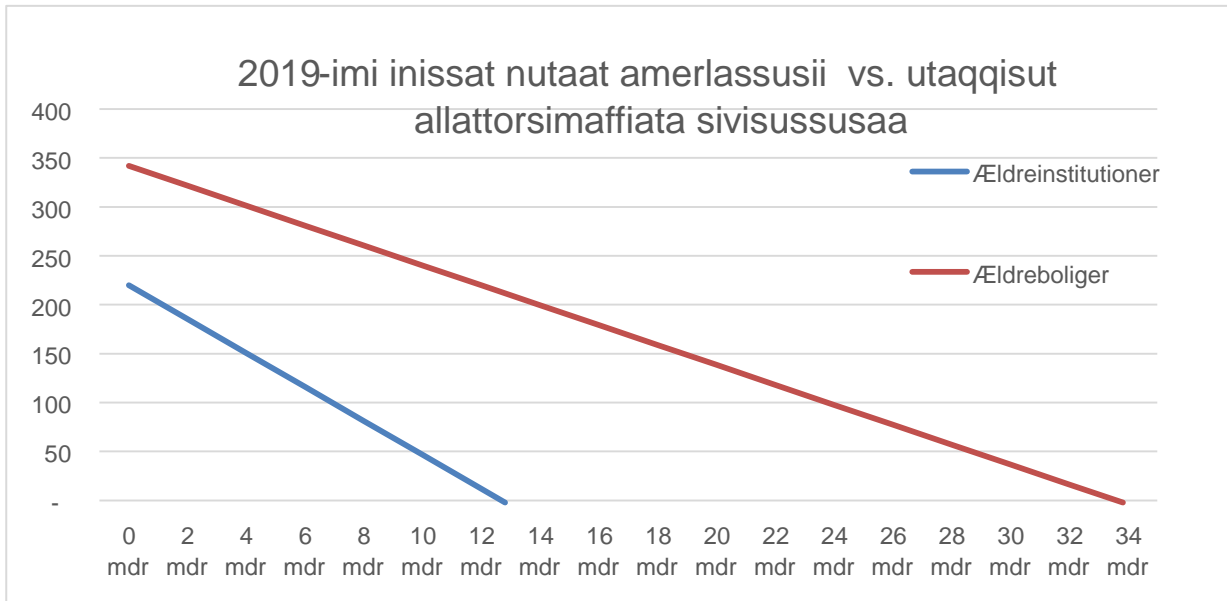
Paaqqinniffinni inissanut tunngatillugu sinnerutorpiaat 2019-imi massakut 11,6%-iuvoq. Kommunit ilisimatitsissutigineqarpoq uotoqqarnut inissianut uotoqqarnullu angerlarsimaffinnut utaqqisuniittut amerlaqisut. INI A/S-imi paasissutissat naapertorlugit uotoqqarnut inissiani najugaqarnermut piffissaq agguaqatigiissillugu ukiunik pingasunik qaammatinillu sisamanik sivilissuseqarpoq. Tamanna aallaavigalugu utaqqisunullu allattorsimaffimmiittunut 342-nut 407-inullu assersuukkaanni kommunit akornanni uotoqqarnut inissiamut utaqqisuniinneq agguaqatigiissillugu ukiunik marlunnik qaammatinillu qulinik sivilissuseqassaaq. Utoqqaat angerlarsimaffiini najugaqarnermut piffissamik agguaqatigiissitsisoqarsimangilaq. 2019-imi Danmarkimi Ældresagen-ip uotoqqarnut paaqqinniffimmiinneq agguaqatigiissillugu ukiunut marlunnut qaammatinullu arfineq pingasunut naatsorsorsorsimavaat. Kisitsisit taakku, danskit agguaqatigiissillugu piffissamut atugaat, Kalaallit Nunaanni uotoqqarnut paaqqinniffinut atorineqassappata uotoqqarnut paaqqinniffinnut utaqqisuniinneq agguaqatigiissillugu qaammatinik 13-inik sivilissuseqassaaq.

Kalaallit Nunaanni uotoqqarnut paaqqinniffinnut inissamut utaqqisuniinnermut qularnaarummik atulersitsisoqarsimangilaq, kisianni inissamut qaammatini 13-imi utaqqisariaqarneq sivilisallaartutut nalilerneqarpoq. Uotoqqarnut paaqqinniffimmut inissamut utaqqisuniinnerup sivilissusissaanik angorusutaq akuerineqarsinnaasoq pingaarnertut qinikkanit missingersorneqarlunilu pingaarnersiorneqassaaq, soorlu tamanna Peqqinnissaqarfimmi katsorsarneqarnissamut tunngatillugu aamma taamaattoq. Naalakkersuinikkut aalajangiineq aningaasaqarnermut sunniuteqarpoq, tamannalu missingersuinermi ilaatinneqassaaq.

Uotoqqarnut paaqqinniffimmut inissamik qaammatit marluk ingerlaneranni tunniussisinaanissamik¹³ agguaqatigiissitsilluni anguniagaqarnermi ukiuni marlunni qaammatinilu arfineq pingasuni najugaqarnissaq naatsorsuutigigaanni utaqqisunut allattorsimaffimmiittut ullumikkut amerlanerpaamik 34-iussapput. Inissat pisariaqartinneqartunut tunngatillugu naatsorsoraanni qaammatinilu marlunni utaqqisuniinneq akuerineqarpat, taava inissaqartitsineq 17,5 %-iussaaq, qaammatinilu sisamani utaqqisuniittoqartarnissaa kissaatigineqarpat inissaqartitsineq 16,1 %-iussaaq utaqqisunut allattorsimaffimmiittut 2020-mi amerlanerpaamik 68-iussallutik.

Utaqqisunut allattorsimaffiit qanoq sivilisutiginissaannut kissaatip aalajangerneru naapertorlugi inissat nutaat qanoq amerlatigisut pilersinneqassanersut takusassiami 14-imi takutinneqarpoq. 2019-imi utaqqisuniittut inissallu tunngavigalugit takusassiaq suliarineqarpoq.

¹³ Danmarkimi qaammatini marlunni utaqqisuniinnissamut qularnaaruteqarpoq.

Figur 14 2019-imi inuiaqatigiinni agguarneq aallaavigalugu piffissami sivissunerpaami utaqqisuniinnissaq anguniarlugu inissat nutaat pilersinneqartussat amerlassusaa.

Utoqqarnut inissiat sinneruttorpiat 8,5 %-imik inissaqartitsisut agguaqatigiissillugu qaammatini sisamani

utaqqisuniittarnissaq anguniarneqarpat amerlanerpaamik 40-t utaqqisutut allattorsimaffimmiissapput, taamalu inissaqartitsineq 14,8 %-imiissalluni inissaqartitsinerlu 14,0 %-imiippat qaammatini arfineq pingasuni utaqqisutut allattorsimaffimmiittoqassaaq.

Siunissami sinneruttorpiat

Nunani Avannarlerni inissaqartitsineq pillugu immikkoortumi sinneruttorpianut atatillugu takutinneqartutut, Kalaallit Nunaanni paaqqinniffinnut utaqqisuniinneq sivissusinnaagaluartoq inissaqartitsineq qaffasippoq.

Utoqqarnut inissianik pitsaasunut aningaasaliinikkut, angerlarsimaffimmi ikiorteqarnikkut najugaqartullu ataatsimoornerut periarfissaqartinnerisigut utoqqarnut paaqqinniffinni sinneruttorpianut inissaqartitsineq appartinneqarsinnaavoq. Sisimiut Kommuniusimasumi utoqqarnut paaqqinniffinni inissaqartitsinerlut atatillugu sinneruttorpianut inissaqartitsineq appasissumiitinneqarsimavoq utoqqarnut inissianik pitsaasunik sanaartornikkut, taakkunani najugaqartunut toqqissimasumik atugassaqartitsinissamik neqeroortoqarsinnaasimalluni.

Sisimiut nunaqarfiilu kisiisa isiginiaraanni paaqqinniffinnut sinneruttorpiantik inissaqartitsineq 7,7 %-imiippoq massakkut utaqqisuniittut tunngavigalugit inissaqalernissamut qaammatini 19-ini utaqqisuniinnissaq naatsorsuutigineqarsinnaalluni agguaqatigiissillugu ukiuni marlunni qaammatinilu arfineq pingasuni najugaqarfigineqarluni. Sisimiut maligassiuineratut sinneruttorpiantik inissaqartitsinerup appasitsinnissaa iluatsissappat ukiullu qulit tulliisa ingerlaneranni utoqqarnut inissianik, utoqqaat angerlarsimaffiitut atassuteqartinneqarsinnaasunik, pitsaasunik sanaartortoqarpat, paarsinissamut atuuffiit atorluarneqassapput. Utoqqarnut paaqqinniffinni utoqqaallu najugaqatigiiffiini inissat ullumisut amerlatigitillugit nuna tamakkerlugu sinneruttorpiantik inissaqartitsineq 8,0 %-imiissaaq (soorlu Islandimi), peqqinnartumik utoqqalineq matumani ilanngunnagu.

Erseqqissaassutigineqassaarli paaqqinniffinni sinneruttorpijanik inissaqartitsinerup appassisumiitinneratigut utoqqarnut inissianik sanaartornissaq pisariaqarnerussammat allatulluunniit inissianik taamaattunik pissarsinnaanerup qulakkeernissaa sulii pingaernerulissammat. Inissiat ilassutaasut sullitanik utoqqarnut paaqqinniffinnut nuuttussaraluanik tiguisusaaatillugit, inissiat utoqqarnut naleqquttunut nalinginnaasunut taarsiullugit paarsiffiunerusutut, sulisoqarlutillu sullissivitaqartussatut sananeqarnissaannik piimasaqaatitaqassaaq.

Utoqqarnut inissianut tunngatillugu massakut sinneruttorpijanik inissaqartitsineq ilimagineqareersutut qaffasippallaanngilaq, sinneruttorpijanillu inissaqartitsinnginnerunissap anguniarneqarnissaa ilimananngilaq utaqqisunut allattorsimaffimmiittut amerlassusaat eqqarsaatigigaanni. Inissianik attartortitsisarfinni INI A/S-mi Iseritsimilu, inissiarpassuarnik nalinginnaasumiit utoqqarnut inissianut utaqqisuni allattorsimaffimmut nuutsisoqarsinnaasuni, tigoriaannarnik aamma soqanngilaq. Illoqarfiilli akornanni assigiingissuteqartoqarpoq. Kommunini utoqqarnut inissianullu tunngatillugit immikkoortunut pilersaarusiornermi tamanna isiginiarneqassaaq.

Utoqqarnut naleqqunnerat kisiat eqqarsaatigigaanni inissiat sanaartorneqartut nutaat tamarmik utoqqarnut naleqqussarsimassapput allannguilaaginnarnikkulluunniit utoqqarnut naleqqussarneqarsinnaassallutik. Inissianik nutaanik sanaartornerni quleriinni allerpaaniittut kisimik tikinneqarsinnaasunngorlugit aqqissorneqartarput. Inissianik pingaarnertut inuuneq naallugu atorneqarsinnaasunik siunissami pisortat sanaartortalertariaqarput. Taamaaliornikkut sinneruttorpijanik inissaqartitsineq annikilliaruaartinneqarsinnaavoq.

Sanaartugassanik pisariaqartitsinerup naatsorsuineq

Qulaani ilimagineqartut qanoq eqqortiginerat naalakkarsuunikullu utoqqarnut tunngatillugu inissiasat qanoq katiterneqarnissaannik aalajangiinerit apeqquataallutik misiligut allanngorsinnaavoq.

Sanaartugassanik pisariaqartinneqartut aningaasartalerinissaanut utoqqaat angerlarsimaffiini utoqqarnullu inissiani agguaqatigiissillugit annertussutsit aallaavigineqarsimapput, naak sanaartukkat nutaat agguaqatigiissillugu annertussutsinit anginerugaluartut. Assersuutigalugu Paamiuni utoqqarnut angerlarsimaffittaami 81 m²-uvoq, agguaqatigiissillugu annertussutsimit 40%-mik anginerulluni. 81 m²-aallarniutigissagaanni kisitsit taanna atorneqassappat tamanna naatsorsuinerup sunniuteqartorujussuussaaq. Kvadratmeterimut atorluanaanerup qanoq pitsanngorsarneqarsinnaanera taamaammat eqqarsaatigilluartariaqarpoq.

Kvadratmeterinik nutaanik sanaartornissamut aningaasaliinissamut pisariaqartinneqartunik innersuussinermi utoqqarnut angerlarsimaffimmi kvadratmeterimut akia 30.000 kr.-nut missiliorneqarpoq assinganillu inissialiornerup kvadratmeterimut akia 25.000 kr.-miilluni.

Takorluugaq 1

Tamatamani peqqinnartumik utoqqalineq naatsorsuutigineqanngilaq, utoqqarnut paaqqinniffinni utoqqarnullu inissiani sinneruttorpijanik inissaqartitsineq attanneqarpoq utoqqarnullu paaqqinniffinnut sivilunerpaamik qaammatini marlunni utoqqarnullu inissianut qaammatini sisamani utaqqisuniittoqartarnissaa kissaatigineqarpoq.

Takorluugaq 2

Peqqinnartumik utoqqalineq naatsorsuutigineqarpoq imaattumik eqimattat ukioqatigiit ukiut qulit qaangiuppata

+ 66-iussasut. Utoqqarnut paaqqinniffinnut qaammatini sisamani utaqqisuniittoqartarnissaa kissaatigineqarpoq sinneruttorpianillu inissaqartitsineq utoqqarnut pitsaasunik inissialiornikkut 2 %-imik apparneqassaaq. Utoqqarnut inissiat pisariaqartinneqartut sisamararterutaat inissianik attartortittakkanik nalinginnaasunik allanngortinneqarsimasunik nutaanilluunniit matussuserneqassapput sivisunerpaamillu qaammatini arfineq pingasuni utaqqisuniittoqartassalluni.

Takorluugaq 3

Peqqinnartumik utoqqalineq imannak naatsorsorneqarpoq ukiut qulit qaangiuppata eqimattat ukioqatigiit + 67-iussasut. Utoqqarnut paaqqinniffinni inissat ilaneqassanngillat, taarsiulluguli utoqqarnut inissiat pitsaasut sanaartorneqassapput aalajangersimasumik sulisoqarsinnaatillugit. Utoqqarnut inissiat pisariaqartinneqartut affaat inissianik attartortittakkanik nalinginnaasunik allanngortinneqarsimasunik nutaanilluunniit matussuserneqassapput. Utaqqisunut allattorsimaffimmiinnerup sivisussusia attatiinnarlugu.

	Inissat nutaat amerlassusaat	Pisariaqartinneqartussat eqqoriarneqartut mio. kr.ni	Inissaqartitsineq	Amerlassusaat
Takorluugaq 1	566	990	15,5	7.230
Takorluugaq 2	274	480	12,8	6.488
Takorluugaq 3	0	0	9,5	5.832

Tabel 6 Inissat nutaat amerlassusaat – Utoqqarnut paaqqinniffinni massakkut inissaqartitsinermut 11,6 %-imut takorluukkat 3

Takorluukkat pingasut naatsorsorneqartut aningaasaliinissamut pisariaqartitsinerit assigiinngitsorujussuit takutippaat. Takorluukkami 1-imi kiffartuussineq qaffasissorujussuaq inissat marloriaatit sinnerlugit amerlinerannik sunnuteqartoq kissaatigineqarpoq. Tamanna sanaanut nutaanut sanilliullugu akisoorujussuunnarani sulisut marloriaatinngortinneqarnerannik aamma pisariaqartitsissaaq, tamannalu atorfinitsisarnermi massakkut ajornartorsiutit eqqarsaatigigaanni piviusorsiunngilaq.

	Inissat nutaat amerlassusaat	Pisariaqartinneqartussat eqqoriarneqartut mio. kr.ni	Inissaqartitsineq	Amerlassusaat
Takorluugaq 1	666	900	14,8	7.230
Takorluugaq 2	472 (630 ¹⁴)	640	13,6	6.488
Takorluugaq 3	106 (213)	144	8,8	5.832

Tabel 7 Inissat nutaat amerlassusaat – Utoqqarnut inissianut massakkut inissaqartitsinermut 8,5 %-imut takorluukkat 3

Takorluukkami 3-mi kommunini kiffartuussinernut neqeroortigineqartunut aqqissuussaanikkut annertuumik allannguisariaqassaaq utoqqaallu iniminni nammineersinnaanerannut ullumikkornit pisinnaanerujussuunissaannik neriulluurtumik isiginninnerussalluni. Takorluukkami tassani massakkutut siviisuumik utaqqisuniittariaqarnissaaq akuerineqarpoq.

¹⁴ Kisitsit ungaluummiittoq utoqqarnut inissiat nutaat pisariaqartinneqartut katillugit amerlassusaannik takuitsivoq, taakkulu tassaapput inissiat sanaartukkat nutaat utoqqarnut inissiatut utoqqarmullu inissianngortitatut nalunaarsorneqarsimannngitsut. Inissiat allanngortinnissaannut utoqqarmullu naleqquttumik sanaartornermut qaavatigut aningaasartuutaasussat ilanngunneqanngillat.

Takorluukkami 2-mi akornanni aqut takutinneqarpoq, aaqqissuussaanikkut allannguineramik suli piumasaqaatitaqartoq inissialionernullu nutaanut utoqqarnut naleqquttunik sanaartornissamut piumasaqaateqarnerulluni. Peqqinnartumik utoqqalineranut piumasaqaatip saniatigut paaqqinniffinni sinneruttorpiamik inissaqartitsinerup nalinginnaasumik 2%-imik apparneqarnissaa naatsorsuutigineqarpoq. Paaqqinniffinni inissat utoqqarnut inissiatut sananeqaannassapput. Takorluukkami ataatsimut isigalugu sanaartornissamut pissariaqartitsineq 1,1 mia. kr.-it missaanniippoq.

Killiffissiuilluni nassuiaatip matuma sinaakkutaata avataaniippoq naalakkersuinikkut pingaarutilinnik pisariaqartunillu missingersuillunilu pingaarnersuininissanik aalajangiisoqartariaqarnera. Taamaalilluni nuna tamakkerlugu utoqqarnut periusissiasap suliassaqarfimmilu immikkoortunut pilersaarusiassat suliarineqalernissaannut ilanngussassat takorluugaasinnaasut saqqummersillugillu sunniutaanik naatsorsuinissaq siunertarineqarpoq. Takorluukkat takutinneqartut ersarissumik takutippaat, utoqqarnut tunngatillugu timitaliinissamut aningaasaqarnikkullu pilersaarusiornissamut ilutigitillugulu ineqarnermut, paarsineranut peqqinnissamullu tunngatillugit immikkoortuni siusissukut ilanngullugit eqqarsaatigineqarnissaat pingaaruteqartut.

Kommunit utoqqarnut aningaasartuutaat allat

Kommunini naatsorsuutini takuneqarsinnaavoq utoqqarnut tunngasuni kommunini aningaasartuutigineqartut affaanit amerlanerusut utoqqarnut angerlarsimaffinnut atornerqartartut. Utoqqarnut angerlarsimaffinni inissat amerlassusaat aallaavigalugit utoqqarnut angerlarsimaffimmi inissaq ataaseq 0,53 mio. kr.-nik akeqassaaq. Utoqqaat najugaqatigiiffiini inissaq ataaseq ukiumut 0,47 mio. kr.-qarpoq. Utoqqarnut angerlarsimaffinni najugaqartut soraarnerussutisiaat 46%-inik ilanngarneqartarput, ilanngaait najugaqarnermut, paaqqutarineqarnermut nerisaqarnermullu nammineq akiliutitut isigineqarsinnaallutik. Angerlarsimaffinni sullissineq akeqanngilaq angerlarsimaffimmi sullinneqarnissaq kommunemit innersuussutigineqarsimappat.

Konto pingarneq	2017	2029
47-01: Katillugit Utoqqalinersiat (Kommune Nunattalu karsia)	404	579
47-02: Angerlarsimaffimmi sullissineq	51,7	74
47-09: Utoqqaat angerlarsimaffii paaqqutarineqarlunilu angerlarsimaffiit	269,6	412
47-10: Utoqqarnut inissiat	0,16	0,30
47-11: Utoqqaat najugaqatigiiffii	23,7	36,3
47-15: Utoqqarnik isumassuineranut aaqqiissutit	4,8	6,8
47-20: Peqqinnissaqarfimmi paaqqutarineqarneq	7,8	11,2
Katillugit	762	1.120

Tabel 8 Kommunit 2017-imi utoqqarnut aningaasartuutaat kontunut pingaarnernut agguarlugit

Soraarnerussutisianut meeqqanullu tapinut aningaasartuutit 90 %-ii Nunatta karsianit 10 %-iilu kommunemit akilerneqartarput. Soraarnerussutisianut tapit allat kommunemit akilerneqartarput. Nunatta karsiata soraarnerussutisianut 2017-imi aningaasartuutai 354 mio. kr.-iupput kommunit

aningaasartuutaat 50 mio. kr.-ullutik. Soraarnerussutisianut aningaasartuutit katillugit 404 mio. kr.-upput. Utoqqarnut tunngatillugu ingerlatsinermut aningaasartuutit katikkaanni 762 mio. kr.-upput. Soraarnerussutisialernissamut ukioritinneqartoq 2017-imi 66-inut qaffappoq 2021-imilu 67-inut qaffanneqaqqissalluni. Utoqqarnut aningaasartuutit missingersuusiorneranni tamanna ilanngunneqarpat, kiisalu "Utoqqaat angerlarsimaffianut paaqqinniffiinullu", "utoqqarnut inissianut" aamma "utoqqaat najugaqatigiiffiinut" aningaasartuutini takorluukkami 2-misut naatsorsuisoqassasoq, 2029-imi aningaasartuutit tabeli 8-misut agguarneqassapput. Siumut naatsorsuineri matumani aningaasartuutit 2017-imiit katillugit 47%-imik qaffariaateqassapput.

Aningaasartuutini qulaani takuneqarsinnaasuni ineqarnermut tapiissutit ilanngullugit naatsorsorneqarsimangillat, kommunit taakkununga 40%-inik tapiisarput namminersorlutillu oqartussat 60%-inik. Inuit suliffeqarfeqarfiup avataaniittut annertugallartillugit ineqarnermut tapiissutinut aamma aningaasartuutit annertunerussapput, innuttaasut ineqarnermut tapiissutinik pisinnaatitaasut amerliartuaartussaammata.

Saqqummiunneqartunik inerniliineq

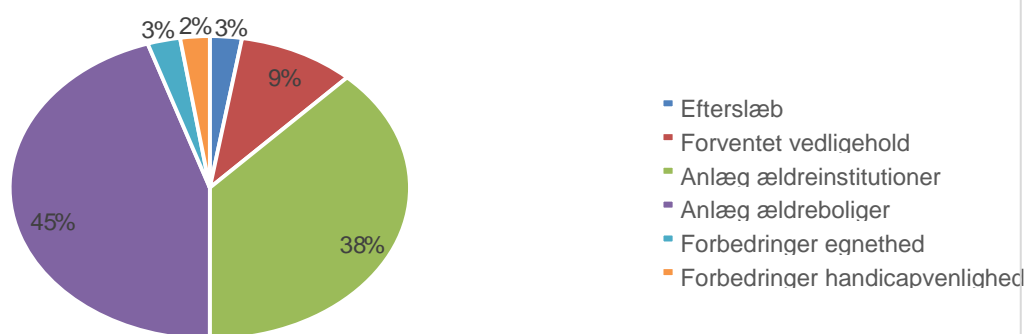
Inissat nutaat katillugit pisariaqartinneqartussanik naatsorsuineri "takorluugaq 2"-mi 1,1 mia. kr.-it aallaavigalugit pitsanngorsaanernut, kinguaattoornernut, aserfallatsaaliinernut nutaanillu sanaartornernut aningaasaliinissamut tamakkiisumik pisariaqartinneqartut 1,3 mia. kr.-it missaanniipput. Aningaasat takusassiami 15-mi takutinneqartut agguarneqarput.

Aningaasartuutissatut missingersuutaammata kisitsisit naatsorsornerani soorunami nalorninartoqarpoq. Pissutsit nalunaarsornerannik immikkoortumi kinguaattoornerit aserfallatsaaliinerillu naatsorsorneranni nalorninartut nassuiarneqarput. Sanaartornissamik pisariaqartitsinerimik naatsorsuinerimut atatillugu naatsorsuineq takorluugaasinnaasutut isigineqassaaq naalackersuinikkut qanoq periuseqarnissamik aalajangiineq aallaavigalugu annertuumik allanngorarsinnaasoq.

Ilutigitillugu oqaatigisariaqarpoq, utoqqarnut paaqqinniffinni inissat pisariaqartinneqartut neqeroorutigineqarsinnaanissaannut kommuninit ullumikkut pisussaaffigineqarmat. Inuit tamarmik utaqqisunut allattorsimaffimmiittut tamarmik innersuunneqarsimanissaat inuillu utoqqarnut inissianut paaqqinniffinnulluunniit innersuunneqartariaqanngitsut akornanniinnginnissaat. Innersuussineq tamanna kommunini ataasiakkaani illoqarfinni illuutitut inunnillu isumaginninnikkut atukkanik tunngaveqarpoq, tamannalu aaqqissuussaannikkut pitsanngorsarsimanissaa ilimanangilaq taamaammallu kommunimi immikkoortup pilersaarusiornissaanut tunngavigineqarsinnaanera killeqarsinnaalluni.

Pisortanit suliariumannittussarsiuussinerpassuit kvadratmeterimut akii kingullertigut siunnersuisartut missingersuusiaannit qaffasinnerusarput. Imaappoq Kalaallit Nunaanni sumiiffiit ilaanni kvadratmeterimut akigitinneqartussatut missingersuutigineqartut suliariumannittussarsiuussineri piviusumik akigitinneqartussaangillat. Tamatuma saniatigut illuutit agguaqatigiissillugit annertussusaat tunngavigalugit naatsorsuisoqarsimavoq, siunnersuisulli kvadratmeterinik pitsanngorsaallaqqissorujussuunngippata piviusumi illuutitik nutaanik pilersitsiniarneq piviusunngortissallugu ajornakusoorsinnaavoq.

Kalaallit Nunaanni ukiuni qulini aningaasaliinissamut pisariaqartinneqartut

Figur 15 Aserfallatsaaliinermut, massakut kinguaattoormernut kvadratmeterinillu nutaanik sanaartornernut aningaasaliinissamut ukiuni qulini tulluuttuni pisariaqartinneqartut agguarnerat

Utoqqarnut paaqqinniffiliorluni sanaartornermut katillugit aningaasartuutissat 50 %-ii tikillugit Namminersorlutik Oqartussat massakut aningaasaleeqataasinnaapput. Aaqqiissutilli tamatuma atorunnaarsinneqarnissaa isumaqatigiissutigineqarpoq suliassaqarfimmillu kommunit tigusinissaat pilersaarutaalluni, taamaalilluni utoqqarnut inissianik, utoqqaat najugaqatigiiffiiniq utoqqaallu angerlarsimaffiiniq sanaartornissanut pingaarnersiuisinnaaneq kommunini ataasiakkaani pitsanngorsarneqarsinnaassalluni.

30 mio.-inik kinguaattooqqaneq pissusissamisoorpat ukioq 1-imi ingerlanneqassaaq kingornalu utoqqarnut inissianik, utoqqaat najugaqatigiiffiiniq utoqqarnullu angerlarsimaffinnik aserfallatsaaliinernut ukiumut 11 mio. kr. atorneqassallutik. Aningaasartuutit taakku inissiatileqatigiiffiit utoqqarnut inissianut akisussaasuusut kiisalu kommunit utoqqarnut angerlarsimaffinnut utoqqaallu najugaqatigiiffiiniq akisussaasuusut akornanni agguarneqassapput.

Aserfallatsaaliinernullu kinguaattoornerup nungutinneqarnissaa siullertut pingaartinneqartariaqarpoq, illuutit aserfallappallaarlutik isatertussanngortariaqassammata, taamaassappammi aningaasaliinissamut pisariaqartinneqartut annertusisariaqassammata. Utoqqarnut angerlarsimaffinnik nutaanik sanaartornerit ilassuteqarnerilluunniit kingulliit sisamat illuutitut isatigassanut taartaapput, killilimmilli annertunerusumik inissaqartitsilissallutik.

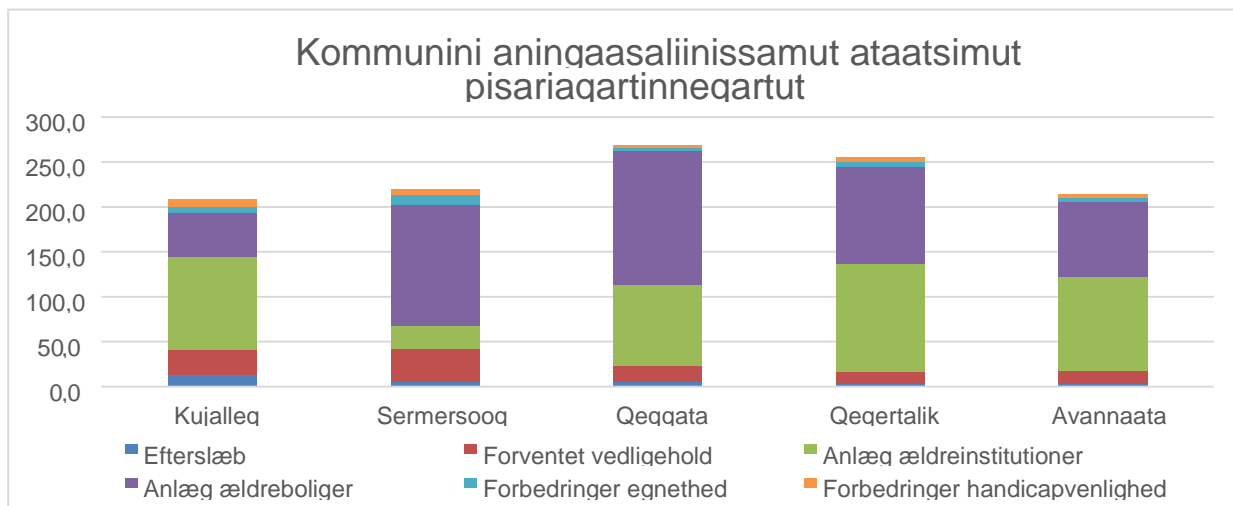
Tamatuma saniatigut immikkoortoq *innersuussutit nalunaarusiap naaneraniittut* innersuussutigineqarsinnaapput, tassani ukiunut qulinut sanaartugassanut pilersaarut saqqummiunneqarpoq.

Kommunini killiffiit

Kommunit tallimat ataasiakkaarlugit killiffii matumani misissorneqarput, nunap immikkoortuani pissutsit siunissamilu pisariaqartinneqartussatut naatsorsuutigineqartut nassuiarneqarlutik. Siunissami pisariaqartinneqalertussanut atatillugu kommunini innuttaasut amerlassusaannik missingersuutinit iluseq atorneqarpoq. Innuttaasut amerlanngitsut tunngavigineqarnerat pissutigalugu, pingaartumik utoqqaanerusut eqqarsaatigalugit iluseq kommunini atussallugu nalorninaqaaq. Tamanna patsisaavoq, kommunet katillugu pisaqartitaat nuna tamakkerlugu pisariaqartitsinermit assingunnginnera. Nuna tamakkerlugu isigigaanni utoqqaat amerlanerussuteqarpassipput kommuninit kisitsisit katinnerannut sanilliullugit. Nuna tamakkerlugu ilusiliarineqartoq inunnik amerlanerusunik tunngaveqarmat, siumut naatsorsuineq tamanna tunngaviatigut uppersassuseqarneruvoq.

Kommunini ataasiakkaani pisariaqartinneqartut naatsorsorneranni, siuliani immikkoortumeersoq takorluugaq 2 tunngavigineqarpoq. Naatsorsuinerit taamaalillutik kommunini ataasiakkaani utoqqaat amerlanerulernerisa qanoq naaperiarnissaannut assigiinngissutaasinnaasut tunngaveqarput.

Ataatsimut isigalugu aserfallatsaaliinernut, nutaanik inissialionernut, pitsanngorsaanernut kinguaattoornernillu aningaasartuutit missiliornerat takusassiaq 15-imi takutinneqartut kommuninut agguataarsimapput. Naatsorsuinerit tunngavigineqartut naapertorlugit Qeqqata Kommunian ukiuni qulini tulliuuttuni aningaasaliinissamut pisariaqartitsinerpaajuvoq, tamassumunngalu utoqqaat amerlingaatsiarnissaannik utaqqisunullu allattorsimaffimmiittut amerlanerannik pingaarnertut pissuteqarpoq. Illuatungaatigullu inissianik pitsanngorsaanissanut aserfallatsaaliineqanngitsunullu tunngatillugit kinguaattoornerit annertunatik.

Figur 16 Kommunit akornanni aningaasaliinissamut pisariaqartitsinernik assersuussinerit mio. kr.-inngorlugit.

Kommune Kujalleq

Kommune Kujallerimi innuttaasut 1. januaari 2019-imi 6.441-upput, innuttaasut 65-it sinnerlugit ukiullit 792-iullutik imaluunniit 12%-it. Kommune Kujalleq kommuninut allanut sanilliullugu 65-it sinnerlugit ukiulinnik innuttaasoqarnerpaavoq. Aggvaqatigiissillugu 9 %-iuvoq.

Utoqqarnut angerlarsimaffiit				
Illoqarfik/Nunaqarfik	Inissat	Utaqqisut	Puigortunngortunut inissat	Puigortunngortunut inissanut utaqqisut
Qaqortoq	48	20	11	0
Narsaq	26	9	7	0
Nanortalik	29	10	0	2
Alluitsup Paa	8	0	0	0
Katillugit	111	39	18	2
Utoqqaat najugaqatigiiffii				
Eqalugaarsuit	5	0	-	-
Utoqqarnut inissiat				
Katillugit	61	79	-	-

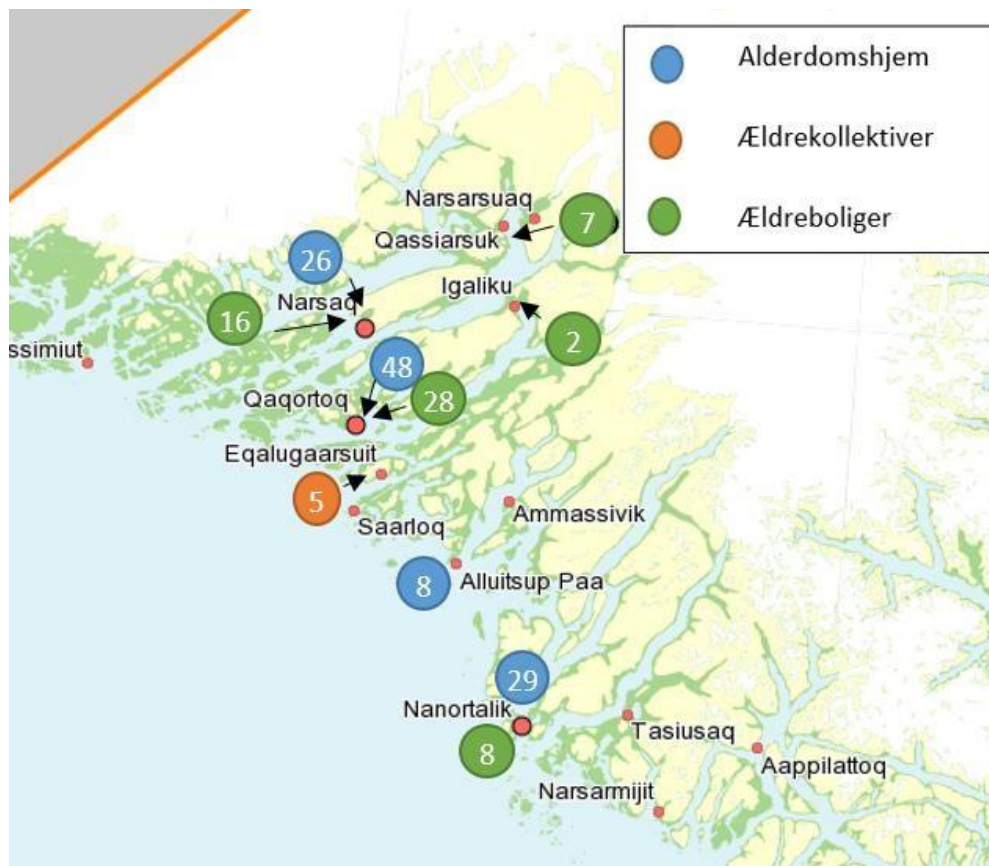
Tabel 9 Inissat amerlassusaat innuttaasullu utaqqisuniittut 2019-imi ukiakkut nalunaarsorneqartut

Qaqortumi, Narsarmi, Nanortalimmi Alluitsup Paanilu utoqqarnut angerlarsimaffeqarpoq. Nanortalimmi utoqqarnut angerlarsimaffik nutarsaqqammerpoq ilaalu najorneqarsinnaanngitsoq isateriarlugu sanaqqinneqarluni. Nanortalimmi puigortunngortunut inissaqanngilaq Qaqortumullu nuuttariaqartarput utoqqaat angerlarsimaffianni inissaqalissagunik.

Narsami utoqqaat angerlarsimaffiup ilaa oquttoq arfineq pingasunut inissalik isaterneqarluni aallartinneqaaqammerpoq sanaqqinnerani qulinut inissaqassalluni, taamaalillunilu inissat 34-init 36-inut amerlissallutik. Nassuiaammi matumani inissat 34-t naatsorsuutigineqarput. Narsarmi innuttaasut qulingiluat 2019-imi ukiakkut inissanut nalinginnaasunut utaqqisuniippat ataaserlu puigortunngortunut inissamat utaqqisuniilluni. Qaqortumi utoqqarnut angerlarsimaffik inissanik 18-inik 2015-imi ilaneqarsimavoq maannalu innuttaasunut 48-nut inissaqarluni. 2019-imi ukiakkut 20-it utaqqisuniippat. Kommunemi utoqqaat najugaqatigiiffituaasoq Eqalugaarsunniippoq tallimanik inissaqarluni, 2019-imi novembarimi utoqqaat najugaqatigiiffianni marlunnik inissaqarpoq. Kommunemi sinneruttorpianik inissaqartitsineq 14,9 %imiippoq, nuna tamakkerlugu aggvaqatigiissillugu 11,6 %-imit qaffasinnerulluni. Utoqqaat inissiaanni inissat sinneruttorpiat 7,7 %-imiippat nuna tamakkerlugu 8,5 %-imut aggvaqatigiissitsinnermut qanittunnguulluni. 2019-imi ukiakkut utoqqarnut inissianut utaqqisut 79-iupput, taakkunannga 48-t Qaqortumi, 28-t Narsami sinnerilu pingasut Nanortalimmi.

Kommunemi utoqqarnut inissiat nutaajunerpaat Nanortalimmiippat 2007/2008-mi sanaartorneqarsimallutik. Utoqqarnut inissiaq aggvaqatigiissillugu 1994-imi sanaartorneqarsimavoq, nuna tamakkerlugu aggvaqatigiissinneranit ukiumik ataatsimik pisoqaanerullutik. Inoqarfiit arfinillit

utoqqarnut inissiaqarneranik nalunaarsuiffiqeqarsimangillat. Nunaqarfinnilgalikumi Qassiarsummilu utoqqarnut inissiaqarpoq.

Figur 17 Kommune Kujallermi utoqqarnut inissiat, utoqqaat angerlarsimaffiisa utoqqaallu najugaqatigiiffiisa inissisimaffii

Utoqqarnut angerlarsimaffinni najugaqartut inaasa angissusaat najugaqartumut ataatsimut agguaqatigiissillugit 50 m²-upput, utoqqarnut inissiani 52 m²-t 39 m²-llu utoqqaat najugaqatigiiffiini. Utoqqarnut angerlarsimaffinni utoqqaallu najugaqatigiiffiini allaffissornermi atukkat kiisalu init ataatsimoorfiit kvadratmeterinik naatsorsuinermi ilaapput. Annertussusaat nuna tamakkerlugu agguaqatigiissitsinermut takusassiami 12-mi takutinneqartunut naapertuulluaput.

Kommuneq Kujallermi illuutit qanoq innerat

Ilanngussaq 1-imi illuutit nalunaarsorneqarsimasut tamarmik pisariitsumik takusassiannorlugit takuneqarsinnaapput, nalunaarsorneqarsimasut ilaannaat ersillutik.

Najugaqariaaseq	Kinguaattoornerit katillugit mio.kr.nngorlugit	Aserfallatsaaliinerit katillugit mio.kr.nngorlugit	Illuutit amerlassusaat	m ² -t katinne-rat	m ² -mut kinguaattoorneq	m ² -mut aserfallatsaaliineq
Utoqqarnut angerlarsimaffik	9,3	13,3	5	5.661	1.638	2.353
Utoqqarnut inissiaq	3,3	14,2	58	3.215	1.031	4.410
Utoqqaat najugaqatigiit	0,4	0,3	1	194	2.009	1.511
Kisitsisit tamakkerlugut	12,9	27,8	64	9.070	1.431	3.064

Tabel 10 Kommune Kujallermi aserfallatsaaliinermut kinguaattoornerit pisariaqartullu.

Pissutsit nalunaarsorsimaneranni takuneqarsinnaavoq 12,9 mio. kr.-nik kinguaattooruteqartoq imaluunniit kvadratmeterimut 1.431 kr.-it, kisitsillu taannaavoq illuutip naammaginatumi inissinnissaannut atorneqartussa. Sanilliukkaanni nuna tamakkerlugu kinguaattoorneq 31 mio. kr.-uvoq imaluunniit kvadratmeterimut 567 kr.-it, taamaamat Kommune Kujallermi utoqqarnut tunngatillugu illuutit nuna tamakkerlugu agguaqatigiissitsinermi ajornerupput. Ukiut qulit ingerlaneranni aserfallatsaaliinermut 27,815 mio. kr.-it naatsorsuutigineqassapput. Kvadratmeterimut agguaqatigiissitsinermi naatsorsuutigineqarpoq 3.064 kr.-it atorneqassasut. Sanilliusinermi nuna tamakkerlugu agguaqatigiissillugu kvadratmeterimut 2.119 kr.-iuvoq. Nuna tamakkerlugu agguaqatigiissitsinermi inissianik siunissami aserfallatsaaliinissanut 50 %-it sinnerlugit Kommune Kujallermi aserfallatsaaliineq akisuneruvoq. Kinguaattoorutit annertuut ukiunut tulliuuttunut aamma sunnuteqartussaananerit nassuiaatigineqarpoq pitsanngorsaananerit ilaat ukiup tullianut nuuneqarsinnaasutut nalilerneqarlutik. Illuutit ataasiakkaat ilaannut nuna tamakkerlugu akit aserfallatsaaliinermullu akuttussusiliinerit aallaavigineqarput. Kalaallit Nunaata sinneranut sanilliullugu Kommune Kujallermi sanaartornermut atorlut atorneqartut allaanerungaatsiarnernannik nalunaarsuisoqarsimangilaq. Illuutit agguaqatigiissillugit 1993-imi sanaartorneqarsimapput tamannalu agguaqatigiissitsinermut assinguvoq.

INI A/S ilisimatitsivoq Kommune Kujallermi 2019-imi kvadratmeterimut agguaqatigiissillugit 98 kr.-it aserfallatsaaliinissanut illuartinneqartut, tamannalu pisariaqartinneqartumut taamaallaat sisamararterutaavoq. Taamaamat aningaasaliinerusoqartariaqarpoq maannamut kinguaattooqqaneq annertusiartuinnaalissangippat.

Inissiat naleqqunnerat

Agguaqatigiissillugu 8,2-mik nalilerneqarnikkut Kommune Kujallermi utoqqarnut inissiat nuna tamakkerlugu utoqqarnut inissianik agguaqatigiissitsinermi naleqqunnerupput. Iliussissatut innersuussutini, naleqqunnerat pillugit immikkoortumi siuliani taaneqartumi, utoqqarnut inissianik pitsanngorsaananissanut 785.000 kr.-nut naatsorsorneqarsimapput, ataatsimullu naleqqunnerat procentip affaanik qaffariaateqassalluni 8,7-imut. Inissiamut ataatsimut 12.661 kr.-nik aningaasaliisoqarnissaa innersuussutigineqarpoq, tamannalu naliliinermik pitsanngorsaananermut nuna tamakkerlugu agguaqatigiissitsinermi qaffasinnerulluni. Imallu paasineqarsinnaavoq Kommune

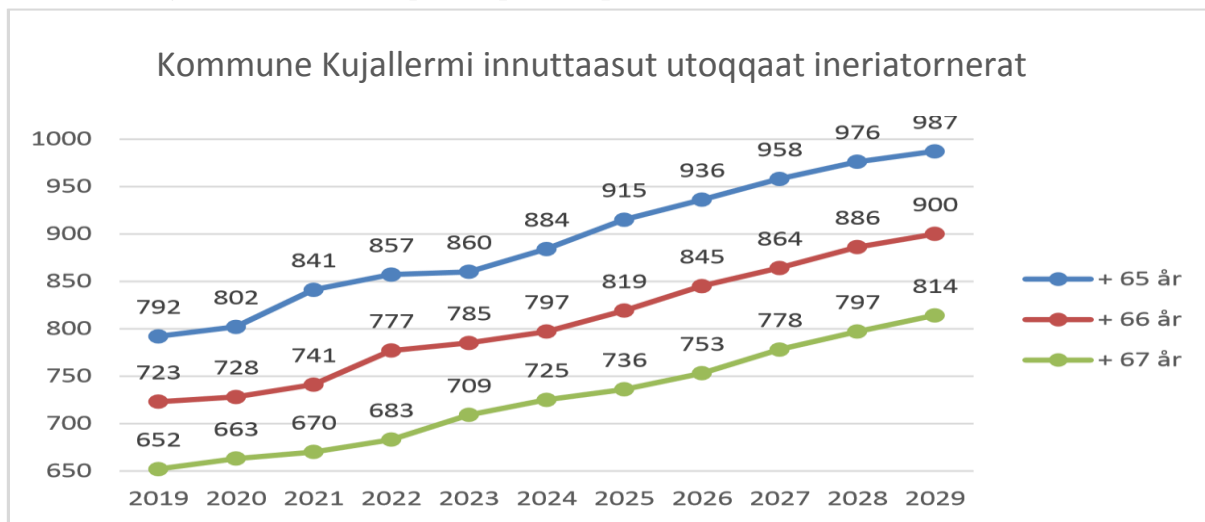
¹⁵ Akigitit 2017-imeersuupput taamaammallu naleqqussagaanatik.

Kujallermi utoqqarnut inissiani "iluarsipallassinnaasut" isumagineqareersimasut. Utoqqarnut inissiat nalinginnaasumik innarluutilinnut naleqqussarneqarsimasarput, kommunemi inissiat agguaqatigiissillugit 8,1-imik nalilerneqarsimallutik, tamannalu nuna tamakkerlugu agguaqatigiissitsinermi 7,0-imit qaffasinneruvoq. Kommunemi inissiat arfineq pingasut inissiat inissisimaffii pissutigalugit innarluutilinnut tulluarsarneqarsimangillat.

Naleqqunnerannut naligitinneqartut	Kujalleq	Nuna tamakkerlugu
Utoqqarnut inissiamut pitsaasumut naliliineq agguaqatigiissillugu	8,2	7,7
Pitsannguinnissamut innersuussutaasunut katillugu akia mio.kr.-nngorlugit	0,8	3,3
Pitsannguinnissamik innersuussutaasunut agguaqatigiissillugu naliliineq	8,7	8,3
Pitsannguinnissamut innersuussutaasunut inissiap ataatsip akia	12.661	8.128
Utoqqarnut inissiat pitsaasut 10-mik nalilerneqarnissaannut katillugit akia mio.kr.-nngorlugit	7,6	30,8
Innarluutilinnut tulluarsaanermut agguaqatigiissillugu naliliineq	8,1	7,1
Innarluutilinnut tulluarsaanermi naliliinerup pitsaanerulersinniarlugu akia mio.kr.-nngorlugit	8,8	27,8

Tabel 11 Kommune Kujallermi utoqqarnut inissiat naleqqunnerat

Kommune Kujallermi siunissami pisariaqartinneqartussat

Figur 18 Kommune Kujallermi innuttaasut utoqqaat amerlassusiisa ineriatornerat

Takusassiaq 18 naapertorlugu 2019-imi eqimattat ukioqatigiit 65-it sinnerlugit ukiullit 2029-mi 66-it sinnerlugit ukiulinnut assersuunneranni ukiut qulit ingerlaneranni utoqqaat 108-nik (900-792) amerlanerussapput, imaappoq utoqqaat 14 %-imik amerlisimassasut. Kommunini tamani procentinngorlugu qaffariaatini appasinnerpaavoq.

Utoqqarnut paaqqinniffinni utoqqaallu najugaqatigiiffiini sinneruttorpiamik inissaqartitsineq massakkut 14,6 %-imiippoq, saniatigullu 41-t (39+2) puigortunngortunut immikkoortortamut inissaqalernissamut

utoqqaalluunniit angerlarsimaffianni inissamut nalinginnaasumut utaqqisunut allattorsimaffimmiillutik. Utoqqarnut inissianut sinneruttorpiamik inissaqartitsineq 7,7 %-imiippoq inuit 79-it utaqqisuniillutik. Takorluugaq 2¹⁶ tungavigalugu, sanaartugassanik pisariaqartitsinermik siumut naatsorsuinermi aqqummik akornanniittumik takutitsisusoq, 2029-p tungaanut utoqqarnut paaqqinniffinni inissat 28-t nutaat 50 mio. kr.-nik akeqartussat missiliorneqartut utoqqarnullu inissiat 77-it 100 mio. kr.-it missaannik akeqartussat pisariaqartinneqassapput. Aningaasaliinissamut katillugit pisariaqartinneqartut taamaalillutik 150 mio. kr.it missaanniissapput.

2029-imi inissaqartitsineq taamaalilluni utoqqarnut paaqqinniffinnut 16 %-imiissaaq utoqqarnullu inissianut 18 %-imiissalluni. Ataatsimut isigalugu kvadratmeterit nutaat pisariaqartinneqartut 7.000 m²-t sinneqassapput.

Utaqqisuniittunut massakkut pisariaqartinneqartut aallaavigalugit kisitsisit nalorninartoqartumik pissarsiarineqarput, utoqqarnulli namminneq angerlarsimaffiminniissinnaajunnaartunut inissianik nutaanik arlalinnik neqerooruteqartoqarsinnaalernissaanut sanaartortoqartariaqarnera qularutissaanngilaq.

Saqqummiunneqartunik inerniliineq

Takusassiami 19-imi 150 mio.-it utoqqarnut inissianut utoqqarnullu paaqqinniffinnut agguarneqarsimapput. Ataatsimut isigalugu utoqqarnut tunngatillugu sanaartornernut aserfallatsaaliinernullu 175,7 mio. kr.-nik aningaasaliisoqarnissaa naatsorsuutigineqassaaq. Pisariaqartinneqartut ataatsimoortinneranni utoqqarnut inissiat naleqqussusaannik innarluutilinnullu atoruminarsarnissaannik iliuseqarnissamut siunnersuutit tamarmik naatsorsorneqarput.

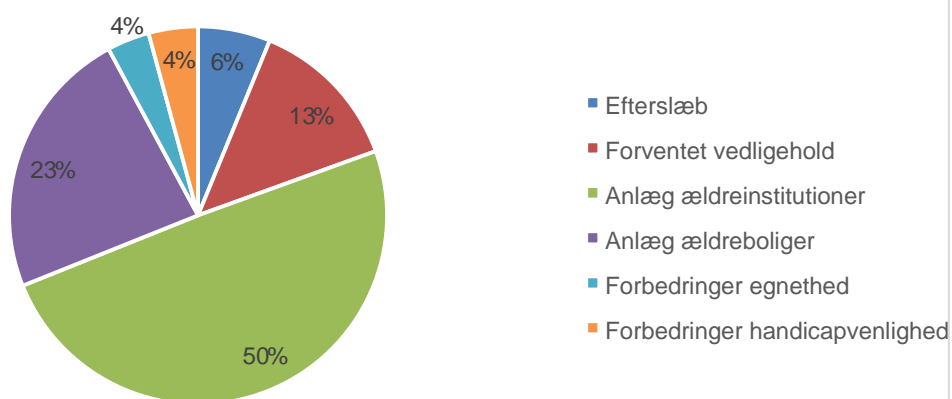
Aserfallatsaaliinerit ilai utoqqarnut angerlarsimaffinnut utoqqaallu najugaqatigiiffiinut kommunep missingersuusiareererpai, aserfallatsaaliinissallu piumasaqaatigineqartut sisamararterutaasa missaat INI A/S-imit immikkoortinneqareerput. Utoqqarnut paaqqinniffiliornermut Namminersorlutik Oqartussat 50%imik aningaasaleeqataanissaanut qinnuteqartoqarsinnaavoq.

Ataatsimoortumik aningaasaliinissamik pisariaqartinneqartut kommunini tallimaasuni appasinnerpaavoq, innuttaasuni utoqqaat amerleriaataasa annikinnerannik ilaatigut pissuteqarsinnaasumik. Kinguaattoornernut aserfallatsaaliinernullu naatsorsuutigisanut aningaasat kommuninut allanut sanilliullugit procentinngorlugit annertunerpaapput. Kommune Kujallermi taamaamat taakkununga aningaasat pisariaqartinneqartut illuartinneqarnissaat pingaaruteqarluinnarpoq.

Aserfallatsaaliinngikkaanni kinguaattoormik nassataqassaaq. Kinguaattoorneq ajoquteqalernerannik soorunami nassataqarsinnaavoq immaqalu nassatarisaasunik illuutit ajoquteqalerlutik ajornerpaappallu isaterinermik kinguneqarluni. Kommune Kujallermi (Nanortalik Narsarlu) utoqqarnut angerlarsimaffiit marluk allilernerqarnerannut atatillugu nutaamik assinganik inissaqartitsinerulaartumilluunniit nutaamik sanaartortoqannginnerani utoqqarnut angerlarsimaffiit ilaat isaterneqaaqarsimapput. Illuutit pioreersut ajoquteqaleraangata ataavartumik iluarsaanneqartarsimagaluarpata, massakkornit sanilliullugu annikinnerujussuarmik aningaasaliisoqartariaqarsimassagaluarpoq.

¹⁶ Takorluukkap nassuiarnera takuniarlugu takuuk "sanaartugassanik pisariaqartitsinermut naatsorsuineq" qupperneq 18 19-imiilu.

Kommune Kujallermi ukiuni qulini aningaasaliinissamut pisariaqartinneqartut

Figur 19 Ukiuni qulini tulliuuttuni aserfallatsaaliinermut aningaasaliinissamut pisariaqartinneqartut, maannakkorpiag kinguaattoorutit kiisalu kvadratmeterinik nutaanik pilersitsineq.

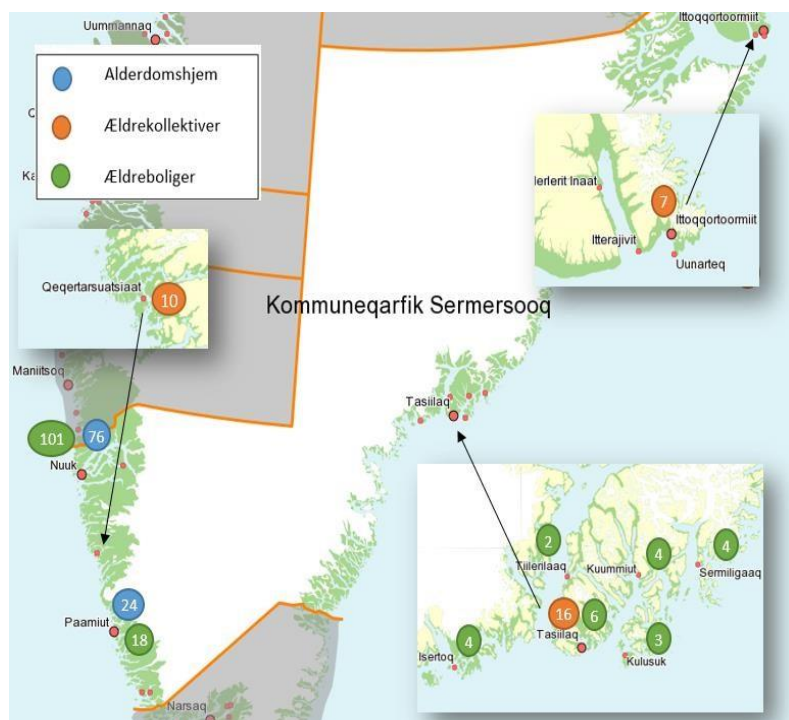
Kommuneqarfik Sermersooq

Nalunaarsuinerit pisariinninngorlugit Ilangussaq 2-tut ilanngunneqarput.

Kommuneqarfik Sermersuumi innuttaasut januaarimi 2019-imi 22.946-iupput, 1.483-it imaluunniit innuttaasut 6%-ii 65-it sinnerlugit ukioqarput. Kommuneqarfik Sermersooq 65-it sinnerlugit ukiulinnik innuttaasukinnerpaajuvoq.

Kommuneqarfik Sermersuumi pingasunik utoqqarnut angerlarsimaffeqarpoq, marluk Nuummi ataaserlu Paamiuni. Tasiilami utoqqarnut najugaqatigiiffeqarpoq, taannalu utoqqarnut angerlarsimaffittut atorneqarpoq. Tasiilami najugaqartut nammineersinnaanerak killeqarmat utoqqarnut angerlarsimaffinnisut paaqqutarineqarnissamat pisariaqartitsillutik. Nassuiaammi matumani Tasiilami utoqqaat najugaqatigiiffiat utoqqarnut angerlarsimaffittut taaneqarpoq. Paamiuni nutaamik utoqqarnut angerlarsimaffimmik pilersitsisoqaqqammerpoq 24-nik inissalimmik, utoqqaallu angerlarsimaffitoqaanik 21-inik inissaqarsimasumik taartaalluni. Utoqqarnut angerlarsimaffik nutaaq februaarimi 2019-imi tunniunneqarpoq. Taamaammatt utoqqarnut angerlarsimaffitoqaq nalunaarsuinermit ilaanngilaq utoqqaat illuanik nutaamik taarserneqarluni 0 kr.-mik kinguaattoorfiulluni. Utoqqarnut illutaaq nuna tamakkerlugu agguaqatigiisitsinermut 0 kr-neqarluni ilaavoq, ukiuni tulluuttuni qulini pisariaqartumik aserfallatsaaligassatut. Utoqqarnut angerlarsimaffittaaq 1.952 m²-mik annertussuseqarpoq pisoqaq 651 m²-mik annertussuseqarsimalluni. Najugaqartumut ataatsimut inissaq m²-mut annertussusaa taamaammatt 31-imit 81 m²-mut annertunerulersimavoq.

Ittoqqortoormiini Qeqertarsuatsiaanilu utoqqarnut najugaqatigiiffeqarpoq ukiualuillu matuma siorna Arsummi peerneqarsimavoq, najugaqartullu Paamiuni utoqqaat angerlarsimaffiannut nuunneqarlutik.

Figur 20 Kommuneqarfik Sermersuumi utoqqaat najugaqarfissaattut neqeroorutit, nalunaarusiami matumani Tasiilami utoqqaat najugaqatigiiffiat utoqqaat angerlarsimaffittut nalunaarsorneqarsimammat malugiuk.

Paaqqinniffinni inissat sinneruttorpiaat 9,0 %-imiipput, nuna tamakkerlugu appasinnerpaajulluni nunalu tamakkerlugu agguaqatigiissitsinermi 11,4 %-imit 2 %-inik appasinerulluni. Utoqqarnut inissianut inissat sinneruttorpiaat 9,5 %-imiipput nuna tamakkerlugu agguaqatigiissitsinermi 8,5 %-imik qaffasinnerulluni. Kommunimi nunaqarfinni arfineq pingasuusuni arfinilinni utoqqarnut najugaqatigiiffeqarpoq, taamaallaallu Arsummi Kapisilinnilu inissianik utoqqarnut atugassanngortitanik kommune nalunaarsuisimanani. Kommunemi utoqqarnut inissiat nutaajunerpaat Sermiligaamiipput 2000-imi sananeqarsimallutik. Illuutit tamarmik agguaqatigiissillugit sanaartorneqarput 1989-imi nuna tamakkerlugu agguaqatigiissitsinermi qaffasinnerulaarluni agguaqatigiissillugit 1992-imi sanaartorneqarsimmata.

Utoqqarnut inissianut utaqqsut 65-it 2019-imi ukiakkut innersuunneqarsimapput. Kommune nunap sinneranut sanilliullugu sinneruttorpiaateqannginnermi saniatigut inissat amerlassusaat eqqarsaatigalugit utaqqsunut allattorsimaffimmiittukinnerpaajuvoq. Imaappoq inissiamik tunineqarnissamat utaqqsunut allattorsimaffimmiinneq Kommuneqarfik Sermersuumi taamaassasoralugu sivikinnerpaamat. Kommune najoqqutaralugu patsisaavoq innersuussisarneq piumasaqarfiunerusoq kommuninut allanut naleqqiullugu. Uani nalunaarusiami innersueriaatsit assigiinnginneri aamma utaqqsuniilernissamat piumasaqaatit pillugit isummersortoqanngilaq.

Utoqqarnut angerlarsimaffiit			Utoqqarnut angerlarsimaffiit	
Illoqarfik/Nunaqarfik	Inissat	Utaqqisut ¹⁷	Puigortunngortunut inissat	Illoqarfik/Nunaqarfik
Nuuk	76	15	10	Nuuk
Paamiut	24	2	6	Paamiut
Tasiilaq	16	8	0	Tasiilaq
Katillugit	116	25	16	Katillugit
Utoqqaat najugaqatigiiffii				
Qeqertarsuatsiaat	10	-	-	Qeqertarsuatsiaat
Ittoqqortoormiit	7	-	-	Ittoqqortoormiit
Utoqqarnut inissiat				
Katillugit	141	65	-	Katillugit

Tabel 12 Inissat inmuttasullu utaqqsuniittut amerlassusaat 2019-imi ukiakkut nalunaarsorneqartut

Utoqqarnut inissap najugaqartumut ataatsimut agguaqatigiissillugu annertussusaa utoqqarnut angerlarsimaffinni 87 m²-uvoq, utoqqarnut inissiani 51 m²-ulluni utoqqaallu najugaqatigiiffiini 54 m²-ulluni. Utoqqarnut angerlarsimaffinni utoqqaallu najugaqatigiiffiini allaffissornermut atuuffiit kiisalu inat ataatsimoorfiit nalunaarsuineri ilanngunneqarsimapput.

Utoqqarnut angerlarsimaffinni najugaqartumut inissaq nuna tamakkerlugu agguaqatigiissitsinermi annertuneruvoq 58 m²-ulluni. Kommunelli iluani nikeraqaaq. Utoqqarnut angerlarsimaffik Ippiarsuk

¹⁷ Utaqqisunut allattorsimaffimmi oqilisaanneqartarfimmut utaqqsuniittut aamma ilaapput.

katillugit 4.233 m²-uvoq 30-inillu najugaqartoqarluni, ataatsimut inissaq 141 m²-ulluni. Tasilami utoqqaat najugaqatigiiffianni, nalunaarsuinermi matumani utoqqaat angerlarsimaffiattut taaneqartumi, najugaqartumut ataatsimut inissaq 54 m²-uvoq. Ippiarsummi utoqqaat allat ulluklut ornittagaat nalunaarsuinermi aamma ilaavoq.

Kommuneqarfik Sermersuumi illuutit qanoq innerat

Najugaqariaaseq	Kinguaattoorerit katillugit	Aserfallatsaaliinerit katillugit	Illuutit amerlassusaat	m ² -t katinne-rat	m ² -mut kinguaattoorneq	m ² -mut aserfallatsaaliineq
Utoqqarnut angerlarsimaffik	1,6	14,7	6	10.391	154	1.419
Utoqqarnut inissiaq	2,9	20,4	51	6.950	420	2.929
Utoqqaat najugaqatigiit	1,1	1,9	2	857	1.286	2.275
Kisitsisit tamakkerlugut	5,6	37,0	59	18.198	309	2.036

Tabel 13 Kommuneqarfik Sermersuumi kinguaattoorneq ukiunilu qulini aserfallatsaaliineq

Pissutsit nalunaarsorneqarnerisa takutippaat 5,6 mio. kr.-nik aserfallatsaaliuinissamut kinguaattooruteqartoq imaluunniit m²-imut 309 kr., Sanilluutissagaanni nuna tamakkerlugu kinguaattooqqaneq 30,1 mio. kr.-iuvoq m²-mut 567 kr.-it. Kommunemi utoqqarnut angerlarsimaffinnut utoqqarnullu inissianut kinguaattooqqaneq nuna tamakkerlugu agguaqatigiissitsinermit appasinneruvoq, utoqqaalli najugaqatigiiffii nalinginnaasumik ajornerupput. Tunumi utoqqarnut inissiat 23-it m²-imut 682 kr.-nik kinguaattoorfiupput, nuna tamakkerlugu agguaqatigiissitsinermit qaffasinnerulluni kommunemilu agguaqatigiissitsinermit marloriaammik annertunerulluni.

Ukiuni qulini aserfallatsaaliinermut 37, 0 mio. kr.-it naatsorsuutigineqassapput, imaappoq ukiuni qulini agguarlugit m²-imut 2.036 kr.-it atorineqassallutik. Sanilluutissagaanni nuna tamakkerlugu agguaqatigiissitsinermi m²-imut 2.074 kr.-iuvoq, taamalu Sermersuumi agguaqatigiissitsinermit qanittuararsuulluni.

Iserit A/S ilisimatitsivoq kommunip inissiaataanni m²-imut 120 kr.-it illuartinneqartartut. Aningaasat aserfallatsaaliinermut atorineqartussat naatsorsorneqarsimasut eqqarsaatigalugit imaappoq 40 %-iinnai illuartinneqartartut. Kommuniniilli amerlanernit pisariaqartinneqartunut Iserit A/S-i qaninneruvoq, taamaammallu illuutit pisoqaanerugaluartut nuna tamakkerlugu agguaqatigiissitsinermit kinguaattooqqaneq annertunerunngilaq.

Inissiatit naleqqunnerat

Kommuneqarfik Sermersuumi utoqqarnut inissiat 6,6-imik nalilerneqarsimanerisigut Kalaallit Nunaanni utoqqarnut inissiat naleqqutinnginnerpaajupput, innarluutilinnullu atoruminarsaaneq suli ajorneruvoq innarluutilinnut atoruminarsaanermi naliliinermi 10-nit 5,6-imik nalilerneqarsimammat. Inissiat naleqqutinnginnerpaat 37-it Nuummiupput, pingaarnertullu tamassumunnga pissutaavoq inissiat inissiar-suarni isertarfiluttuni pisoqqaniimmata inissiallu nerukillutik.

Illuutini 27-ni utoqqarnut inissiat katillugit 35-it innarluutilinnut atoruminarsarneqarnissaat isumaqarsimannngilaq, inissiat inissiarsuarniinnerat taamalu elevatoriliisoqartariaqarnissaa pissutaalluni. Nunaqarfinni inissiaqarpoq attaveqaatit aqqissugaanerisa kingunerissanik iniissiap tungaanut aqquserniorfiusaqartunik, taamaaliornikkut illoq tikikkuminarsissammat.

Naleqqunnerannut naligitinneqartut	Kommuneqarfik Sermersooq	Nuna tamakkerlugu
Utoqqarnut inissiamut pitsaasumut naliliineq agguaqatigiissillugu	6,6	7,7
Pitsannguinnissamat innersuussutaasunut katillugu akia mio.kr.-nngorlugit	1,4	3,3
Pitsannguinnissamik innersuussutaasunut agguaqatigiissillugu naliliineq	7,5	8,3
Pitsannguinnissamat innersuussutaasunut inissiap ataatsip akia	9.510	8.128
Utoqqarnut inissiat pitsaasut 10-mik nalilerneqarnissaannut katillugit akia mio.kr.-nngorlugit	11,5	30,8
Innarluutilinnut tulluarsaanermut agguaqatigiissillugu naliliineq	5,6	7,1
Innarluutilinnut tulluarsaanermi naliliinerup pitsaanerulersinniarlugu akia mio.kr.-nngorlugit	6,5	27,8

Tabel 14 Kommuneqarfik Sermersuumi utoqqarnut inissiat naleqqunnerat

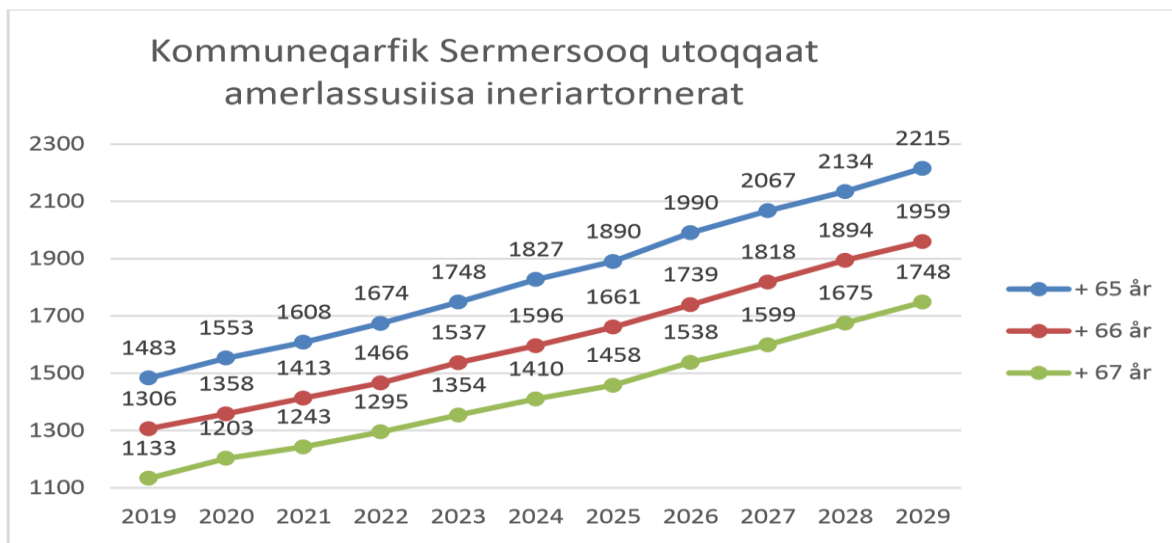
Kommuneqarfik Sermersuumi siunissami pisariaqartinneqartut

Utoqqarnut paaqqinniffinnut utoqqaallu najugaqatigiiffiinut inissat sinneruttorpiaat massakut 9,0 %-ippoq, 25-llu nalinginnaasumik inissamat oqilisaanneqartarfimmut utaqqisutut allatsissimapput. Utaqqisunut allattorsimaffik taanna annertunngilaq, agguaqatigiissillugu qaammatini 32-ni najugaqaraanni utaqqisuniinneq qaammatinik arfinilinnik sivissuseqassaaq. Tamarmik inissaqartinneqarsimagaluarpata utoqqarnut paaqqinniffinnut utoqqaallu najugaqatigiiffiinut inissaqartitsineq 9,5 %-iusimassagaluarpoq. Utoqqarnut inissianut inissat 7,9 %-imiippoq 65-illu utaqqisuniillutik, tassani qaammatini 18,4-ini utaqqisuniinnissat naatsorsuutigineqarpoq agguaqatigiissillugulu qaammatini 40-ni najugaqarfigineqarluni.

Takusassiaq 21 naapertorlugu kommunimi 2019-imi ukioqatigiit + 65-inik ukiullit 2029-mi + 66-inik ukiulinnut assersuunneranni ukiut qulit ingerlaneranni utoqqaat 476-inik amerlanerussapput, imaappoq 32 %-imik amerleriassallutik.

Immikkoortumi "Kalaallit Nunaanni siunissami sanaartugassanut pisariaqartinneqartut"-mi takorluuqaq 2 tunngavigalugu ukiut qulit ingerlaneranni utoqqarnut paaqqinniffinni inissat 15-inik utoqqarnullu inissianut 100-nik ilaneqarnissaat pisariaqartinneqassaaq. Aningaasaliinissamat katillugit 160 mio. kr.-it missaat pisariaqartinneqassapput. Takorluukkami tassani utoqqarnut paaqqinniffinnut aningaasaliinissamik pisariaqartitsineq annertunngilaq. Innuttaasut 75-it sinnerlugit ukiullit missingersuusiorneranni ukiut qulit ingerlaneranni 64 %-imik amerlissapput, tamannalu kommunit akorngini annertunerpaamik qaffariaataavoq. Innuttaasut 75-it sinnerlugit ukiullit utoqqarnut inissianut paaqqinniffinnulluunniit innersuunneqarnissamat pisariaqartitsinerunissaat naatsorsuutigisariaqarpoq. Takorluukkami 2-mi inissaqartitsinerup 2 %-imik apparneqarnissaa piumasaqaataavoq, pisariaqartinneqartut utoqqarnut inissianik pitsaasunik matussuserneqassallutik. Kommuneqarfik Sermersuumut tunngatillugu pisariaqartinneqartut utoqqarnut inissianik pitsaasunik

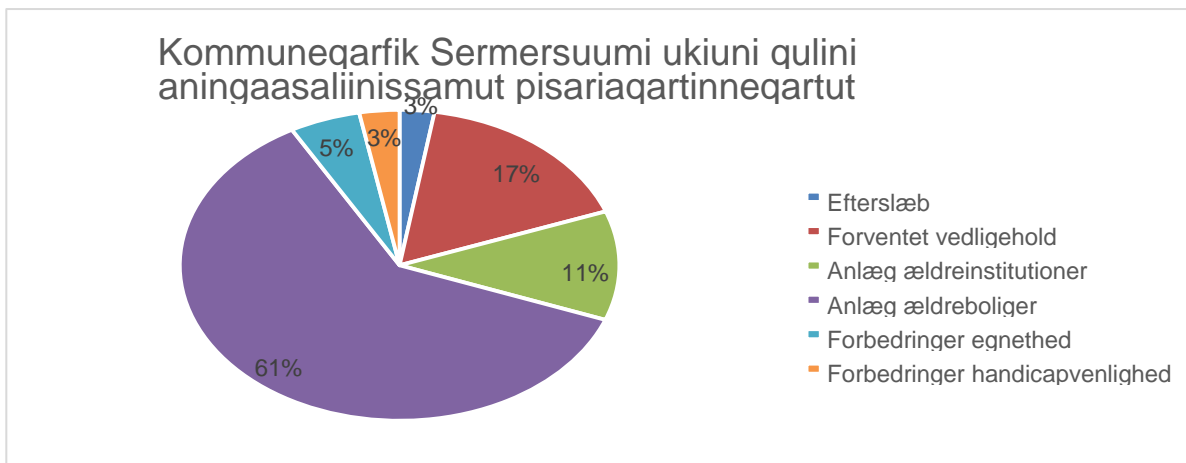
taarserneqarnissaat immaqva piviusorsiunngilaq kommunimi innuttaasut 75-it sinnerlugit ukioqartut amerlingaatsiarnissaat eqqarsaatigalugu.

Figur 21 Kommuneqarfik Sermersuumi utoqqaat amerlassusiisa ineriartornerat, aallerfik Naatsorsueqqissaartarfik

Saqqummiunneqartunik inerniliineq

Aningaasaliinissamut ataatsimut pisariaqartinneqartut 220 mio. kr.-nut missingersorneqarput. Utaqqisunut allattorsimaffiimmiinerup sivikinnera pissutigalugu kommuni kommuninut allanut sanilliullugu inissisimanagera appasinneruvoq kommuni innuttaasoqarnerpaajugaluarluni utoqqarnillu amerleriarfiunerpaassangatinneqaraluarluni, ukiut qulit qaangiuppata nuna tamakkerlugi 65-it sinnerlugit ukiullit 32%-ii kommunemi najugaqassangatinneqarmata.

Figur 22 Aserfallatsaaliinermut, massakut kinguaattoorutitut kvadratmeterinillu nutaanik sanaartornernut ukiut qulit tulliini aningaasaliiffiqineqarnissamut pisariaqartinneqartut.

Kinguaattoorneq ukiunilu tulliuttuni aserfallatsaaliinerit naatsorsuutigineqartut ataatsimut aningaasaliiffiqineqarnissamik pisariaqartitsinerup ilarujussuaraa. Kommune Kujalleq taamaallaat aningaasaliiffiqineqarnissamik pisariaqartitsineruvoq.

Kommunemi pingaartumik Tunumi aserfallatsaaliuinissamut pisariaqartitsivoq. Inissiat taakku ilaat naleqqussuseq eqqarsaatigalugu aamma nalilernikipput. Taakkununga tunngatillugu nutaanik utoqqarnut naleqquttunik inissialiortoqarnissaa eqqarsaatigineqartariaqarpoq. Kinguaattoornerup isumagineqarnissaa pingaaruteqarpoq isaterisariaqalernissamut taamalu nutaanik inissialiortariaqarnut ingerlariaqqittoqartinnagu.

Nuummi utoqqaat inissiarsuarni pisoqaanerusuni inissiani mikisuni quleriit siullianniit qummut inissinnagit inissiarsuit allersaanni naleqquttuni inissineqarsinnaanerit eqqarsaatigineqartariaqarpoq. Inissiarpassuit inissisimanerlunnertik pissutigerpiarlugu utoqqarnut inissiatut naleqqunnerat appassissumik nalilernerqarsimapput. Malugineqassaaq inip inissisimamera apeqqutaanngimmat inip utoqqarnut inigiuminarsinissaanut, piumasaqaataassammattaaq ineqartup inigisami nikissinnaanissaa.

Qeqqata Kommunia

Qeqqata Kommuniani innuttaasut januaarimi 2019-imi 9.409-upput, 893-it imaluunniit innuttaasut 9 %-ii 65-it sinnerlugit ukioqarlutik.

Utoqqarnut angerlarsimaffiit				
Illoqarfik/Nunaqarfik	Inissat	Utaqqisut	Puigortunngortunut inissat	Puigortunngortunut inissanut utaqqisut
Sisimiut	42	25	12	2
Maniitsoq	36	16	8	0
Kangaamiut	8	2	0	0
Katillugit	86	43	20	2
Utoq Utoqqarnut inissiat qarnut inissiat Utoqqarnut inissiat				
Katillugit	120	86	-	

Tabel 15 Inissat innuttaasullu utaqqisuniittut amerlassusaat 2019-imi ukiakkut nalunaarsorneqartut

Qeqqata Kommuniani utoqqarnut angerlarsimaffiit pingasuupput, Sisimiuni, Maniitsumi Kangaamiunilu. Kommunemi utoqqarnut najugaqatigiiffeqanngilaq. Sisimiuni Maniitsumilu utoqqarnut angerlarsimaffinni puigortunngortunut immikkoortortaliornissamut pilersaarusionermut aningaasaleeqataanissamut 2020-mut aningaasanut inatsissatut siunnersuummi immikkoortitsisoqarsimavoq, pilersaarutigineqarluni immikkoortut immikkut 20-nik inissanik ilaneqassasut.

Paaqqinniffinni (utoqqarnut angerlarsimaffinni utoqqaallu najugaqatigiiffiini) inissat sinneruttorpiat procentia 9,6%-imiippoq, nuna tamakkerlugu appasinnerpaalluni nunamilu 11,4 %-imut agguaqatigiissitsinermit 2 %-ip missaanik appasinerulluni. Utoqqarnut inissiani inissat sinneruttorpiat procedntiat 13,4%-iuvoq nunamilu inissaqartitsinermit qaffasinnerpaalluni nunami 8,7 %-imut agguaqatigiissitsinermit 5 %-imik qaffasinnerulluni. Kangerlussuarmi Itillimilu utoqqarnut inissiaqanngilaq. Nunaqarfinni taakkunani 65-it sinnerlugit ukiullit katillugit 24-upput, sisamaannaalli 75-it sinnerlugit ukioqarlutik. Kangerlussuarmi innuttaasut ilarujussui mittarfimmi sulisuupput, soraarnerussutisiaqalernerisa nalaanni arlaqartut nunaqarfimmit nuunnissaat naatsorsuutigineqarsinnaalluni, tamannalu utoqqaat ikinnerannut nassuiaataaqataasinnaalluni. Aappaatigulli utoqqaat ikinnerannut aamma pissutaasinnaavoq nunaqarfinni pineqartuni utoqqarnut naleqquttunik inissiaqannginnera.

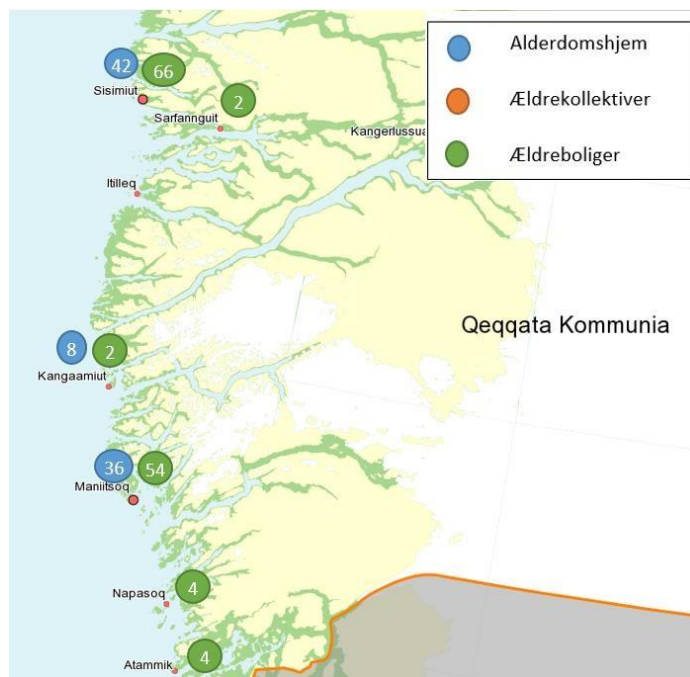
Utoqqarnut inissiat nutaajunerpaat Sisimiuniupput, utoqqarnut inissiat nutaat aqqaneq marluk 1293 m²-isut annertussusillit 2016-imi atulersinneqarlutik. Imaappoq ineqartumut ataatsimut 100 m²-t sinnilaarlutik, tamannalu nuna tamakkerlugu agguaqatigiissillugu 56 m²-usumit marloriaataangajalluni. Kommune Maniitsumi Sisimiumilu utoqqaat inissialiorpoq.

Nalunaarusiami siuliani oqaatigineqartut Sisimiut Kommunerisimasaani utoqqarnut paaqqinniffinni inissat sinneruttorpiat appasissumiitneqarnissaat peruserineqarsimavoq taarsiullugu utoqqarnut inissianik pitsaasunik sanaartorsimalluni. Utoqqaat nammeneq najugarisamiiginnarnissaanut

tapersuinerup, aningaasaqarnikkut iluaqutaasut saniatigut, pilersaarusiame siunertaavoq utoqqaat nukittorsarnissaat. Kommunit marluk kattunnerisa kingorna aningaasartuutit inissisimanerisa assigiingissusaat takuneqarsinnaasimavoq. Maniitsup Kommunerisimasaani innuttaasooq 65-it sinnerlugit ukioqartoq agguaqatigiissillugu 100.000 kr.-nik kommunip karsianut aningaasartuutaasarsimavoq, kisitsisit assingusut Sisimiut Kommunerisimasaani ukiumut 80.000 kr.-iusimallutik. Takusassiaq 24-mi takutinneqartutut, siumut naatsorsuinermi ukiut qulit qaangiuppata kommunimi innuttaasut 65-it sinnerlugit ukioqartut 432-iussapput. Pitsaanerumik iliuseqartarnikkut innuttaasumut ataatsimut 20.000 kr.-it sipaarneqarsinnaappata sullissinerullu ajorseriarnerannik kinguneqanngippat, Qeqqata Kommuneani ukiumut 7,7 mio. kr.-it sipaarutigineqarsinnaassapput.

Qeqqata Kommunea 2018-imi angerlarsimaffimmi ulloq unnuarlu ikiuinermik neqeroorummik 2018-imi pilersitsivoq innuttaasut unnukkut sapaatip akunnerisalu naanerani sulisumit inuttut ikiorneqarsinnaaniassammata.

Inissiat tamarmiusut agguaqatigiissillugu 1997-imi sanaatorneqarsimapput. Kommune Qeqqatalillu nutaanerpaanik tamarmiusunik inissiateqarnerpaapput. Allaat inissiat nutaannginnerit 2013-ip 2017-illu akornanni sanaqqinneqarsimapput.

Figur 23 Qeqqata Kommuniani utoqqarnut inissanik neqeroorutit agguarnerat.

Utoqqarnut angerlarsimaffinni init angissusaat agguaqatigiissillugit najugaqartumut ataatsimut 65 m²-uvoq utoqqarnullu inissiani najugaqartunut 64 m²-ulluni. Imaappooq najugaqariaatsit taakku nuna tamakkerlugu agguaqatigiissitsinermi anginerungaatsiarput.

Qeqqata Kommuniani illuutit qanoq innerat

Nalunaarsuinerit pingaarnernik pisariitsumik takussutissiisunik nalunaarsorneqarsimasut ilanngussaag 3-mi ilanngunneqarsimapput. Pissutsit nalunaarsorneqarnerisa takutippaat kinguaattoorneq 5,3 mio. k.-iusooq imaluunniit m²-imut 398 kr.-it. Nuna tamakkerlugu agguaqatigiissitsinermi 616 kr.-uvoq.

Najugaqariaaseq	Kinguaattoornerit katillugit mio.kr.nngorlugit	Aserfallatsaaliinerit katillugit mio.kr.nngorlugit	Illuutit amerlassusaat	m ² -t katinerat	m ² -mut kinguaattoorneq	m ² -mut aserfallatsaaliineq
Utoqqarnut angerlarsimaffik	1,7	5,7	3	5.632	311	1.007
Utoqqarnut inissiaq	3,5	12,1	22	7.661	423	1.578
Kisitsisit tamakkerlugut	5,3	17,8	25	13.293	398	1.511

Tabel 16 Qeqqata Kommuniani kinguaattoorneq ukiunilu qulini aserfallatsaaliineq

Ukiuni qulini aserfallatsaaliinnermut 17,7 mio. kr.-it atorneqarnissaat naatsorsuutigisariaqarpoq, imaappoq ukiuni qulini m²-imut agguaraanni 1.511 kr.-it atorneqassallutik.

INI A/S ilisimatitsivoq 2019-imi m²-imut 127,6 kr.-it illuartinneqarsimasut, kommunemi utoqqarnut inissianik pisariaqartitsinnermut tamanna qanittunnguulluni. Kinguaattoornermut naatsorsuutigineqartut annikinnerannut kommuninut allanut sanilliullugu Qeqqata Kommunian aserfallatsaaliinnermut amerlanerik immikkoortitsisarnera pissutaavoq. Kinguaattoorutit appasinnerannut aserfallatsaalisassatullu naatsorsuutigineqartut annikinnerannut nassuiaataasinnaavoq, illuutit nalinginnaasumik nutaajunerat. Aamma atortunik toqqaaneq sanaartornermilu ataatsimut aningaasaqarnikkut eqqarsaatqartarsimanerat aalajangiisuusimasinnaavortaaq. Nalunaarusiamili matumani tamanna misissorneqanngilaq.

Inissiat naleqqunnerat

Utoqqarnut inissiat 120-it illuni 22-ni nalunaarsorneqarsimapput. Tamassuma tikkuussissutigaa utoqqarnut inissiat arlallit inissiat /illutut uiguleriaaaut ataqatigiissillugit sanaartorneqarsimanerat. Illuutigisat tamarmik immikkut naleqqunnerat ataatsimoortumik pisimavoq. Inissiamiit inissiamut annikitsumik assigiinngissuteqarsinnaagaluartoq inissiat tamarmik assigiimmik nalilerneqarsimallutik. Utoqqarnut inissiatut naleqqunneranik naliliinerup agguaqatigiissinnera 8,7-iuvoq, nuna tamakkerlugu agguaqatigiissitsinnermit ataatsimik anginerulluni ilutigitiillugulu kommuninut allanit tamanit qaffasinnerulluni. Inissiamut 1.008 kr.-iinnaat atorlugit agguaqatigiissitsinnerup 9,0-imut qaffatsinneqarsinnaanera nalilerneqarpoq.

Innarluutilinnut inissiatut atoruminarnerat 7,1-imiippoq, tamannalu nuna tamakkerlugu agguaqatigiissitsinnermit qaffasinneruvoq KommuneKujallermit kisimi qaangerneqarlutik. Inissiat tamarmik nalilerneqarput innarluutilinnut najugaqarfingortinneqarsinnaasutut. Innarluutilinnut atoruminarsaanissamut 3,1 mio. kr.-it atorneqarnissaat ataatsimoortumik innersuussutigineqarpoq.

Utoqqarnut inissiat ajornerpaat Sarfanguaniiippat, tassaniillutik inissiat marluk utoqqarnut inissiatut naleqqunnerat 6,7-imik nalilerneqarsimallutik innarluutilinnullu inissiatut 5,2-mik. Nalilerneqarporli 143.600 kr.-it atorlugit inissiat taakku utoqqarnut naleqqunnerat 10-mukartinneqarsinnaasut. Utoqqarnut inissiat pitsaanerpaat Sisimiuniippat inissianik aqqaneq marlunnik ataatsimut sanaartornermut ilaallutik, 9,7-imillu nalilerneqarsimallutik. Nuna tamakkerlugu utoqqarnut inissiani pitsaanerpaatut naliliineruvoq. Inissiallu innarluutilinnut atoruminassusaat aamma 9,6-imiimmat Kalaallit Nunaanni utoqqarnut inissiani innarluutilinnut atoruminarnerpaajupput.

Naleqqunnerannut naligitinneqartut	Qeqqata Kommunია	Nuna tamakkerlugu
Utoqqarnut inissiamut pitsaasumut naliliineq agguaqatigiissillugu	8,7	7,7
Pitsannguissamat innersuussutaasunut katillugu akia mio.kr.-nngorlugit	0,1	3,3
Pitsannguissamik innersuussutaasunut agguaqatigiissillugu naliliineq	9,0	8,3
Pitsannguissamat innersuussutaasunut inissiap ataatsip akia	1.008	7.933
Utoqqarnut inissiat pitsaasut 10-mik nalilerneqarnissaannut katillugit akia mio.kr.-nngorlugit	2,3	30,8
Innarluutilinnut tulluarsaanermut agguaqatigiissillugu naliliineq	7,8	7,0
Innarluutilinnut tulluarsaanermi naliliinerup pitsaanerulersinniarlugu akia mio.kr.-nngorlugit	3,1	27,8

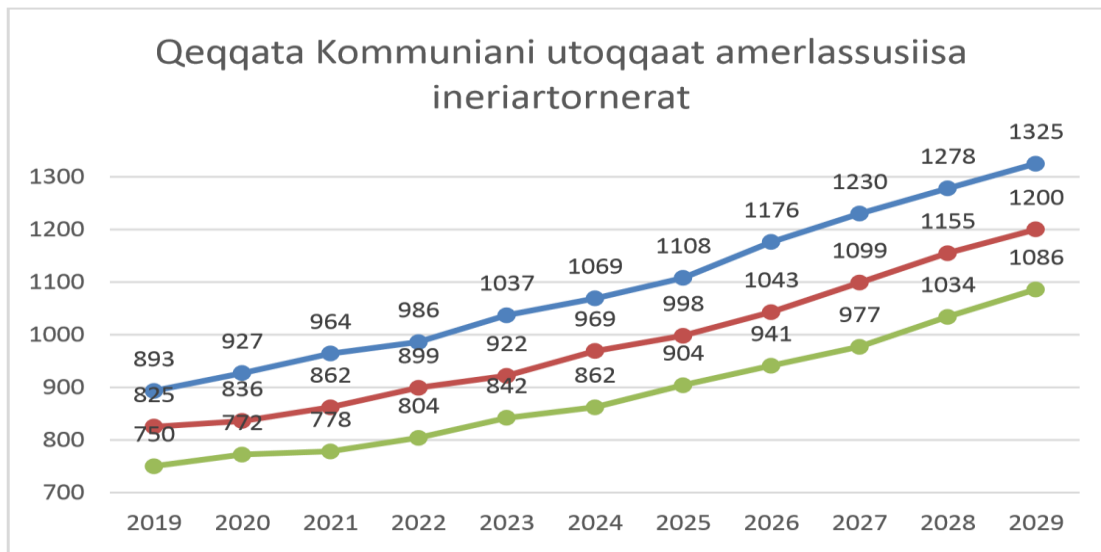
Tabel 17 Qeqqata Kommuniani utoqqarnut inissiat naleqqunnerat

Qeqqata Kommuniani siunissami pisariaqartinneqartut

Utoqqarnut paaqqinniffinnut utoqqarnullu najugaqatigiiffinnut inissat sinneruttorpiaat procentinngorlugu massakkut 9,6 %-iuvoq, tamannalu Kommuneqarfik Sermersuumi kisitsisaasumutqanippoq., Tamannalu Sisimiut Komunerisimasaani utoqqarnut inissialiornissamik ukkataqarsimanermik pissuteqarpoq. Tamatuma saniatigut utoqqaat angerlarsimaffianni inissamat nalinginnaasumut puigortunngortunulluunniit immikkoortortamut utaqqisut 45-upput (43+2). Agguaqatigiissillugu qaammatini 32-ni najugaqartoqarpat agguaqatigiissillugu utaqqisuniinneq qaammatit 17-it missaanniittoq oqaatigineqarsinnaavoq.

Utoqqarnut inissianut sinneruttorpiamik inissaqartitsineq 13,4 %-imiippoq 86-it utaqqisunut allattorsimaffimmiillutik. INI A/S-imit nuna tamakkerlugu agguaqatigiissillugu kisitsisit tunngavigalugit agguaqatigiissillugu utaqqisuniinneq qaammatit 29-upput.

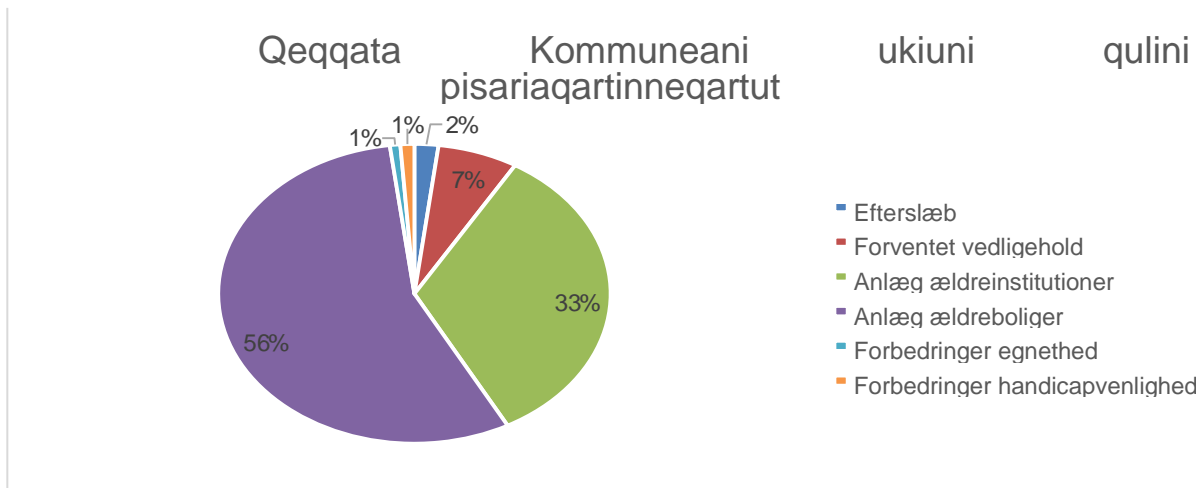
Immikkoortumi "Kalaallit Nunaanni siunissami sanaartugassanut pisariaqartinneqartut"-ni takorluugaq 2 tunngavigalugu utoqqarnut paaqqinniffinni inissat ukiut qulit ingerlaneranni 52-inik iutoqqarnullu inissat 149-inik ilaneqarnissaat pisariaqartinneqassaaq: Tamanna killilersugaanngitsumik missingersuusiornermi 90 mio. kr.-it missiliorpaat utoqqarnullu inissianut 150 mio. kr.-it missaanniillutik. Aningaasaliinissamat pisariaqartinneqartut katillugit 240 mio. kr.-it missaanniissapput. Takorluukkami 2-mi sinneruttorpiamik inissaqartitsinerup 2 %-imik appartinneqarnissaa piumasaqaataavoq, akerlianik pisariaqartinneqartut utoqqarnut inissianik pitsaasunik matussuserneqassallutik. Kommunemi pilersaarussiaqareerpoq, apeqqutaavorlu sinneruttorpiamik inissaqartitsineramik apparsaanermik kommunip sulinera ingerlaannarneqarsinnaanersoq. Taamaassappat aningaasaliinerit ilaat utoqqarnut inissianut sanaartornernut atugassanngortinneqassapput.

Figur 24 Qeqqata Kommuniani utoqqaat amerlassusaat, aallarfik Naatsorsueqqissaartarfik

Takusassiaq 23 naapertorlugu eqimattat ukioqatigiit + 65-inik ukiullit + 66-inillu ukiullit assersuunneranni ukiut qulit ingerlaneranni utoqqaat 307-inik amerlisimassapput. Utoqqaat 34 %-imik amerlisimassapput, tamannalu Kommune Qeqertalimmit taamaallaat procentingorlugu qaangerneqarnissaa naatsorsuutigineqarluni.

Saqqummiunneqartunik inerniliineqUkiuni qulini tulliuttuni ataatsimoortumik aningaasaliissutigineqartussatut pisariaqartinneqartut 270 mio. kr.-it missaanniissapput. Takusassiami 25-mi procentingorlugu agguataarnerat takuneqarsinnaavoq. Kinguaattoornerit pitsanngorsaatinullu siunnersuutit sanaartugassanut ataatsimut pisariaqartinneqartuni ilaminiinnarigaat takuneqarsinnaavoq. Pisariaqartinneqartut 90 %-ingajaatnutaanik inissialiornernut atorneqassapput, pisariaqartitsineq tamanna kommunini tallimani annertunerpaalluni. 2020-mi aningaasanut inatsisissatut siunersuummi utoqqarnut angerlarsimaffinni inissat katillugit 40-t pilersaarusiorlugit aallartinneqarput, 2029-p tungaanut inissat 52-it pisariaqartinneqartut ilarujussuaralugit. Inissanik nutaanik pilersitsinermi inissanik nutaanik suliffinni pilersitsinissamut pisariaqartitsineq appassavaa. Aningaasanut inatsimmi alliliinernut immikkoortitsisoqarsimangilaq, pilersaarusiornerit naammassineqarpata qanorlu akeqarnissaanik piukkunnartumik missingersuusiortoqarpat aatsaat sanaartornermut aningaasaleeqataaffigineqarnissamut kommune qinnuteqarsinnaammat.

Figur 25 Qeqqata Kommuniani ukiuni qulini tulluuttuni aningaasaliinissamut pisariaqartinneqartut mio. kr.-nngorlugit

Utoqqarnut inissiat agguaqatigiissillugit anginerpaajupput pitsaanerpaajullutillu. Utoqqarnut inissianik nutaanik m²-it pisariaqartinneqartut missingersorneranni nuna tamakkerlugu 54 m²-inut agguaqatigiissitsineq aallaavigineqarpoq. Qeqqata Kommuniani utoqqarnut inissiat angissusiisa 64 m²-inut agguaqatigiinnerat aallaavigissagaanni 30 mio. kr.-ningajannik aningaasaliinerusoqartariaqassaaq.

Utoqqarnut inissiat taamak pitsaatiginerat pissutigalugu, naleqqunnerannik pitsanngorsaaniissamut iliuuserineqartussanut aningaasartuutissat naatsorsornerat procentinngorlugi aamma appasippoq, naleqqunnerat 10-mik nalilerneqarsinnaalernissamik pisariaqartinneqartuni 2,3 %-iinnaallutik. Nalilersorneqartariaqarpoq inissiani ataasiakkaani appasissumik nalilerneqarsimasut iliuusissat piviusunngortissannginneraat, taamaalilluni najugaqartut utoqqarnut angerlarsimaffinnut pinissaqkommunemit kinguartinneqarsinnaalluni pitsaanerpaarpalluunniit inissamut allatsittariaqarnatik.

Kommune Qeqertalik

Kommune Qeqertalimmi innuttaasut januaarimi 2019-imi 6.587-iupput, 690-it imaluunniit innuttaasut 10,5%-ii 65-it sinnerlugit ukioqarput.

Utoqqarnut angerlarsimaffiit				
Illoqarfik/Nunaqarfik	Inissat	Utaqqisut	Puigortunngortunut inissat	Puigortunngortunut inissanut utaqqisut
Aasiat	35	22	16	0
Kangaatsiaq	12	5	0	0
Qeqertarsuaq	14	9	6	3
Qasigiannuit	20	11	10	2
Katillugit	81	47	32	5
Utoqqarnut inissiat				
Katillugit	46	60	-	-

Tabel 18 Inissat innuttaasullu utaqqisut allattorsimaffimmiittut amerlassusaat 2019-imi ukiakkut allattoreqarsimasut.

Kommune Qeqertalimmi utoqqarnut angerlarsimaffiit sisamaapput, Aasianni, Qeqertarsuarmi, Kangaatsiami Qasigiannuanilu. Kommunemi utoqqarnut najugaqatigiiffeqanngilaq. Aasianni utoqqarnut angerlarsimaffik massakkut allilerneqaleruttorpoq, illup ilaa oqulik nutaamik taarserneqarluni ilaatigut puigortunngortunut immikkoortortamik nutaamik. Inissat 15-it nutaat pilersinneqarput 2021-llu qiteqqunnerani iserterfigineqarsinnaanissaat naatsorsuutigineqarpoq. Utoqqarnut angerlarsimaffiup ilaa isaterneqartoq nalunaarsuineri matumani ilanngunneqanngilaq.

Paaqqinniffinni sinneruttoriaat inissat procentia 11,7%-iuvoq, nunap sinnerani agguaqatigiissitsineq assigalugu. Utoqqarnut inissiani sinneruttoriaat inissat procentinngorlugu 6,7%-iuvoq agguaqatigiissitsinermut 8,5 %-imit appasinerulluni. Kommunemi illoqarfiit sisamaasuni pingasuinnarni utoqqarnut inissiaqarneranik nalunaarsuisoqarsimavoq. Kommunellu nunaqarfiini arfineq pingasuusuni utoqqarnut inissianik nalunaarsuisoqarsimanani.

Utoqqarnut angerlarsimaffinni inissanut utaqqisuniittut 64 %-iupput, utoqqarnullu inissianut 130 %-iulluni, utaqqisunut allattorsimaffinni amerlanerpaajullutik. Qeqertalik Kommunemi naleqquttumik inissarsinissamat Kalaallit Nunaanni taamaalluni sivisunerpaajuvoq. Utoqqarnut paaqqinniffinni najugaqartut agguaqatigiissillugu qaammatini 32-ini najugaqartarnerat utoqqarnullu inissiat agguaqatigiissillugu qaammatini 40-ni najugaqartarnerat aallaavigalugit naatsorsoraanni, taava utoqqarnut paaqqinniffimmut utaqqisunut allattorsimaffimmiinneq qaammatinik 21-nik sivisussuseqassaaq utoqqarnullu inissianut qaammatinik 52-inik sivisussuseqassalluni.

Illuutit agguaqatigiissillugit 1997-imi sanaartorneqarput, Qeqqata Kommunea peqatigalugu Kalaallit Nunaanni illuutini nutaajunersaallutik. Utoqqarnut inissiat nutaajunersaat 2008-meerput, Qeqertarsuarmi arfinilinnik utoqqarnut inissialiortoqarsimalluni.

Figur 26 Kommune Qeqertalimmi utoqqarnut najugaqarfissanik neqeroorutit agguataarnerat.

Utoqqarnut angerlarsimaffinni najugaqartumut ataatsimut agguaqatigiissillugit inissat angissusaat 39,9 m²-uvoq utoqqarnut inissiani 47,6 m²-usoq. Kalaallit Nunaanni najugaqartumut inissat angissusiisa agguaqatigiissinneranni mikinerpaajupput Qeqqatalu Kommuniani utoqqarnut inissiat Qeqqata Kommunianut sanilliullugit agguaqatigiissillugit 25 %-imik mikinerupput. Kommuneqarfik Qeqertalimmi utoqqarnut angerlarsimaffinni inissap najugaqartumut ataatsimut annertussusaa 40 %-ngajammik mikineruvoq.

Kommune Qeqertalimmi illuutit qanoq innerat

Illuutit nalunaarsorneqarfiat ilanngussaq 4-tut ilanngunneqarput. Pissutsit nalunaarsorneranni takuneqarsinnaavoq 5,4 mio. kr.-nik imaluunniit m²-imut 537 kr.-nik kinguaattooruteqartoqartoq. Nuna tamakkerlugu agguaqatigiissillugu 567 kr.-uvoq. Illuutit taamaamat nalinginnaasumik agguaqatigiissitsinermi pitsaanerulaarput.

Kinguaattoornerup saniatigut ukiuni qulini tulliuttuni aserfallatsaaliinermut 13,8 mio. kr.-nik immikkoortitsisoqarinnissaa naatsorsuutigineqarpoq, imaappoq m²-imut 2.558 kr.-it. Nuna tamakkerlugu agguaqatigiissitsinermi qaffasinneroqaaq Kommune Kujallermit kisimi qaangerneqarluni.

Kinguaattoornerit katillugit	Aserfallatsaal iinerit katillugit	Kinguaattoornerit katillugit	m ² -t katinnerat	Inissiat amerlassusaat	m ² -mut kinguaattoorneq	m ² -mut aserfallatsaaliineq
Utoqqarnut angerlarsimaffik	1,8	5,0	4	3.233	567	1.551
Utoqqarnut inissiaq	1,1	8,9	33	2.189	494	4.043
Kisitsisit tamakkerlugut	2,9	13,9	37	5.422	537	2.558

Tabel 19 Kommune Qeqertalimmi kinguaattoorneq ukiunilu qulini aserfallatsaaliinissaq.

Utoqqarnut inissianik ukiuni qulini tulliuuttuni pilersaarutaasumik aserfallatsaaliinermut m²-imut 4.043 kr.usoq takuneqarsinnaavoq, utoqqarnut angerlarsimaffinnik aserfallatsaaliinissamut atorueqartussatut naatsorsuutigineqartunit 250%-imik qaffasinnerulluni. Kisitsisit immikkut ittumik qaffasinnerannut pissutaavoq Qasigiannguani utoqqarnut inissianik aqqaneq marlunnik b-normunut marlunnut 1985-imi 1987-imi sanaartorneqarsimasunik aserfallatsaaliisoqarnissaa naatsorsuutigineqarmat.

Kommunini inissiat akimorlugit utoqqarnut inissiani m²-imut ukiumut 87 kr.-nik immikkoortitsisoqartarpoq, tamannalu Kalaallit Nunaanni appasinnerpaajuvoq. Kisitsisit appasinnerisa kinguaattoornerup qaffasinnerannik takussutissartaqarpoq siunissamilu aserfallatsaaliinissamut annertuumik pisariaqartitsisoqassalluni.

Aserfallatsaaliinissamut siunissami pisariaqartitsinerup annertunera eqqumiissinnaavoq kommunemi illuutit nutaajunerpaatut inissisimanerat eqqarsaatigalugu. Allaassutaasorli tassaavoq Qeqqata Kommuniani illut nutaajusorujussuit arlaqarmata pisoqqallu ukiuni kingullerni nutarsarneqarsimallutik. Kommune Qeqertalimmi ataasiakkaat eqqaassanngikkaanni illuutit 1995-imit 2008-p tungaanut sanaartorneqarsimapput illuutillu atortuisa ilai ukiut 20-30-it atasinnaassuseqartut nungullartitilersimapput ukiunilu aggersuni taarsorneqartariaqalerlutik, soorlu qalissiat, matut, igalaallu.

Illuutit naleqqunnerat

Utoqqarnut inissiat naleqqunnerinik naliliinerit agguaqatigiissinnerat 7,9-uvoq inissiamullu ataatsimut 10.000 kr.-ngajaat atorlugit naliliineq 0,5 pointimik 8,4-mut qaffanneqarsinnaavoq. Utoqqarnut inissiatut naleqqunnerat nuna tamakkerlugu agguaqatigiissitsinermit qaffasinnerulaarpoq. Utoqqarnut inissiat nunami nutaajunerpaat ilaanniinnerannik tamassumunnga atassuteqarsinnaavoq. Naleqqunnerisa Qeqqata Kommunea-tut inissisimannginnerannut Qeqqata Kommunea-ni utoqqarnut inissianut sanilliullugit 16 m²-mik mikinerunerat pissutaasinnaavoq.

Innarluutilinnut inissiatut naleqqunnerat 7,3-miippoq, nuna tamakkerlugu agguaqatigiissitsinermit qaffasinnerulaarluni. Illuutit marluinnaat innarluutilinnut atoruminarsarneqarnissaat naleqqutinngitsutut nalilerneqarsimapput. Qeqertarsuarmi utoqqarnut inissiat 13-it utoqqarnut atoruminartutut 7,22-imik nalilerneqarsimapput innarluutilinnullu atoruminassusaat 6,19-mik 6,42-millu nalilerneqarsimallutik.

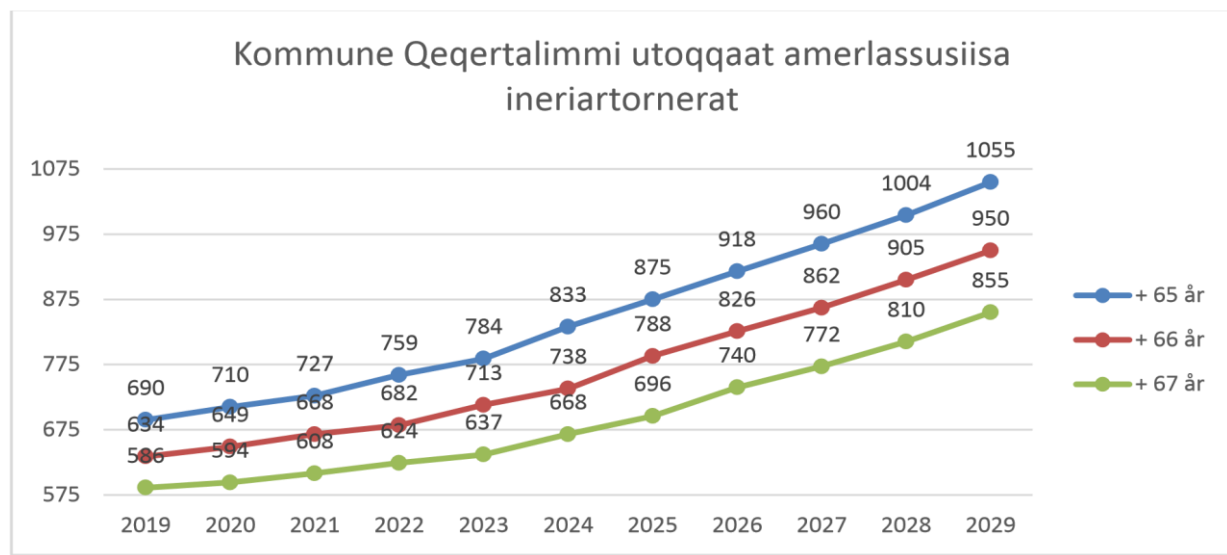
Inissiat taakku utoqqarnut innarluutilinnulluunniit inissiatut naleqqutinnginnerpaatut nalilerneqarput nutaajunerpaallutilli 2005-imi 2008-milu sananeqarsimallutik. NalilKommunemi utoqqaat iniisa nalequnnerat qaffasissumik nalilerneqarpoq, tassami kommunemi utoqqarnut inissiani aaqjissugaanerlunnerpaaq nuna tamakkerlugu inissiani 190-iusuni normu 76-iummat.

Naleqqunnerannut naligitinneqartut	Kommune Qeqertalik	Nuna tamakkerlugu
Utoqqarnut inissiamut pitsaasumut naliliineq agguaqatigiissillugu	7,9	7,7
Pitsannguissamut innersuussutaasunut katillugu akia mio.kr.-nngorlugit	0,4	3,3
Pitsannguissamik innersuussutaasunut agguaqatigiissillugu naliliineq	8,4	8,3
Pitsannguissamut innersuussutaasunut inissiap ataatsip akia	9.152	7.933
Utoqqarnut inissiat pitsaasut 10-mik nalilerneqarnissaannut katillugit akia mio.kr.-nngorlugit	5,2	30,8
Innarluutilinnut tulluarsaanermut agguaqatigiissillugu naliliineq	7,3	7,0
Innarluutilinnut tulluarsaanermi naliliinerup pitsaanerulersinniarlugu akia mio.kr.-nngorlugit	3,1	27,8

Tabel 20 Kommune Qeqertalimmi utoqqarnut inissiat naleqqussusaat

Kommune Qeqertalimmi siunissami pisariaqartinneqartut

Utoqqarnut paaqqinniffinni sinnerutturpiatut inissat procentia massakkut 11,7%-imiippoq, tamassumalu saniatigut utoqqarnut angerlarsimaffinni ininut nalinginnaasunut puigortunngortunullu utaqqisunut allattorsimaffimmiittut 52iupput (47+5). Utoqqarnut inissianut tunngatillugu sinnerutturpiatut inissat procentiat 6,7%-imiippoq innuttaasullu 60-it utaqqisuniillutik.

Figur 27 Kommune Qeqertalimmi innuttaasut 65-it sinnerlugit ukiullit amerlassusiisa ineriartornerat, aallerfik Naatsorsueqqissaartarfik.

Takusassiaq 27 naapertorlugu kommunemi 65-it sinnerlugit ukiullit ukiut qulit qaangiuppata 314-inik amerlisimassapput, qaffariaallu tamanna Kalaallit Nunaanni annerpajuvoq utoqqaat 53%-imik

amerleriassallutik. Takorluukkami 2-mi¹⁸ naatsorsuinertut peqqinnartumik utoqqalineq naatsorsussagaanni, eqimattat ukioqatigiit + 66-inik ukiulinnik assersuussilluni inuit amerleriaataasut.

Takorluuqaq 2-mi utoqqarnut paaqqinniffinni inissat nutaat 60-it 100 mio. kr.-it qaqissagaat utoqqarnullu inissiat 81-it nutaat 110 mio. kr.-eqassasut naatsorsorneqarpoq. Imaappoq utoqqarnut inissianik neqeroorutininik nutaanik sanaartornernut 200 mio. kr.-it sinnerlugit aningaasaliisoqarnissaa naatsorsuutigisariaqarpoq.

Tassunga atatillugu inissat 15-it sanaartorneqaleruttortut massakkut utaqqisuni pisariaqartinneqartunut ilaatinneqanngillat, inissat 15-it taakku illumi isateriaannarmi ininut taartaaginnarmata taamalu inissat amerlanerulernatik.

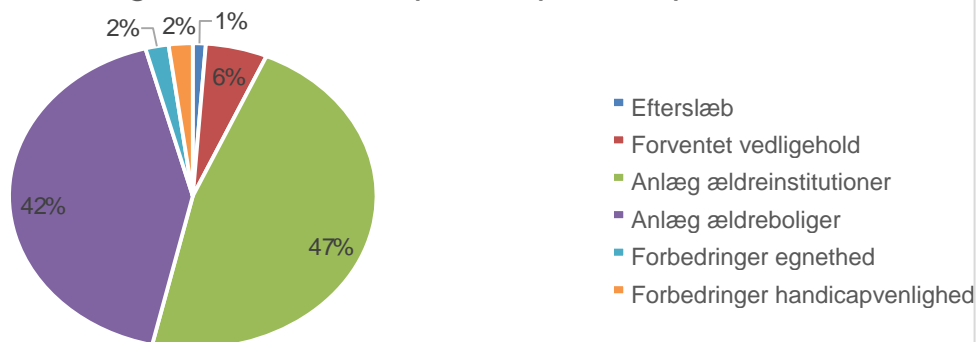
Takorluukkami 2-mi piunasaqaataavoq utoqqarnut inissiat pisariaqartinneqartut 25%-ii inissianik pioreersunik imaluunniit INI-p inissiaataanik attartortittakkanik nutaanik allannguinnikkut pilersinneqassasut, aallaqqaataaniit utoqqarnut naleqqussagaassallutik, taamaalilluni immikkut ittumik inissianik neqerooruteqartariaqarpoq sapinngisamik sivisunerpaamik kinguartinneqassalluni.

Aalajangiiffiqineqarpoq kommunip Namminersorlutillu Oqartussat suleqatigiinnerisigut Aasianni inissiat nutaat 60-it sanaartorneqassasut. Sanaartukkat tallimanik quleriinnillit elevatoraqassapput, inissiat nutaat aallarniutigalugu utoqqarnut naleqquttunngorlugit aqqissorneqarsinnaanerat ammaanneqassalluni taamalu Aasianni utoqqarnut inissianut utaqqisunut allattorsimaffik oqilisaaffiqineqarsinnaassalluni.

Saqqummiunneqartunik inerniliineqQulaani naatsorsuinerit naapertorlugit katillugit 241 mio. kr.-nik aningaasaliisoqarnissaa pisariaqartinneqarpoq. Kommune Qeqertalik massakkut 65-it sinnerlugit ukiulinnik innuttaasukinnerpaajuvoq.65-inilli sinnerlugit ukiullit amerlinissaannik ilimagisaqarnerup pissutigisaanik utoqqaat 65-it sinnerlugit ukiullit amerlassusaat eqqarsaatigalugit Kommune Kujalleq ukiut qulit ingerlaneranni qaangerneqassaaq. Aningasaliinissamik pisariaqartitsinermut tunngatillugu normu 2-tut Kommune Qeqertalik inissisimavoq.

¹⁸ Takorluukkapi 2-p nassuiarnera takuniarlugu takuuk sanaartugassanik pisariaqartitsinermut naatsorsuineq qupperneq 19-imi.

Kommune Qeqertalimmi ukiuni qulini aningaasaliinissamut pisariaqartinneqartut

Figur 28 Kommune Qeqertalimmi aningaasaliinissamik pisariaqartitsinerit katersorneri

Kommune nalinginnaasumik utoqqarnut inissiaatai nutaajunerpaajupput, Qasigianguanili utoqqarnut inissianut aserfallatsaaliinermut aningaasanik immikkoortitsisoqarnissaa isumaginiarneqartariaqarpoq. Inissiat assersuutigalugu peqqinnissakkut isumannaallisaanikkullu illersorneqarsinnaasumik najugaqarfigineqarsinnaajunaarnerisigut inissat annaaratarsinnaanerat pinngitsoortinniarlugu.

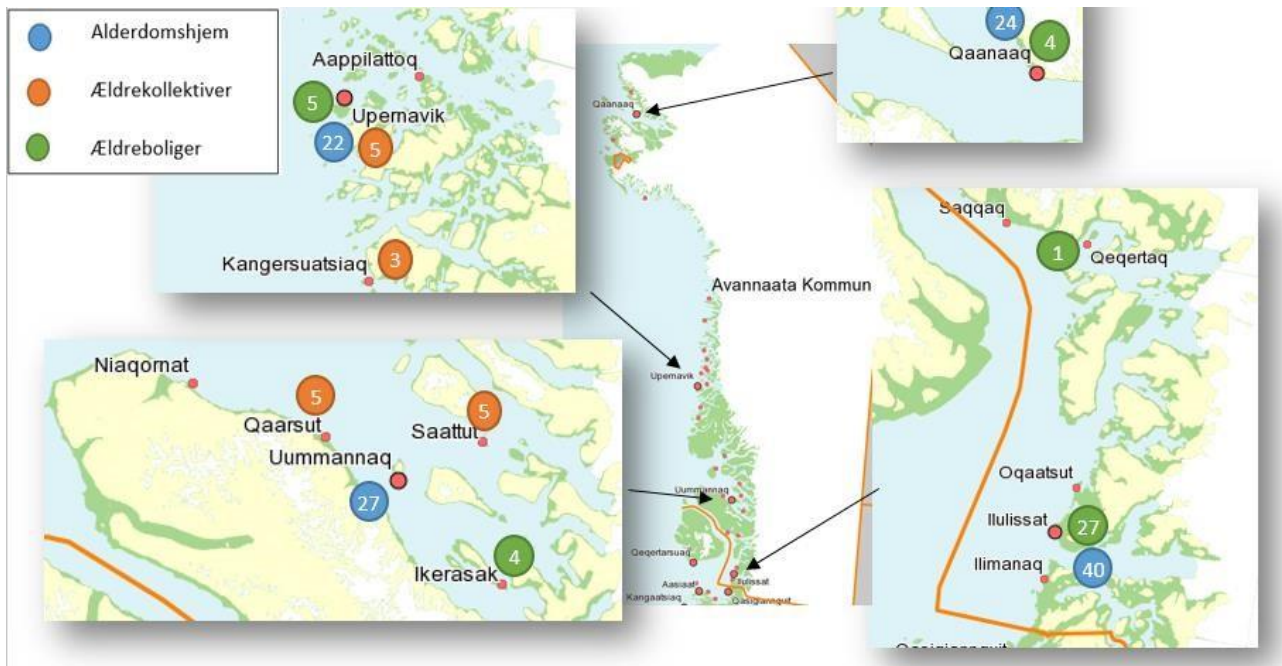
Avannaata Kommunia

Avannaata Kommuniani innuttaasut januaarimi 2019-imi 10.522-upput, 910-t imaluunniit innuttaasut 9%-ii 65-it sinnerlugit ukioqarput.

Utoqqarnut angerlarsimaffiit				
Illoqarfik/Nunaqarfik	Inissat	Utaqqisut	Puigortunngortunut inissat	Puigortunngortunut inissanut utaqqisut
Ilulissat	40	21	10	4
Uummannaq	27	6	0	0
Upernavik	22	5	0	8
Qaanaq	24	0	0	19
Katillugit	113	32	10	31
Utoqqaat najugaqatigiiffii				
Qaarsut	5	-	-	-
Saattut	5	-	-	-
Kangersuatsiaq	3	-	-	-
Upernavik	5	-	-	-
Katillugit	18	-	-	-
Utoqqarnut inissiat				
Katillugit	41	52	-	-

Tabel 21 2019-imi ukiakkut inissat utaqqisunullu allattorsimaffimmiittut – malugiuk Qaanaami puigortunngortunut inissanut utaqqisuniittut qanoq amerlatiginerat

Avannaata Kommuniani utoqqarnut angerlarsimaffiit sisamaapput, Qaanaami, Upernavimmi, Uummannami Ilulissanilu. Kommunemi sisamanik utoqqarnut aamma najugaqatigiiffeqarpoq Qaarsuni, Saattuni, Kangersuatsiami Upernavimmilu. Upernavimmi utoqqarnut angerlarsimaffiup allilernissaanut kommune aningaasaleeqataaffigineqarnissamat 2018-imi neriorsorneqarpoq. Arlaleriarluni suliariumannittussarsioreermat suliniutip akissaa naleqquttoq anguneqarpoq, sanaartortoqarsinnaalerporlu.. Utoqqarnut angerlarsimaffiup ilaa najorneqarsinnaanngitsoq isaterneqarsimavoq. 20-nik nutaanik inissaqartitsilernissaq kissaatigineqarsimavoq, tamannalu massakkut nalilersoqqinneqarpoq.

Figur 29 Avannaata Kommuniani utoqqarnut najugaqarfissatut neqeroorutit agguataarnerat

Paaqqinniffinnut (utoqqaat angerlarsimaffii utoqqarnullu najugaqatigiiffiit) ininik sinnerutturpianik inissaqartitsineq 14,4%-imiippoq, nuna tamakkerlugu agguaqatigiissitsinermit qaffasinnerungaatsiarluni. Utoqqarnut sinnerutturpianik inissiani inissaqartitsineq 4,5%-imiippoq, taamalu nunami appasinnerpaajulluni, Qeqqata Kommuneanilu inissaqartitsinerup pingajorarterutigiinnarlugu. Najugaqarfinnut inissaqartitsineq tamakkerlugu 18,9%-imiippoq, tamannalu Kommune Qeqertalimmit Kommuneqarfik Sermersuumiillu qaffasinnerulaarpoq taakku 18,4 aamma 18,5 %-imiimmata. Inoqarfinni sisamaannarni utoqqarnut inisiaqartoq nalunaarsorneqarsimavoq. Nalunaarsuinerup nalaani nunaqarfiit utoqqarnut najugaqarfissanik neqerooruteqanngitsut 18-iupput 65-it sinnerlugit ukiulinnik 128-nik innuttaasoqartunik. Nunaqarfinni taakkunani 18-ini innuttaasut katillugit 1.966-inik innuttaasoqarpoq.

Illuutit agguaqatigiisillugu ukioq sanaartorfigaat 1993. Nutaajunerpaat 2008-meerput taakkulu marluk Saattuni Qaarsunilu utoqqarnut najugaqatigiiffiupput.

Utoqqarnut angerlarsimaffinni najugaqartumut ataatsimut inissaq agguaqatigiisillugu 41,6 m²-uvoq, utoqqarnut najugaqatigiiffinni najugaqartumut ataatsimut 33,7 m²- iulluni utoqqarnullu inissiani najugaqartumut 52,8 m²-iulluni. Inissiat suussusaannut tamanut agguaqatigiisitsineq 43,2-miippoq taamalu nuna tamakkerlugu agguaqatigiisitsinermit 13 m²-mik annikinnerulluni.

Avannaata Kommuniani illuutit qanoq innerat

Pissutsit nalunaarsorneqarnerisa takutippaat kinguaattoorneq 3,4 mio. kr.-usoq imaluunniit m²-imut 465 kr. agguaqatigiisillugu m²-imut 100 kr.-it missaannik appasinerulluni. Pilersaarutigalugu ukiuni qulini aserfallatsaalisassat katillugit 13,9 mio. kr.-upput, m²-imut 1.920 kr.-ulluni. Agguaqatigiisitsineq tamanna nuna tamakkerlugu agguaqatigiisitsinermit aamma 100 kr.-it missaannik appasineruvoq.

Kommunip utoqqarnut inissiaatai INI A/S-imit aqunneqarput, ilisimatitsissutigineqarporlu m²-imut 2019-imi 97 kr.-it illuartinneqartut, tamannalu pisariaqartinneqartup pingajorarterutigaa. Kisitsisit taakku naapertorlugit ukiuni qulini aserfallatsaaliinermut 3,6 mio. kr.-it amigartoorutaassapput.

Kinguaattoorneq piviusoq ukiut qulit ingerlaneranni kisitsimmit taassuminnga qaffasinnerunissaa ilimanarpoq – siullertut aserfallatsaaliinermi iluarsaassineq akisunerummat aappaattullu aserfallatsaaliisoqannginnera pissutigalugu malitsigisaanik ajoquteqalernissaat ilimanaateqarmat.

Kinguaattoorner it katillugit	Aserfallatsaaliinerit katillugit	Kinguaattoorner it katillugit	m ² -t katinnerat	Inissiat amerlassusat	m ² -mut kinguaattoorneq	m ² -mut aserfallatsaaliineq
Utoqqarnut angerlarsimaffik	1,7	7,3	4	4.700	365	1.554
Utoqqarnut inissiaq	1,5	5,2	27	1.930	778	2.834
Utoqqaat najugaqatigiit	0,2	1,1	4	607	232	1.817
Kisitsisit tamakkerlugut	3,4	13,9	34	7.261	465	1.920

Tabel 22 Avannaata Kommuniani kinguaattoorneq ukiunilu qulini aserfallatsaaliineq

Upernavimmi illuutigisani marlunni katillugit tallimanik utoqqarnut inissialik katillugit 159,4 m²-imik annertussuseqartuni katillugit kinguaattoornermut aserfallatsaaliinissamullu naatsorsuutigisat 2,5 mio. kr. upput. Taamaattunut tunngatillugu aserfallatsaaleeqqinnissaq imminut akilersinnaanersoq, imaluunniit inissianik nutaanik pioreersunik pitsanngorsarneqarsinnaasunik nassaartoqassanersoq nutaanilluunniit sanaartortoqassanersoq nalilersorneqartariaqarpoq.

Nalunaarsuinerit tabelinngorlugit ilanngussaq 5-imi ilanngunneqarput.

Inissiat naleqqunnerat

Utoqqarnut inissiat naleqqussusaannik agguaqatigiissillugu naliliinermi 7,8-miippoq inissiamullu ataatsimut 17.265 kr.-it atorlugit naliliineq 0,5 pointimik 8,3-mut qaffaasoqarsinnaavoq. Utoqqarnut inissiat naleqqunnerat nuna tamakkerlugu agguaqatigiissitsinermi qaffasinnerulaarpoq. Kisianni Avannaata Kommuniani utoqqarnut inissianit Kommuneqarfik Sermersuumi taamaallaat inissiat utoqqarnut inissiatut naleqqutinnginnerusunik peqarpoq. Utoqqarnut inissiat katillugit qulit inoqarfinni Qaanaamiipput, Upernavimmi Qeqertamilu inissiallu qulit tamarmik kommunemi inissiani 13-imi 7,0-imik nalilerneqarsimasuni ilaapput. Inissiani taakkunani nutaajunerpaat 1997-imi sananeqarput inissiallu utoqqaat inissiaataasa 30 %-eraat. Kinguaattoornermut natsorsuutigisamillu pisariaqartinneqartumik aserfallatsaaliinermut naleqqiullugu inissiaatit 60%-iungajapput. Tamannalu tikinneqarpoq immikkoortumi kommunip illuutaasa qanoq inneranut tunngasumi.

Innarluutilinnut inissiatut naleqqunnera 7,0-imiippoq, nuna tamakkerlugu agguaqatigiissitsinermi appasinnerulaarluni. Kommuneqarfik Sermersooq kommuneni kisimi naleqqutinnginnerpaanik inissiaateqarpoq. Illuutit tallimat innarluutilinnut atoruminarsarnissaannut iliuuseqarnissaq pisariaqanngitsutut nalilerneqarpoq.

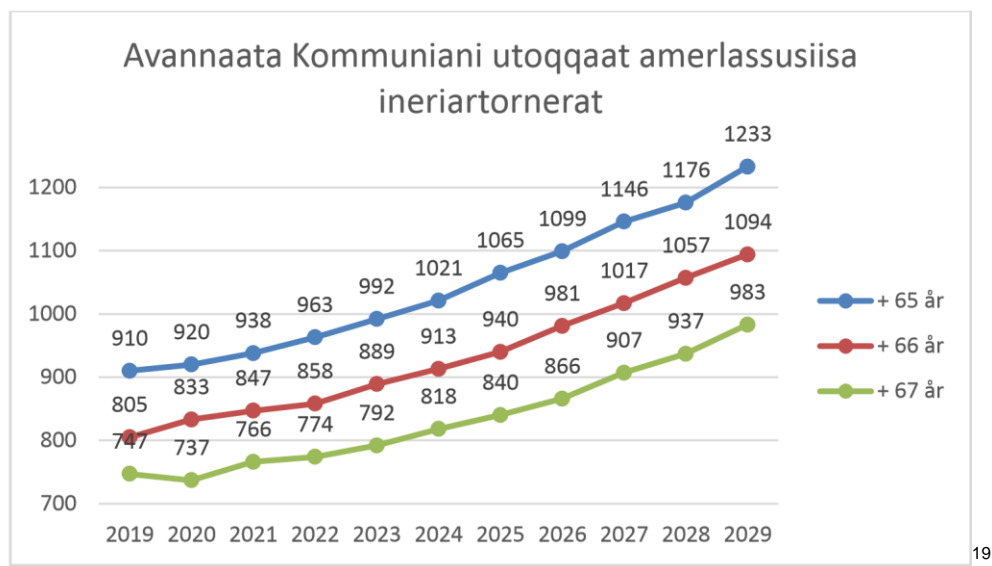
Naleqqunnerannut naligitinneqartut	Avannaata Kommunia	Nuna tamakkerlugu
Utoqqarnut inissiamut pitsaasumut naliliineq agguaqatigiissillugu	7,8	7,7
Pitsannguissamat innersuussutaasunut katillugu akia mio.kr.-nngorlugit	0,6	3,3
Pitsannguissamik innersuussutaasunut agguaqatigiissillugu naliliineq	8,3	8,3
Pitsannguissamat innersuussutaasunut inissiap ataatsip akia	17.265	7.933
Utoqqarnut inissiat pitsaasut 10-mik nalilerneqarnissaannut katillugit akiat mio.kr.-nngorlugit	4,3	30,8
Innarluutilinnut tulluarsaanermut agguaqatigiissillugu naliliineq	7,0	7,0
Innarluutilinnut tulluarsaanermi naliliinerup pitsaanerulersinniarlugu akia mio.kr.-nngorlugit	4,1	27,8

Tabel 23 Avannaata Kommuniani utoqqarnut inissiat naleqqunnerat

Avannaata Kommuniani siunissami pisariaqartinneqartut

Utoqqarnut paaqqinniffinni utoqqarnullu najugaqatigiiffinni sinneruttoriaateqarneq massakut 14,4%-imiippoq. Utoqqaat angerlarsimaffiannut utaqqisuniipput 63-it, taakkunanit 32-it inissanut nalinginnaasunut, 31-illu puiguttortut inissaannut.

utaqqisunut allattorsimaffimmiittut 62-iupput (32+31).

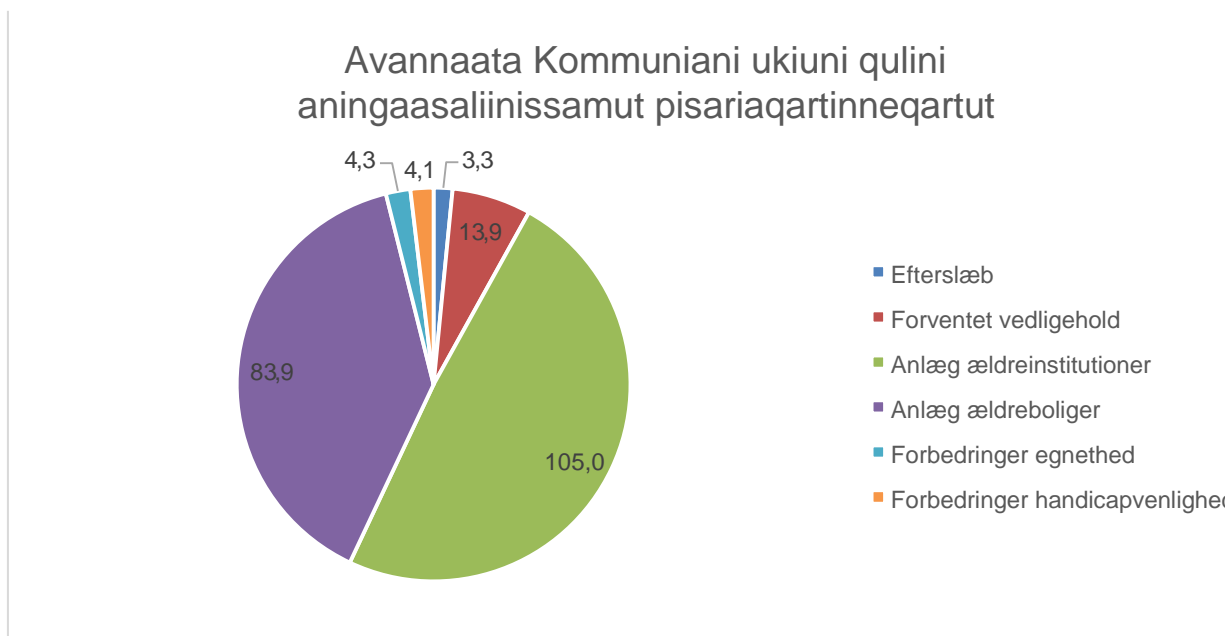
Figur 30 Avannaata Kommuniani utoqqaat amerlassusaasa ineriartornerat, aallerfik Naatsorsueqqissaartarfik

Takusassiaq 30 naapertorlugu kommunemi 65-it sinnerlugit ukiullit ukiut qulit qaangiuppata 323-nik amerlanerulersimassapput. Tamatuma 35%-imik qaffariarnissaa naatsorsuutigineqarpoq,

kommuninut allanut sanilliullugu appasinnerpaat aapparalugu. 75-it sinnerlugit ukiullit qiviaraanni qaffariaat 6%-imiippoq. Ukiut qulinit ukiut 15-inut isigisaq annertusitikkaanni 22%-imik qaffariaateqassaaq.

Takorluugaq 2, qupperneq 21-mi immikkoortumi "Kalaallit Nunaanni siunissami sanaartornissamik pisariaqartinneqartut"-ni oqaasertalerneqartoq, naapertorlugu naatsorsuinermi, utoqqaat amerleriarnerat amerlanngikkaluarlutik utoqqarnut paaqqinniffinni inissat 61-it kiisalu utoqqarnut inissiat 62-it sanaartorneqarnissaat pisariaqartinneqassaaq. 189 mio. kr-nik aningaasaliisoqarnissaa pisariaqartinneqassaaq immikkoortillugit utoqqarnut tunngasuni inissianut 105 mio. kr-nik ininillu utoqqarnut naatsorsuussanut 84 mio. kr.-nik.

Utoqqarnut inissianut tunngatillugu 150 %-imik amerleriaataassapput, taakkualu ilaasa nunaqarfinni utoqqarnut inissanik neqerooruteqarfiunngitsuniinnissaat eqqarsaatigineqarsinnaavoq. Saqqummiunneqartunik inerniliineq Ukiuni qulini katillugit 215 mio. kr.-nik aningaasaliisoqarnissaanik pisariaqartitsisoqarnissaa naatsorsuutigineqarpoq, tamannalu Kalaallit Nunaanni appasinnerpaat aapparaat. Missingersuusioriaatsimi toqqarneqartumi utoqqarnut inissianik pisariaqartitsinerup annikitsunnguuneranik pissuteqarpoq. Avannaatali Kommuniani utoqqarnut angerlarsimaffinnut katillugit aningaasaliinissamik pisariaqartinneqartoq procentinngoraanni annerpaajuvoq. Tamassumunnga nassuiaatigineqarsinnaavoq inoqarfanni mikinerusuni utoqqarnut inissiaqannginnera pissutigalugu naleqquttumillu inissamik pisariaqartitsisoqaraangat utoqqarnut angerlarsimaffinnut innersuussisoqartarnera. Nassuiaammut aamma ilaavoq nalunaarusiami matumani utoqqarnut angerlarsimaffiit utoqqaallu najugaqatigiiffii paaqqinniffittut ataatsimut isigineqarnissaat aalajangerneqarsimammat. Utoqqarnut najugaqatigiiffiit utoqqarnut inissiat utoqqaallu angerlarsimaffiisa akornanniipput. Avannaatalu Kommuniani utoqqarnut najugaqatigiiffinnut inissarpassuaqarpoq, taamallilluni kisitsit immikkut qaffasippoq.

Figur 31 Avannaata Kommuniani aningaasaliinissamut pisariaqartinneqartut katersornerat

2018-imut aningaasanut inatsississamut siunnersuummi Upernavimmi utoqqarnut angerlarsimaffiup allilernerneqarnissaanut aningaasanik immikkoortitsisoqarsimavoq 144,1 mio. kr.-nik aningaasartaqartumik. M²-imut akia 30.000 kr. qaangerujussuaqqavaat aaqqiineq pissusiviusut

allaavigisassaatut piumasaqaataammat., Suliariumannittussarsiuussinerup inerneranit takussutissaavortaaq siunissami aningasaliiffigineqarnissamut pisariaqartinneqartunik naatsorsuineq appasippallaalaartumik inissisimavoq . Sualuttumik illoqarfiit anginerit avataanni sanaartortoqassatillugu.

Kommunit sinnerini ittutut kinguaattoornerup aserfallatsaaliinerlu eqqarsaatigineqarnissaat pingaaruteqarpoq. Massakkutut siunissami pisoqaqqunagu, utoqqarnut angerlarsimaffiup ilaa atorneqarsinnaanngitsoq isaterneqartariaqarsimalluni sanaqqinnissaalu akisuallaarnera pissutigalugu ajornartorsiutigineqarluni. Kvadratmeterit nutaat sananeqarneranni tamakkiisumik aningaasaqarneq aamma eqqarsaatigineqartariaqarpoq, missingersuutit akuerineqarneranni sananeqarnera kisimi pinnagu illup piunera tamaat aningaasartuutit isigineqassallutik.

Innersuussutit

Qanorluunniit iliuuseqarniaraanni utoqqarnut tunngatillugu sanaartornermik pisariaqartitsineq annertooujussuuvoq. Sanaartornissaq pisariaqartinneqarnerulissaaq utoqqaat amerliartortillugit, tamatuma kingunerisaanik kommunimi najugaqarfissat amerlineqarnissaat annertusissaaq. Nalunaarusiap innuttaasunut utoqqaanerusunut inissianut tamakkiisunut naliliinera aallaavigalugu, siunissami aningaasaliinissamik pisariaqartitsinerup annikillitinnissaa eqqarsaatigalugu innersuussutit assigiinngitsut saqqummiunneqarput.

Aserfallatsaaliineq

Aserfallatsaaliinermut kinguaattoornermullu aningaasat sanaartornermut tunngatillugu pisariaqartinneqartut ilaminiinnarpaat. Tulleriarillunili pingaarnersiornermi illuutit aserfallannginnissaat sallinneqartariaqarpoq.. Aggvaqatigiissillugu m²-imut 106 kr.-it illuartinneqartarput, nalunaarusiami nalunaarsuutini m²-imut 207 kr.-nik illuartsisoqartariaqarnera tikkuarneqarluni. 21.944 m²-nik aserfallatsaaliinermut ukiuni qulini tulliuttuni 45 mio. kr.-it amigaataalissapput, suli annertunerusumik kinguaattoornermik nassataqartitsilissalluni aserfallatsaaliuinnginnerup nassatarisaanik ajoqutaalersussat pissutigalugit kiisalu aserfallatsaaliorneq ajoqutinik iluarsartuussinermiit akikinnerunera pissutigalugu.

Utoqqarnut angerlarsimaffiinut utoqqaallu najugaqatigiiffiinut tunngatillugu ingerlatsinermut tapiissutit qaffanneqartariaqarput paaqqinniffimmi kinguaattooqqaneq qaangerniarnarlugu illullu siunissami aserfallatsaaliineqarnissaat qulakkeerniarlugu.

Utoqqarnut inissianut tunngatillugu INIA A/S-imit Iserit A/S-imiilluunniit ingerlanneqarput, attartornermullu akiliutit iluarsineqartariaqarput aserfallatsaaliinermut aningaasassaqalersillugu. Ajornartorsiutip tamatuma aaqqiissutissarsiniarnerani Ineqarnermut Attaveqatigiinnermullu Naalakkersuisoqarfik, maanna *inissianut tamakkiisumik pilersaarusiormik* suliaqartoq, aallaaviusaaq.

Utoqqaat angerlarsimaffiini suliniut tallimat kingulliit suliniutaapput tunniussinnaasaannik annertusaanngitsunik illuutit nungullarsimasut isateriarlugit sanaqqinneqanngikkunik qimanneqarsimmata. Periuseq tamanna ingerlaannassappat aningaasaliinissamut pisariaqartinneqartut nalunaarusiami matumani taaneqartunit annertunerungaatsiassapput.

Inissiat aserfallannikut inuit peqqissusiat sunnertarppaa illup ilui silaannaluttarmata peqqissutsimut ajoqutaasumik. Tamannalu utoqqarnut paaqqinniffinnut peqqinnissaqarfinnullu ilungersortitsinermik annertusaassaaq.

Tamakkiisumik aningaasaqarnermik eqqarsaatersuutit

Aserfallatsaaliinissamut siunissami pisariaqartinneqartut misissorneranni takuneqarsinnaavoq kommunit akimorlugit assigiinngisitaartoq, tamassumalu takutippaa illuutit taamani sanaartorneqarneranni sumiiffinni tamani tamakkiisumik aningaasaqarneq ukkatarineqarsimanngitsoq. Sanaartornissamik aalajangiinerit tamakkiisumik aningaasaqarnikkut eqqarsaateqartoqartariaqarpoq, pilersaarusionerme sanaartornermut aningaasartuutit illullu piusinnaaneranut naatsorsuutigineqartut aallaavigineqarlutik. Ingerlatsinermut aningaasartuutini ingerlatsinerme sulisut (pedeli), eqqiaaneq, pequttanik atortunillu taarsersuineq kiisalu ingerlatsineq aserfallatsaaliinerlu eqqarsaatigineqartariaqarput. Ingerlatsinerme sulisut suliniutip aallarteqqaarnerani ilanngunneqartariaqarput illup ataavartumik ingerlanneqarnissaanut naleqquttumik aaqqissorneqarnissaa eqqarsaatigalugu.

Illut aamma ima aaqqissorneqassapput suleriutsit pitsanngortillugit, utoqqaat angerlarsimaffiini angerlarsimaffinnilu sullissisut pisariaqartinneqarnerat annikillisissinnaanngorlugit, tamannalu pisinnaavoq sulisut misilittagallit illumik aaqqissueqataatinnerisigut. Illut naleqquttumik aaqqissornerisigut assersuutigalugu unnuarsiortoq ataaseq ukiumut suliffiusumut sipaarutigineqarsinnaappat illup piunerani aningaasarpassuussapput.

Assigiissaarinerit

Pilersaarutit assigiissarneqarsimasut ineriartortillugillu atoqqinnerisigut sanaartorneranut aningaasartuutini sipaartoqarsinnaavoq. Illuutit matumani misissornerani assersuuterpassuaqarpoq utoqqarnut inissiat ingerlalluartut agguaqatigiissillugu annertussutsimit mikinerusunik, siunissami pilersaarutissani aallaavigineqarluarsinnaasunik. Assersuutigalugu Ilulissani B-1842 2008-mi sananeqarsimasoq, Nuummi B-3128-30 1999-imi sananeqarsimasoq, kiisalu Qeqqatami Napasumi B-1104-1107 2013-imi sananeqarsimasut. Pilersaarutit ilisarnartut kommuninit aallaavigineqarpata sanaartortitassanut aarlerinarsinnaasut annikinnerunerat pissutigalugu neqerooruteqarluarnissaannut ilimanaateqarnerulissammat. Pilersaarutit atoqqittarnerisigut sananerlutat amerlassusaat aamma ikilineqassapput.

Inoqarfinni mikinerusuni kraneqaranilu betoniliorfeqanngitsuni Illorput 2021 type 1, 64 m²-mik angissusillit isiginiarneqarsinnaapput, taakku 2017-imi pinngortitami ajunaarnersuaqarnerata kingorna Uummannami inisseeqqinnernut atorneqarsimapput. Titartarneqarnerat tunngavigalugit naleqqunnerat nalilersorneqarsimapput typehusilu pitsaasumik isaarissap tungaanut aqquteqarpat allanngortinnagu 7,8-mik nalilerneqarsimavoq. Inissap tikikkuminarnissaa apeqqutaassaaq. Inissiarli pilersaarutaasoq taamaatsillugu kørlestolmik atuisumut naleqqutinngilaq naleqqutissappat uffarfik inissaqarnerusariaqassappat kiisalu torsuusat matullu nerutunerullutik. Illorput 2021 type 1 arlalikkaarlugit sanaartorneqartussatut pilersaarusionerneqarsinnaapput assigiinnik atortulersorlugit. Pilersaarut massakkut kommuninut tunniunneqarsimanngilaq, tamannalu atoqqinneqassappat pisariaqarpoq. Illorput type 1 ataaseq missingersuusioraanni sanaartornera 2 mio. kr.-it ataallugit akeqassaaq.

Pisortani sanaartortitsisutut sanaartornerup aallartinnerani sanaartukkap tikiinneqarsinnaanera pillugu piumasaqarsinnaanissaaq iluaqutaassaaq. Immaqa nalunaarusiami matumani naliliineq aallaavigalugu, utoqqarnut inissiat inunnullu innarluutilinnut inissiat naleqqussusaannut angusassanik minnerpaaffiliisoqarsinnaalluni.

Piffissamut ungasinnerusumut pilersaarusiorneq

Sanasut tunniussinnaasaat naapertorlugit suliniutit pilersinneqarneri pitsanngorsarsinnaajumallugit kiisalu kommunini paaqqinniffinni sulisussarsiornissaq pilersaarutigisinnaajumallugu ukiumut missingersuusiorfik sinnerlugu sivisunerusumik piffissalerluni tamakkiisumik pilersaarusiortoqarsinnaasariaqarpoq. Taamaaliortoqassaaq sanasut qanoq amerlatiginerat kommunenilu suliffeqarfinnut sulisussanik pissarsiortornermut atatillugu pilersaarusiortoqarnera isiginiarlugu. Aallaavittut ingerlaartumik ukiunut qulinut sanaartornissanut pilersaarusiortoqarsinnaavoq ukiut tamaasa nutarterlugillu iluarsineqartartunik.

Utoqqarnut periusissioneremut uiggiutigalugu, kommuneni sanaartornermi immikkoortumut pilersaarusiortoqassaaq, pisariaqartinneqartut aallaavigalugit ukiuni qulini sanaartornissamut pilersaarutit ingerlaartinneqarnissaat pilersaarutigineqarluni. Tassunga atatillugu suliniutinik aallartitsiniaraanni kommunit Namminersorlutik Oqartussanit 50%-imik taperneqarnissamut neriorsuummik peqqaartariaqarnermik avitseqatigiilluni aningaasaleeriaaseq atorunnaarsinneqassanersoq pillugu aalajangiiffigineqartariaqarpoq. Neriorsuummik pisariaqartitsinerup kommunini piffissaq ungasinnerusoq eqqarsaatigalugu pilersaarusiorniarnerat ilungersunarpoq, neriorsuutit kommunini ataasiakkaani sanaartornerit akuttussusaannik amerlasuutigut isiginiarneq ajormata. Tassami pisariaqartinneqartut tunngavigalugit sanaartornissamut aningaasaatit pingaarnersiorneqartussaapput suliassanillu suliarinnittussarsiuussinerit akuttussusaat ataavartariaqarlutik, suliffeqarfiit sanaartornermi immikkoortup iluani avataanilu suliaqartut suliarinnittussarsiuussinissat naatsorsuutigineqartut aallaavigalugit pilersaarusiorsinnaaqqullugit.

Kommunit Namminersorlutillu Oqartussat akisussaaffiisa akornanni sanaartornissamut pilersaarusiornissaat innersuussutigineqarpoq, suliniutinut suliariumannittussarsiorerit ingerlaavartumik ingerlasinnaaqqullugit suliffeqarfinnullu sanaartornermut sanaartornermillu suliaqartunut suliat suliariumannittussarsiorneqarnerat ingerlaqatigalugit pilersaarusiorsinnaaqqullugit. Nalunaarusiami matumani nalunaarsuinerit systemimut ItwoFM-imik atilimmut iliorarneqarsimapput, arlalinnilli systemeqarpoq assinganik pisinnaasunik. Inissiaatileqatigiiffiit, kommunit Namminersorlutillu Oqartussat akimorlugit systemimik assigiimmik toqqaasoqarpat tamakkiisumik pilersaarusiortoqarsinnaalissaaq. Nalunaarusiami matumani inissiat tamarmik dwg-formatitut allattorneqarsimapput nalunaarsuinerillu tamarmik kommuninut tunniunneqariaannaapput.

Peqqinnissaqarfimmik suleqateqarneq

Siunissami periusissioneremut Peqqinnissaqarfimmik suleqateqarnerup ukkatarinissaa piukkunnarpoq, Peqqinnissaqarfik utoqqarnillu isumaginninneq suliassatigut arlalinnik attuumaffeqarmata. Paaqqinniffiliornermut tunngatillugu suliniutinik piareesaanerit tamarmik Peqqinnissaqarfik qanimut suleqatigalugu ingerlanneqartariaqarput atuuffiit atorluarnissaat, soorlu sungiusartarfiit, igaffissuit kiisalu inissaasinnaasut oqilisaassinermut atorneqarsinnaasut.

Ingerlatsineremut tunngatillugu takuneqarsinnaavoq, atuuffiit aaqqissuussaannikkut Peqqinnissaqarfiup kommuniniluunniit ataasiakkaani utoqqarnik isumaginninnerup ataani ataatsimoortinnerisigut iluaqutissarsisoqarsinnaanersoq. Suliassanik ingerlatsinikkut qanoq ataatsimoortitsisoqarsinnaaneranik misissuineq utoqqarnut periusissap oqaasertalersunnginnerani ingerlanneqarluarsinnaavoq, taamaaliornikkut suliassaqarfimmi immikkoortumi siunissami pilersaarusiornissami Peqqinnissaqarfiup kommuninilu utoqqarnik isumaginninnerup akornanni

ingerlatsinikkut qanoq annertutigisumik qaleriissitsisoqarsinnaaneramik kissaatigineqartut aallaaviusinnaassammata.

Sapinngisamik sivisunerpaamik angerlarsimaffigisami najugaqaannarsinnaanermut tunngatillugu, kisiannili aamma utoqqarnut tunngatillugu sulisussarsiniarnerup ajornartorsiutaaneranut tunngatillugu peqqinnissaqarfik aamma aalajangiisuuvoq. Inoqarfinni mikinerusuni atugassat atorluarnissaannut qanoq ikioqatigiittoqarsinnaanersoq isiginiarneqarnerusariaqarpoq. Napparsimmaveeqqat peqqissaaviillu suliassanik kommunini angerlarsimaffinni sullissisunit neqeroorutigineqarsinnaanngitsunik immaqa tiguisinnaapput, utoqqaap sivisunerusumik nammineq angerlarsimaffigisamini najugaqaannarsinnaanissaa periarfissaqarnerulersinniarlugu.

Peqqinnissaqarfik inoqarfinni mikinerusuni atugarissaarnermi atortorissaarutininik atulersitsinermik misillitagaqarluarpoq. "Pipaluk" ineriartortinniarlugu sulinermi atulersinneqarneranilu kiisalu ungasianiit nakorsartitsinermik aaqqiissutissamik ineriartortitsinermik, inoqarfinni mikinerusuni sulisunik piginnaasalinnik amigaateqaraluarluni utoqqaat peqqinnissamik suliaqartunit ikiorneqarnissamut annertunerusumik periarfissaqalerlutik.

Ingerlatsinermi sanaartornermilu sillimmatinik Peqqinnissaqarfillu atorluanaanissamut tunngatillugu atuuffiit akisussaaffiillu agguaanerannut tunngatillugu suleqatigiinnerup pitsanngorsarnissaannut apeqqut Peqqissutsimut Isumalioqatigiissitamit pilerseqqammerneqartumit qaqinneqarnissaat naatsorsuutigineqarsinnaavoq, takuuk suliassat nassuiarnerat.

Ikorfartuineramik aaqqiissutit

Kommunit naatsorsuutitut nalunaarsuineri atorlugit angerlarsimaffinni ikiuutitut aaqqiissutitut kommunit aningaasartuutaat pillugit paasissutissanik tatiginartunik nassaassaqaarsimangilaq.

Kommunit aningaasaqarnerisa misissorneranni takuneqarsinnaavoq utoqqaat angerlarsimaffiisa ingerlannerannut missingersuutit angerlarsimaffinni sullissisunut aningaasartuutinit amerlanerujussuusut, tamannalu angerlarsimaffinni sullissinermik atuinerup appasinneranut takussutissaasinnaavoq kisiannili aamma innuttaasut angerlarsimaffigisaanni sullissisumik ikorfartornerat paaqqinniffimmitinnerannit akikinnerujussuuneramik aamma takussutaasinnaalluni, tamannalu Qeqqata Kommuniani piviusumik assersuummit tunngavilersorneqarpoq. Utoqqaat amerlanersaasa namminneq aamma inigisaminniiginnarusummata kommunit angerlarsimaffinni ikorfartuutininik ikkussuinikkut, angerlarsimaffimmi sullissinikkut utoqqaallu ataatsimoorfissaannik periarfissaqartinnerisigut sullissinerminnik ineriartortitsinertik ingerlatiinnassavaat.

Imikkoortunut allanut attuumassuteqarneq

Utoqqarnut angerlarsimaffiit ilinniarsimasunik soqutiginnilersitsiniarnissamut periarfissat ajornartorsiutiginerpaasamissut taavaat. Utoqqarnut najugaqarfissanik nutaanik neqerooruteqarnissamik pilersitsinermut atatillugu paaqqinniffiit suliffeqarfimmik piginnaasalinnik sulisoqarsinnaanissaannut periusissiamik nassataqartariaqarpoq suliassaqaarfinni makkunani:

- Sundhedsassitentit
- Isumaginninnermik peqqissaanermillu ikiortit
- Peqqissaasut

Sanaartornermi immikkoortortaqaarfimmi uninngasoqarpoq, sanasunimmi amigaateqarnermi suliassat suliarineqarsinnaanngillat. Ungasissumut pilersaarusiornermi tamanna aaqinneqarsinnaanngilaq,

malitsigisaanik assassornermik ilinnigallit amerlnerussapput, suliffinnilu misiliilluni suliffissat amerlisissapput.

Illoqarfinni nunaqarfinnilu attaveqaqatigiinneq aaqqissorneqassaaq utoqqaat namminneerlutik angalaarsinnaangortillugit taamaalillutik ataatsimoornerut peqataasinnaalersillugit imminullu isumagisinnaanerulersillugit. Suliffeqarfiit utoqqarnut naleqquttunik atorfinnik neqerooruteqarissamut piareersimassaaq, utoqqaat tunniussinnaasarpasui ataasiakkaat pisinnaatillugit perusutsillugillu misilittagaat atorluarsinnaaneqarniassammata.

Sulissutiginiarneqartuartariaqarportaaq utoqqarnut tunngatillugu inissiat pitsanngorsarneqarnissaat inunnullu timimikkut pisinnaasakinnerusunut naleqqussarneqarnissaat – utoqqaat ilanngullugit, inissiat eqaannerusumik atorneqarsinnaalersillugit. Illuutinut malittarisassanut nutaanut missingiummi sanaartornermi tikinneqarsinnaanerisa pitsanngorsarneqarnissaat ukkatarineqarpoq.

Tusarniaarnermut missingiummi ilaatigut pilersaarutigineqarpoq inissiar-suarnik quleriinnik sanaartornermi quleriit arfinilinniit elevatoreqartussaananeramik piumasaqaat allanngortillugu quleriit pingasuniit elevatoreqartussanngortinneqassasut. Illuutinut malittarisassat nutaat atuutilinnginneranni taamaalilluni tallimanik quleriinnik elevatoreqanngitsunik sanaartortoqarsinnaasimavoq.

Inuit innarluutillit tapersorsorneqarnissaannut Inatsisartut inatsisaanni nr. 13, 12. juni 2019-imeersumi aamma allassimavoq pisortat illuutaat atotorissaarutaataallu sapinngisamik ima aaqqissuunneqassasut, inuit innarluutillit isersinnaanissaat atuisinnaanissaallu qulakkeerneqassalluni. Illuutinut sanaartornermut malittarisassanut nutaanut missingiummi aamma allassimavoq inissiat attartortittakkat pisortanit pigineqartut pineqartillugit, pisortat inissiaataat attartortittakkat pisortat illuutaattut isigineqartut, taamaammallu quleriit siullianniit elevatoreqarnissamik piumasaqaat atulersinneqassasoq (elevatoriilinissaq periarfissaqanngippat minillugu).

Illuutinut sanaartornermut malittarisassaq taamannak isikkoqarluni akuerineqassappat, siumut sammititamik inissiarpassuit utoqqarnut tikinneqarsinnaasunngorlugit naleqqussagaassapput taamaalillunilu utoqqarnut inissiat amerlinissaannik pisariaqartitsineq ilaatigut naaperiarneqarsinnaalluni inissialiornerit nalinginnaasumik tikinneqarsinnaasunngorlugit sanaartornerisigut. Takorluukkami 2-mi utoqqarnut inissiat pisariaqartinneqartut sisamararterutaasa inissianik nutaanik tikinneqarsinnaasunik taarserneqarnissaat piumasaqaataavoq.